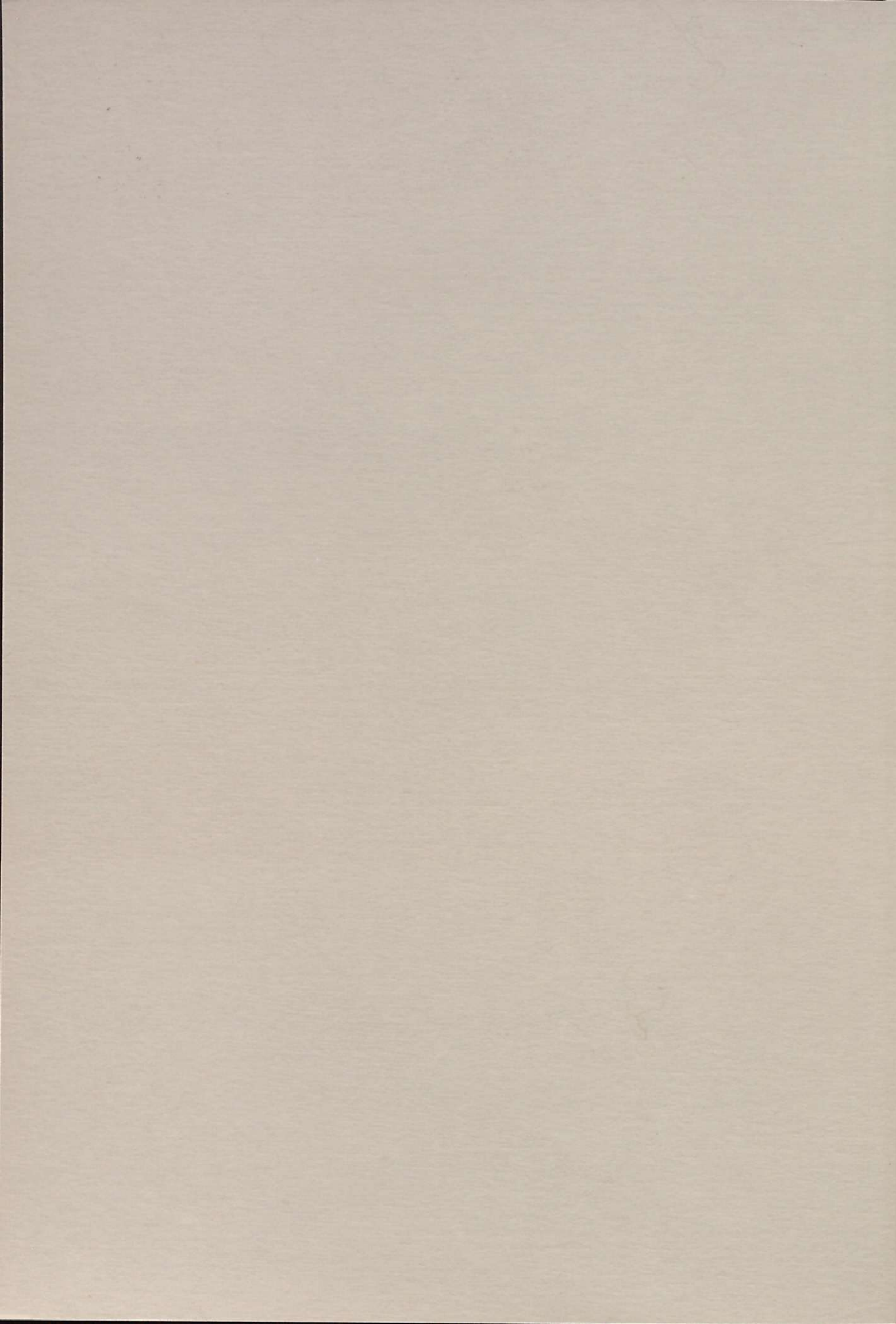
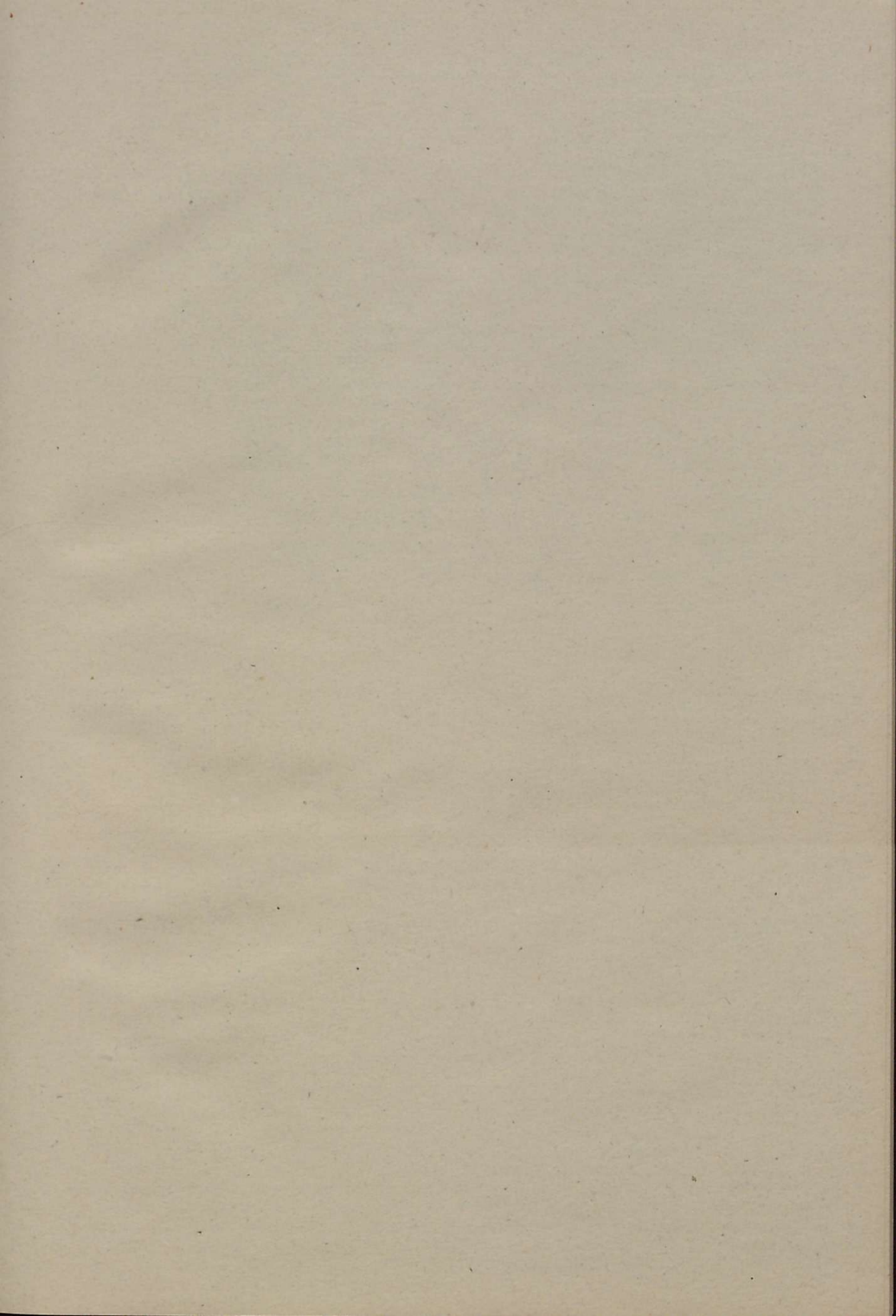
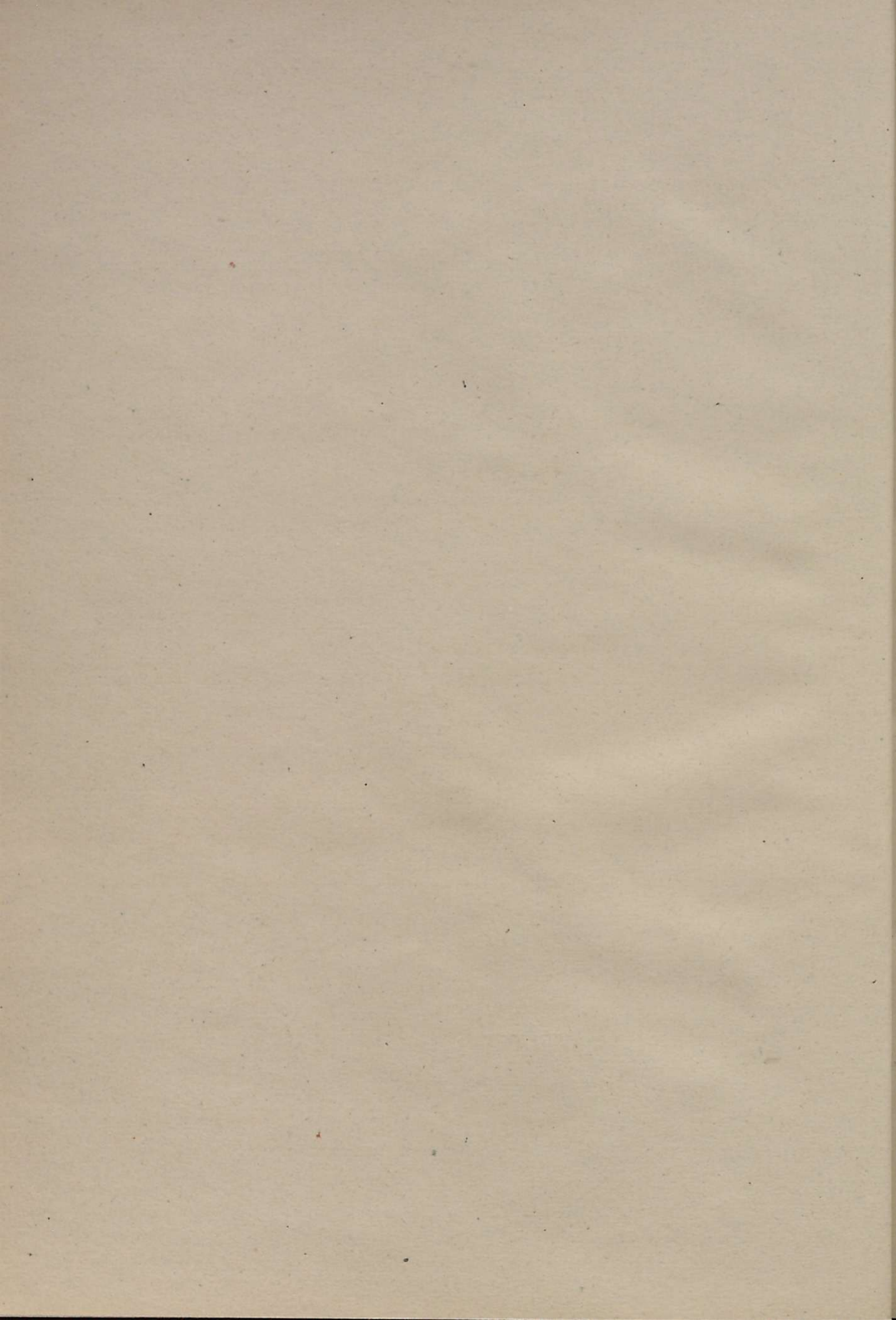

LEZO 12

«Lezo» 12

1994.eko Maiatza

Lege Gordailua: SS/ 274-92
Azalaren egilea: BETIXU.
Fotokonposaketa eta Inprimaketa:
ANTZA Industrialdea 1-2
20160 Lasarte-Oria.

AURKIBIDEA

— SARRERA	9
-----------------	---

HISTORIA

1.- «Lezo eta Santiagoko bidea» LANDER ZURUTUZA	11
2.- «Isasti, Gaintza eta Otsoa lezoar seme ospetsuak» JOSEBA ZABARREKO	14

KULTURA

1.- «Mendekozte jaiak Lezon» JOSEBA AURKENERENA BARANDIARAN	17
2.- «Lezotar Musikariari: Tomas Garbizu Salaberria» RAFA BANDRES	22
3.- «Trapujale Herri Antzerkia» LEZO ALDIZKARIA	24
4.- «LEZO ALDIZKARIA cumplió cinco años» LEZO ALDIZKARIA	26
5.- «Lezo Aldizkari, INKESTA/ENCUESTA» LEZO ALDIZKARIA	29
6.- «La voz de las ondas» RAUL GIRALDES	31
7.- «Asociación Cultural Juvenil Lezo» NEKANE ETXEBERRIA	33

GIZARTEA

1.- «Lezoko Arraunlari gazteekin berriketan» XAXIKO	35
2.- «Luis Martiarena Tolosa. Veintidós años de Juez de Paz en Lezo» RAFA BANDRES	39
3.- «Lezoko Haurren izenak 1.990-1.993 artea» KARLOX BARRENTSORO	43

SAIOAK

- 1.- «Euskararen eragina duten edo bereziki hemengoak diren zenbait erdal forma»
XABIER GABILONDO ETXANIZ 49
- 2.- «Askatasunaren egarri»
J.A. NIETO "Iraultza" 53
- 3.- «Drogodependencias y juventud vasca»
J.J. GUDE 59
- 4.- «Intsumisioa astasuna da»
LEZOKO INTSUMISOEN TALDEA 64

EKOLOGIA

- 1.- «Bejondeizuela naturazaleoil!»
PAPER BILKETA TALDEA 73
- 2.- «Astigar arrunta»
LEZOKO EKOLOGI TALDEA 74
- 3.- «Zuhaitz landaketa herrikoiak»
LEZOKO EKOLOGI TALDEA 75

LITERATURA

● PROSA

- 1.- «Askatasunaren lauburua»
JOSEBA AURKENERENA BARANDIARAN 77

● POESIA

- 1.- «Las Ballenas»
SILVIA RODRIGUEZ 84

● BERTSOLARITZA

- 1.- «Bertso berriak Zabarre itsas lapur lezoarrak jarriak»
PUTREKABIAZPI 86
- 2.- «Lazkao Txikiren omenez»
MARTZELINO LEGORBURU "Argiñane" 87
- 3.- «Juan Joxe Sarasola jarriyak»
"ORAIN GERTATZEN DANA" 88

● ERITZI ARTIKULOAK

SARRERA

Agur irakurle:

Aurreko alearekin batera Lezo aldizkariaren 5. urtemuga ospatu genuen eta orain hemen duzu berriro aldizkaritxo honen ale berri bat, hamabigarrena.

Ale hau kaleratzen den garaian Udala Laezon aldizkaria berrargitaratzen hasi da eta gu gure aldetik zenbait gogoeta egin beharrean gaude. Udalak aldizkaria berrargitaratzeari ekin aurretik Lezo Aldizkariako batzordea osatzen dugun elkarte ordezkariok eta Udal ordezkariok bilera bat egin genuen. Bertan Udalak aldizkari bakoitzaren eremua errespetatuko zuela agindu zigun: LAEZON aldizkaria udal ihardueraren berri emateko izango da eta udal iharduerarekin zuzenean lotzen ez diren gaiak LEZO aldizkarian argitaratuko ditu Udalak berak ere.

Etorkizunean, orain arte bezala, LEZO Aldizkaria lezoar, herriko elkarte eta erakunde guztientzat zabalik egongo da.

Hilabete luzez zaindutako loretxoa duzu esku artean, udaberri honetan herriko jaiekin batera loratu dena.

Gustokoa izango delakoan gaude.

Estimado lector:

Tienes entre manos el número doce de esta revista cuya existencia ya rebasa el lustro.

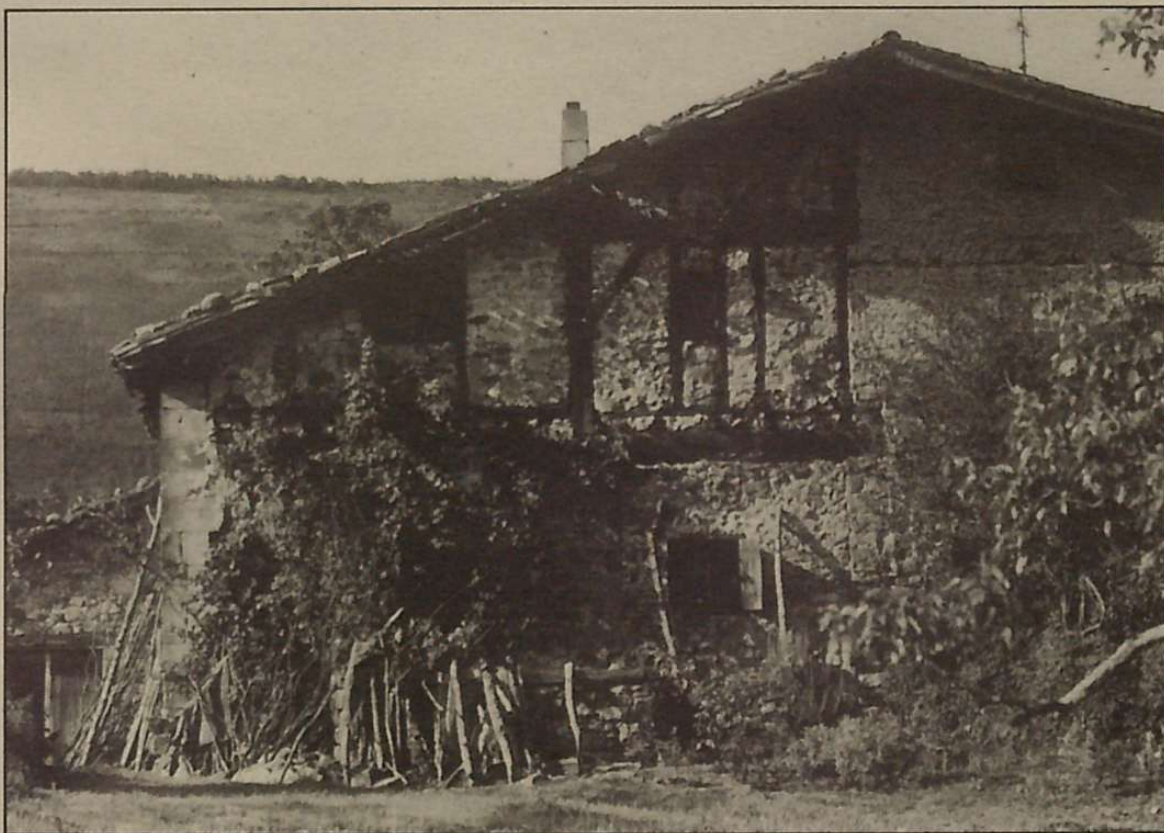
Este otoño el Ayuntamiento ha reanudado la publicación de la revista de información municipal LAEZON, cuya etapa anterior criticamos, y ello nos obliga a dar nuestra opinión al respecto. Antes de la reaparición de la revista LAEZON tras siete meses de ausencia los representantes de las entidades que trabajamos en la revista LEZO nos reunimos con los responsables municipales y en dicha reunión se llegó al acuerdo de respetar el ámbito que ocupaba cada revista en la vida de nuestro pueblo, así a la revista de información municipal LAEZON le correspondía tratar aquellos temas que se deriven de la actividad consistorial, y aquellos temas que no entraran dentro de este ámbito el Ayuntamiento como cualquier otro ente local las publicará en la revista LEZO.

Continuando con lo nuestro, esperamos que os guste este nuevo número, cargado, como de costumbre, de noticias, notas, bertsos....

LEZO ALDIZKARIA

LEZO ETA SANTIAGOKO BIDEA

Erdi Aroko garaietatik iparraldeko erromesek maiz zeharkatu izan dute Lezo, Santiagoko bidearen adar bat, hain zuzen ere Lapurdi atzean utzi ondoren Hondarribitik barrena zetorrena, bertatik igarotzen baitzen. Horrela, esate baterako 1716. urtean erromes bat, Pedro de Fossentene frantsesa, Galizako Santiagotik itzultzerakoan gure herrian hil zen, eta bertako San Juan Bataiatzailearen elizan ehortzia izan zen. Beraz, lezoarrei ohizkoak zitzaizkien bidekari atzeritar haien ibilerak eta joan-etorriak.

Apaiziarza baserria (1.993)

I. LEZOKO BIDEA

I.1: Gaintxurizketako Gurutzea

Bidasoaz bestaldetik zetozen erromesak, Hondarribiko Santiagotxo ermita giblean utziz, Jaizkibel mendiaren hegoaldeko maldetatik barrena abiatzen ziren Gaintxurizketako buru basati eta arriskutsuko gurutzerantz (alderdi honetako lapurreta eta gertakariak aipamen berezia merezi lukete). Gaurko zaharrenek inoiz ezagutu ez duten Gaintxurizketako harrizko Gurutze honi dagokionean, badakigu nola urtero, San Markos egunarekin, lezoarrek eliz-itzulia egin ohi zuten bertara.

I.2: Santiagotxo ermita

Erromesen hurrengo urratsa Lezoko Santiagotxo (Santiago, Santutxo) zen, hots, Apaiziarza eta Gainza baserrien arteko ermita (ikus: Hondarribiko Udal Agiritegia, E/7/II/51/7). Dena den, 1808. urteko gerra bitartean elizatxo horrek zutik iraun bazuen ere, gaur egun kokaguneko zelaiaren izenak (Santiagotxo) besterik ez du gordetzen haren lekukotasuna. Adi-adi dantzugu, ordea, 1924. urtean jaiotako Joxe Angel Etxegoienek dioskunean soro honetatik tarte laburrera dagoen Apaiziarza baserria (larza, Apaiziarzazar) orain dela bostehunen bat urte erromesen ostatu izan zela, eta era berean dakusagu bidekarien zaldientzat etxearen ondoan eraikitako babes-harresiaren azken aztarnak erakusten dizkigunean. Halaber, baserriaren ipar hormaren erpinean kokatutako harearrizko gurutzea aski adierazgarria da, bat baitator inguruaren iraganeko izakera erlijiosoarekin.

Santiagotxotik irten eta ibilaldi motz bat egin ondoren erromesak Lezoko herrigunera heltzen ziren.

I.3: Gurutze Santua

Lezoko plazako Gurutze Santuaren ermitak ospe handia izan zuen Santiago bideko gurleku bezala, eta Lope Isastikoaren esanetan lagun asko etortzen zen bertara herrialde guztietatik. Honela, XVI. mendeko azkenaldian, eraikin zabalago baten behar-rean, harearrizko basilika berriaren eraikuntzari hasiera eman zitzaion Isastitarren bultzadaz, eta bertan erromesen laguntzarako gaixotegia ere antolatu zen.

XVII. mendean, hots, 1647, 1649 eta 1650. urteetan Juanes Zialzetakoak basilikako burdinsare handia jarri zuen, eliz barruan erromesek lotarako zuten tokia aldare ingurutik banantzeko. Geroxeago, 1682. urtean burdinsarea tokiz aldatua izan zen, lehenengo arkutik bigarrenera eramanez, Domingo de Ruza Salazar harginak orduan bukatu baitzituen zazpi urte lehenago hasitako zabaltze lanak.

Ermita zaharraren aintzinatasunaz mintzatzerakoan, ordea, gogorarazi beharra dugu 1490. urte inguruan jaiotako apaiz batek, hots, Juan Martinez Lezokoak (+1560), ez zekiela noizkoa zen bertako Gurutze Santua, ez eta hona nork ekarri zuen ere. Alabaina, XVI. mendean herriko letragizon batzuek ziotenez San Leon, Baionako apezpikua, izan daiteke irudiaren iturburua, ez dakigularik gaur egun haren jatorriaz kontatu ohi diren ipui edo alegien berri bazuten ala ez.

Hala, Manuel Le-
kuonak gaur egungo
gurutzea XIII. mende-
koa dela bazioen ere,
gotiko itxurakoa, ber-
tan hori baino zaha-
rrago bat egon zite-
keen lehenago. Au-
kera hori inolaz egiaz-
tatu ez badaiteke ere,
hemen argibide gisa
argitara dezakegu hi-
rurogeita hamar urte-
tako Maria Perez Jus-
tizkoak, berrogei urtez
Lezoko San Juan Ba-
taiatzailearen elizako

Gurutze Santuaren basilikako ezkiladorrea (1.988)

serora izan zenak, 1605. urtean azaldutakoa: alegia, ermita zaharraren garaietan irudiak zurezko arku bat zuela estalki gisa, eta bertan, aspaldidanik egindako pinturen (erromaniko itxurakoak?) bidez ikusgai zegoela Kristoren pasioaren historia.

Bestalde, badakigu XVI. mendean gurutzea garbitu eta eraberritu egin zutela Carlos V.aren garaietan Flandesen ihardun zuen Miguel de Darieta Bazkardõ kapitainaren n detxean.

I.4: Kaia eta Beheko Errota

Gero, Lezoko Gurutze Santuan izan ondoren, erromesak Kaiko eta Beheko Erro-
tako ontziralekuetatik barrena Herrerarantz abiatzen ziren Lezoko emakume txalu-
parien eskutik, itsasadarra iraganez, tartean batzuek geldiune bat ere egiten zutelarik
Hondarribi aldeko Pasaian (Donibane). Herrerako ontziralekutik oinez jarraitzen zuten
Donostiara, Mirakruzeko gainetik aurrera.

II. SALBATOREKO BIDESKA

Dena den, orain arte aipatutako bidez gain (Hondarribia-Lezo-Donostia) baziren
beste bideska eta zeharbide batzuk, garrantzi txikiagokoak, Lezo Oiartzungo bidea-
rekin (Irun-Oiartzun-Astigarraga) lotzen zutenak; esate baterako Salbatore ermitakoa,
non agertu baitzen erromes baten hilotza 1756. urtean, hain zuzen ere Lezoko Gabiria
eta Matejone baserrien arteko estratan.

Nahiz eta Oiartzungo lurretan kokatua egon, hots, Lezoko lurrekin mugakide den
Agerrezar (Agirre) baserriaren behekaldean, lezoarren eliz-itzuliak egin ohi zituzten
gaur egun suntsituta dagoen Salbatoreko ermita hartara.

LANDER ZURUTUZA

«ISASTI, GAINZA ETA OTSOA LEZOAR SEME OSPETSUAK»

Herri guztiek beren pertsonaiak dituzte, herri horien izate historikoan modu batean edo bestean nabarmendu egin direnak. Lezok baditu Lezo barruan edo Lezotik kanpo, oso pertsonaia ospetsuak izan direnak. Azken garaietakoak soberan ezagutzen ditugunez, ekarri nahi izan ditut lerro hauetara garai zaharretako hiru pertsonaia: Lope Martinez Isasti, Frantzisko Gaintza eta Eugenio Otsoa, beraiek izan bait dira nire uste apalez, Lezok garai haietan eman zituen hiru kultur-gizon aipagarrien eta haundienak.

1.- LOPE MARTINEZ ISASTI

Lope Martinez Isasti

Lezon jaioa da 1.560 edo 1.570 urtean, (gaur ez bait da xiurtzat hartzen), Erreteriatik etorritako familia batekoa baina Lezo-Haundia etxean finkatua. Bere leinuan bestelako pertsonaia ospetsu gehiago ere izan dira: ONOFRE NAGUSIA («El Mayor»), Loperen aita izan zena, Ofizio Santuko familiarra, Administrazio Publikoan karguduna, 1.600. urtean hil zen. ONOFRE TTIKIA («El Menor») Santiagoren Ordenako zalduna, Erregeren untzi eta galeoiatarako Hornizio eta Materialen gordelari eta zaindari, 1.612. urtean zendu zena; eta JOANES PASAIAKO Errege Untzigintzako komisarioa, 1.624. urtean hil zen Lezon.

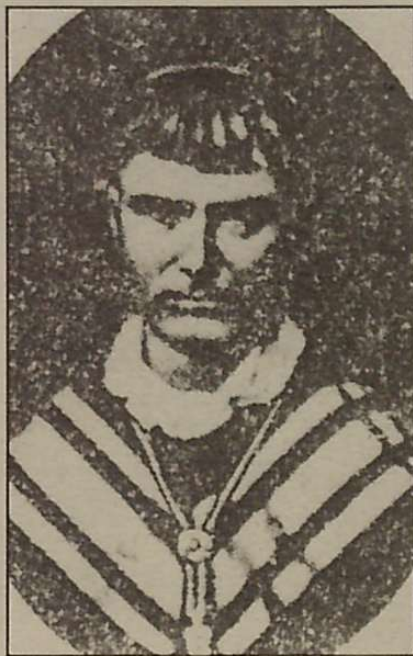
Nahiz eta bere familia untzigilea izan, Lopez Martinez Isasti apaiza izan zen, Teologian doktore, San Joan Bataiatzailearen Parrokiako benefiziari eta presbiteroa, idazle eta historiagile ospetsua, bere idazlanik famatuena hauek direlarik:

- a) «Compendio Historial de la M.N. y M.L. provincia de Guipuzcoa» 1.620 inguruan idatzia, baina bere garaian argitaratzeko baimenik jaso ez zuenez, 1.850 urterarte kaleratu ez zena. Oso liburu mardul eta oparoa. Historiaren aldetik hutsuneak begibistakoak dituen arren, datu interesgarriak eskeintzen dizkiguna: garaiko ohiturak, gertaerak, euskal atsotitz zaharren bilduma,...

- b) «Relación que hizo el Doctor D. Lope de Isasti, presbítero y beneficiado de Lezo, que es en Guipuzcoa, acerca de las maléficas de Cantabria por mandato del Sr. Inquisidor Campofrío de Madrid» izeneko esku-idatzia. Bere erderazko izenburuak esaten digun bezala, Inkisizioak eskaturiko Euskal Herriko sorginei buruzko txostena. 1.618.ean idatzi zuen eta gaur Madrileko Liburutegi Nazionalean gordetzen dena.

2.- FRANTZISKO GAINZA

1.658.eko azaroaren 7an jaio zen Gaintxurizketan dagoen «Endara» baserrian (gaur «Gaintza» izenaz ezagunagoa dena). Apaiza sarturik, Irungo Parrokia-ko erretore izendatu zuten eta hortik aurrera bertan aritu izan zen eskribau, idazle eta historiagile gisa. Bere bizitzaren inguruko zenbait berri badaude, bere testamentua horietako bat delarik. Badirudi ere, herentzia bat zela eta, bere arrebak moja sar erazi zituela. Aipaturiko ekintza eztabaidagarria izan bazen ere, eztabaidagarriagoa oraindik suertatu zaigu bere liburua: «Historia de la Universidad de Irun-Uranzu, probando con el Rmo. Euriditísimo Enao, ser el pueblo que corresponde en Cantabria, al Antiguo lugar de Iturisa, señalado para marca por los geógrafos Ptolomeo y Mela a la posteridad» izen laburrekoa, bertan Irun-Uranzu, aintzinatean Ptolomeo eta Mela geografariak seinalatutako «Iturisa» izeneko hiriska zela frogatu nahi izan bait zuen.

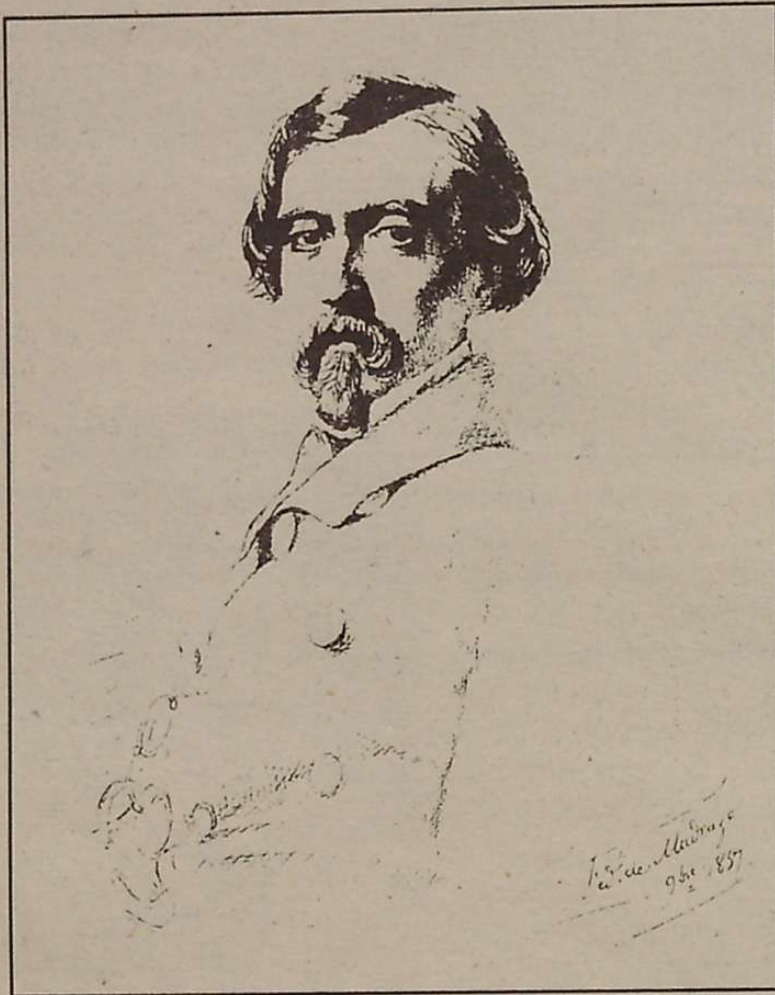

Frantzisko Gaintza

Liburu hau Iruñean argitaratu zen 1.730. urtean, Martin Frantzisko Pikart-en inprimategian. Ez da liburu makala, 255 orriz osaturik bait dago. Hasieran Gipuzkoako Aldundiari eskeinitako sarrera, eta baimena ematen zuten eliz kargugizonen oharkizunak irakur daitezke, eta ondoren 26 ataletan banaturiko idazlan trinko eta aberatsa.

3.- EUGENIO OTSOA

Literaturgile ospetsu hau Lezon jaio zen 1.815. urtean eta Madrilen hil zen 1.872.ean. Bere ikasketak Madrilen burutu zituen, San Mateo ikastetxean, bertan Alberto Listaren ikasle eta Espronceda eta beste idazle famaturen laguna izan zelarik. Bere pintura zaletasunak Parisera eramane zuen, eta Arte eta Lanbide Eskolan egin zituen bere pintura ikasketak. 1.834.ean Madrilerantz itzuli zen eta hiru urtetan «La Gaceta»-ren erredakzioan kolaboratu zuen. 1.837. urtean Parisera joan zen berriro ere, eta 1.838.etik «Colección de los mejores autores españoles antiguos y modernos» izeneko bilduma zuzendu zuen. Frantziako hiriburuan idatzi zuen: «Apuntes para una biblioteca de autores españoles contemporáneos en prosa y verso», 1.840ean argitaratu zena. Lau urte beranduago, eta erret eskariari jarraituz, argitaratu zuen: «Catálogo razonado de los manuscritos existentes en la Biblioteca Nacional de París»

Eugenio Otsoa

norenak tartean zeudelarik. Bere itzulpenen artean, Virgilioren lan guztiak ikus daitezke. Espainiar Hizkuntzaren Akademiako partaidea izan zen, Espainiako Liburutegi Nazionaleko liburuzaina, Instruzio Publikoko zuzendaria, Estatu Kontseiluaren partaidea eta Huescako gobernadorea.

Euskal idazle ospetsu eta oparoa dugun Patri Urkizu lezoar semeak, honela idatzi zuen, herriko alkatea izanik, 1.982.eko Mendekozte Jaietarako argitaratu zen egitarau liburuxkan, zenbait pertsonaia lezoarren berri emateko egindako «Lezoko kale izen-degiaz zenbait ohar» izeneko artikularen barruan: «Jite arras liberaleko gizona, Eugenio Otsoa da seguraski, Lezoko herriak eman duen intelektual mailarik gorenekoa».

izeneko katalogo zabala eta aberatsa. 1.844.ean Madrilera boltatu zen, eta bere kuinatua zen Pedro Madrazorekin batera, «El Artista» izeneko aldizkari erromantikoa fundatu zuen. Itzuli zituen espainerara Victor Hugo, Alejandro Dumas (aita), Lamartine,... eta sona haundiko beste frantses idazleen liburuak.

Elaberrigintza landu zuen, «Auto de Fe» (1.837), olerkigintza: «Ecos del alma» (1.841), eta antzerkigintza, «Un día del año 1.833» (1.835) eta «Tesoro del teatro español», biografia, hitzaurre eta ohar ugariekin batera. Idazle Espainiarren Liburutegian idazlan franko sortu edota zuzendu egin zituen, Sebastian Miñanorenak tartean zeudelarik. Bere itzulpenen artean, Virgilioren lan guztiak ikus daitezke. Espainiar Hizkuntzaren Akademiako partaidea izan zen, Espainiako Liburutegi Nazionaleko liburuzaina, Instruzio Publikoko zuzendaria, Estatu Kontseiluaren partaidea eta Huescako gobernadorea.

JOSEBA ZABARREKO

«MENDEKOZTE JAIK LEZON»

Gaur erraldoiturik diren Errenteria eta Pasaia artean kokaturik dagoen Lezo herri «ttikian» laster, eta urtero bezala aurten berriro ere, Mendekozte Jaiak edukiko ditugu. Lezo herriaren ttikitasuna aipatu dut, marratxoan arteko ttikitasuna, ez bait da gaur egun horren ttikia, koxkorra baizik —lezoarren hizkera erabiliz—. Ez da horren ttikia, ez, bere bost mila biztanle inguru bait ditu, baina aldameneko herrien haunditasunaren parean ttikia, arront ttikia geratzen zaigu Lezo, bailarako ttikiena alegia.

Baina ttikia izan arren, Lezok baditu bere jaiak, haundiak, jatorrak, alaiak,... ez nolanahikoak. Betidanik, edo agian hobeto esanda ezagutzen dugun iragan hurbil batetik, Lezok bi festaldi haundi eduki ditu, biak erlijioso kutsukoak, inguruetako herri gehienetan gertatzen den bezalaxe. Jairik haundienak irailekoak dira, herriko plazan dagoen ermitan babesten den Gurutze Santuari eskeinitakoak, Santa Krutzak. Oraingo hauek, Mendekozte Jaiak, bigarren jaiak ditugu, apalagoak izateagatik txarragoak ez direnak. Hasiera batean erlijio jaiak zirenak, edo erlijioarekiko lotura estuak mantentzen zituztenak, denboraren poderioz, beste modu, bide eta jazkeretara igaro ziren. Eta gaur, Lezoko etxe askotan erlijio kutsua galdu ez den arren, bestelako ekitaldiek jaiaren zatirik zabalena hartu dutela esan beharra daukagu.

Aipaturiko giro erlijiosoa ondo erreparatu daiteke lezoar semea zen IRUZUBI izeneko olerkariak, 1.931.ean, Errenteriako «Bertsolariya» izeneko aldizkarian plazaratu zituen Lezoko festei buruzko olerkietan. Ikus dezagun bada:

1.958- Frankismoaren garaian gaude, eta agintariek ez dute euskara asko estimatzen.

LEZOKO FESTETAN

1.

Lezon festak ditugu
txit zorunak
ongi etorri bitez
jai egunak
ta eliz dorreko ezkill'ots
legunak.
Alaitu bitza biotz
euskaldunak.

2.

Txistulariak dira
goiz jotzalle
su-ziri otsa gure
esnatzalle
ta guztiok izanik
jeiki zale
emen gabiltza saltoka
jota kale.

3.

Tilin... talan,... kanpanen
eresia
jendea'ren poza ta
irrintzia
elizatxotik deika
Gurutzia
zer da gaur onen egun
berezia?

4.

Gurutze doitzu laguntz
emallea
zeralako zu gure
maitallea
emen dator gaur zure
artalde
goratu nairik «Jesus»
zaitzallea.

5.

Zure goi maitasunez
zoratuak
gaude lezotar fedez
berotuak;
Zure oñ, eta esku
zaurituak
izan bitez gaur bertan
sendatuak.

6.

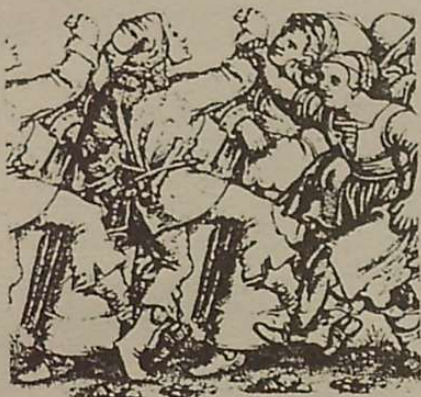
Gurutz iltzatutako
Jesus ona
bete ditzazu gure
bear danak
ta eskeñiko dizugu
biotz bana
zuri arintze arren
neke-lanak.

Baina utz dezagun bazterrera Lezoko jaien kutsu erlijioso nabarmena eta aipadezagun beren antolamendu jatorra. Jatorra diot, antolatze eta aurrera eramate hortan, herriko elkarte eta erakunde guztiek hartu bait dute betidanik parte. Eta nahiz eta beraien artean, askotan ezberdintasun haundiak egon, politikoak, ideologikoak, ezin ikusiak,... ez da inoiz inor saiatu besteen jaiak zapuzten, edo baten bat artaldetik kanpo utziz. Eta elkarren arteko lan honetatik datorkie beren jatortasuna, beren herritartasuna, beren kohesio haundia. Festak danentzako egiten dira, eta danok daukate beren tokitxoak, bai haurrek, bai gazteek, bai helduek, bai jubilatuek, bai baserritarrek,...

LEZO

MENDEKOZTE

EKAÏNA - 1979

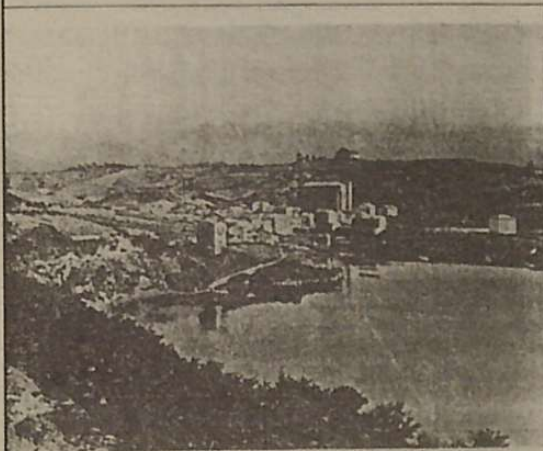
LEZO

1.979.- Frankismoa bukatu berria da, eta lezoarrok parrandarko gogo haundia genuen. Udal Gesto jaioberriak Jose Cruz Sarasola aukeratu zuen alkate.

LEZO

MENDEKOZTE

MAIATZA 1982

1.982.- Patri Urkizu izan zen lehenengo alkatea, hauteskundeen bitartez, aukeratua izan zena.

danok daukate beren gustuko zeredozer lezoar mendekozteetan. Esan dezadan berriro ere, jai ttikiak direla baina aberatsak denbora berean, apalak baina ospetsuak, erlijioso kutsukoak eta mundatarrak... Honela dira Lezoko Jaiak eta honelaxe nahi ditugu urte luzeetarako. Xenpelar eta Ardotx bertsolariak ondo laburbildu ziguten dana hau gureganaino iritsi diren hiru bertso xelebre hauetan:

LEZOKO JAYETAN

- 1.- Orain asi biagu asunto berriyan,
zer gertatzen zaigun Lezoko erriyan
neska gaztiak daude emen alegriyan
kantaren aitzakiyan mutillen erdiyan.
- 2.- Emakume kontuan al zerade asi?
garenez konsideratu lenbizi
jendiari nai diyot emen adierazi
ia zein juaten dan neskaten igesi?
- 3.- Ia dama guztiak ondo entzun arren
ez utzi sartutzen nai dan bezin barren
asiko liakenak Xenpelar baño len
bizar aundi batzuek badirade emen.

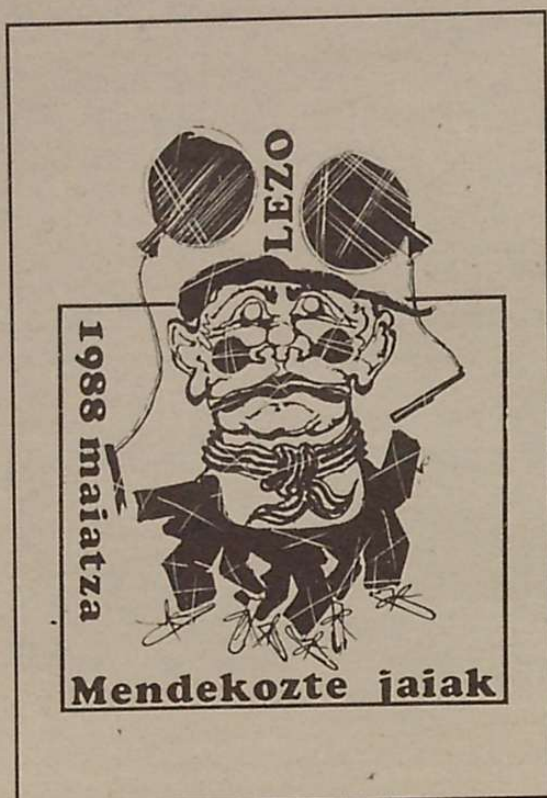
LEZO

Mendekozte - Maiatza 1985

LEZO - PENTECOSTES

1.985.-Lezo beti jaietarako pronto.
Arantxa Zeberio zen alkate.

1.988.-Mikel Arrizabalaga alkatearen garaiko Mendekozte Jaiak.

1.989.- Mendekozte Jaiak ondo erroturik daude gure artean.

Bestalde, esan beharra dago ere, Lezon badirela jai gehiago, hirugarren mailako jaiak esango nuke nik, beraien artean Trapujale izeneko pertsonaiaren inguruan ospatzen diren ihauteri famatuak, baita Xanxebastianetako danborrada, Santa Agedaren koblak, kaldereroen konpartsa, «Tomas Garbizu» Musika Kontserbatorioak antolatutako Lesoinu izeneko musikal ihardunaldiak, Udaberri Jaia, San Joan gau magikoa, Pysbeko Jaiak, Gaintxurizketakoak, Altamirakoak, Olentzeroak, Urte Zaharreko kopia zaharrak,... Baina Lezoko herriaren izaten sozio kulturala horrenbeste urratzen dituzten jai eta ekitaldi dena hauek beste baterako eta astindu gabe utziz, ikus ditzagun zeintzuk eta nolakoak diren oraingo Mendekozte Jai hauek osatzen dituzten festa, kirol edo giza arloko ekintzarik ospetsuen edo tradizio haundien dutenak.

Jai hauei hasiera emateko, lehenengo eguneko ilunabarrean ikurriña eta lezoar bandera zabaltzen dira udaletxeko balkoian. 1.990.etik zintzilikatu egiten dira ere sei Euskal Herrietako ikurrak eta Arrano Beltza zaharra, herriko plazari kolorismo haundia emanaz. Festa hauetan toki haundia hartzen dute, eta aspaldidanik, Allerru Elkartek goiz aldero plazan antolatzen dituen sokamuturrek, hauez gain gaueroko dantza saioek, herri kirolek eta idi demak. Jai hauetako egun bat baserritarrena da, eta egunotan, herri kirolek eta Ixkulin Elkartek antolatutako idi demak gorputza, sendotasuna ematen diote. Hurrei eskeinitako ekitaldi eta jolasak ez dira inoiz falta, jai hauei beste dimentsio zabalagoa emanez. Mendekozte Festetan antolatzen da ere, Helduen Mailako Fandango eta Arin-arin Txapelketa, bertako Dantza Eskolak eraturik, eta herrira hainbeste dantzari erakartzen duena.

Oso garrantzi haundikoak dira baita ere, Allerruk antolatutako pilota partiduak, eta igande bezperako gauean herriko preso eta erbesteratuen alde, bertako Amistiaren

Aldeko Batzordeak deituriko manifestazio arrakastatsu eta jendetsua. Lezok, ez bait ditu inoiz, sufrimentuetan dituen seme-ala-bak ahazten. Aipatzekoa da ere, azkeneko urtetan ospatu den gizon proba, herriko Herri Kirol Taldearen eskutik plazaratu zaiguna.

Bai Santa Krutzetan eta bai Mendekozte Jaietan ohitura bihurtzen ari zaigu, orain arte Kultur Batzordeak, eta azken denboretan Herriko Elkarte eta Erakundeen Koordinakundeak kaleratzen duen «LEZO» izeneko aldizkaria, non herriko idazle, olerkari eta bertsolari frankok parte hartzen duten, beren idazlanak eta bestelakoak plazaratuz. Itxaro dugu gogo haundiz aurtengoa ere aurrekoak bezain mamitsua izan dadila. Jai hauen azkeneko egunean, ilunabarrean, ohizko zezen suzkoa erretzen da herriko plazan, jaiei bukaera alai bezain koloretsua emanez. Une beretsuan jeitsi egiten dira udaletxeko balkoian zintzilik egon diren banderak. Momentu zehatz hortatik aurrera, lezoarrak iraileko jai nagusien esperoan gelditzen dira, Mendekozteko pasaberriak baino pixkat hobeagoak izan daitezen desiratuz.

Nik bukatu aurretik, eta lerro andana honek ematen didan aitzakiaz baliatuz, jai eder, alai eta jatorrak opa nahi dizkiet lezoar guztiei. Honela izan bedi!

JOSEBA AURKENERENA BARANDIARAN

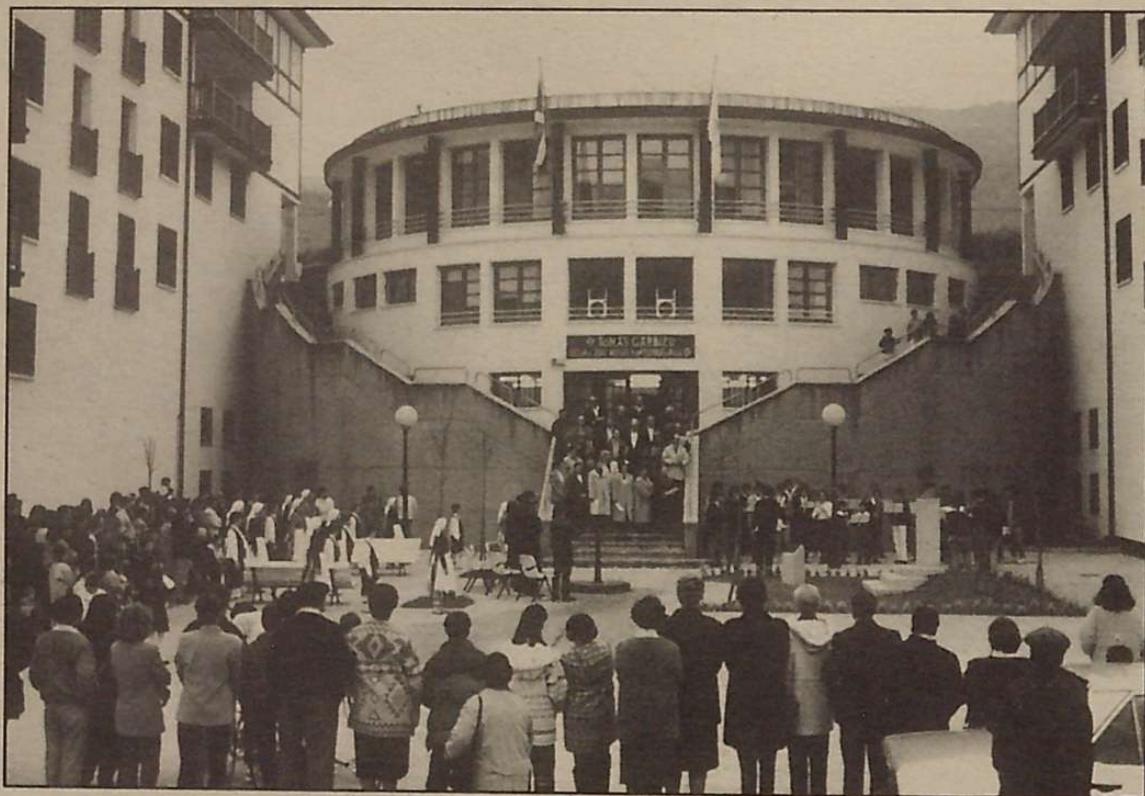
1.990.- Askatasunaren ikurriña gure idealen seinale.

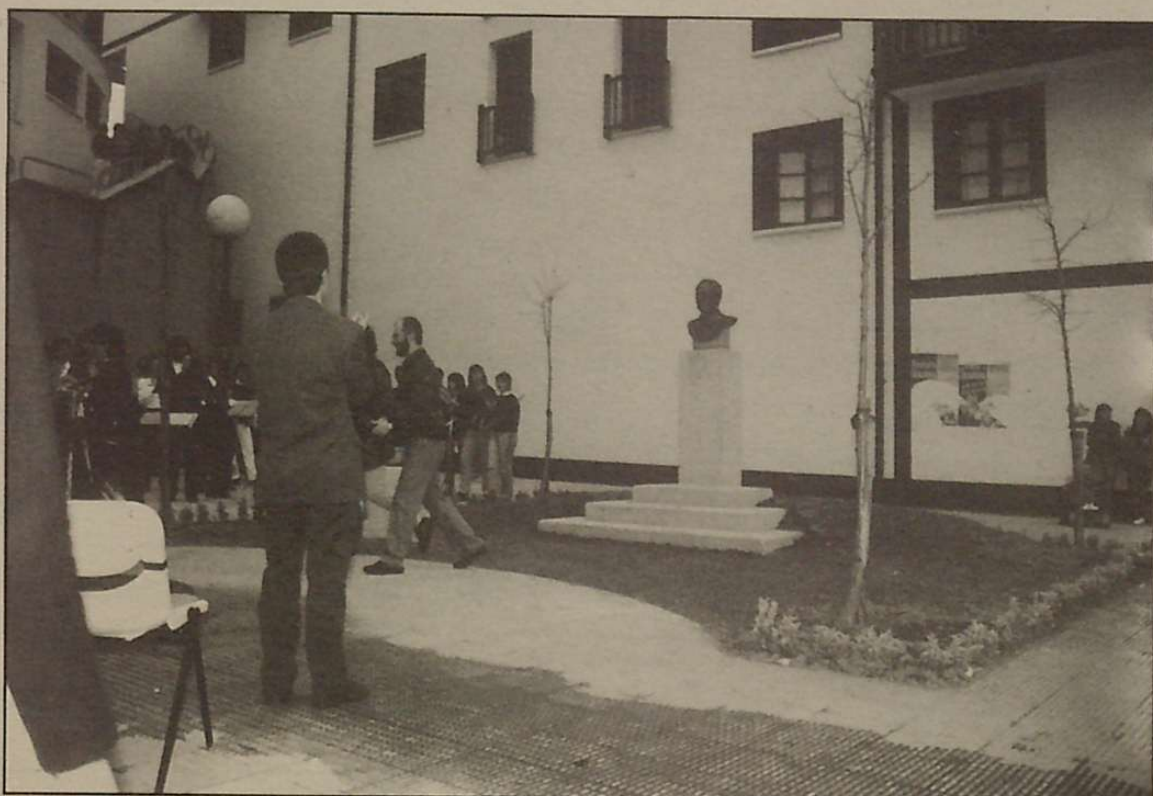

1.994.- Aitor Sarasola alkateak, ikurriña eta Lezoko banderak altxatuko ditu aurtengo Mendekozteetan, ohiturari jarraituz.

«LEZOTAR MUSIKARIARI: TOMAS GARBIZU SALABERRIA»

Dentro de los actos realizados en Lezo con motivo de su octava Semana Pedagógico Musical que se ha desarrollado desde el jueves 17 hasta el domingo día 20 de marzo, organizada por los entusiastas responsables del Conservatorio Municipal de Música «Tomas Garbizu» de Lezo y la colaboración del Ayuntamiento, lo más destacable, sin desmerecer los conciertos, sin lugar a dudas, por la significación emotiva que tuvo, fue el del pasado sábado, día 19, un cariñoso y humano homenaje al que fuera gran maestro y compositor, e, hijo ilustre de esta Universidad de Lezo: Tomás Garbizu, a las seis de la tarde, en la plaza existente ante el edificio del Conservatorio, tras dar a conocer la labor y personalidad del homenajeado, por la concejal Karmele Legorburu, en representación del Alcalde Aitor Sarasola, esta Concejal junto con el director del Conservatorio, Santi Espina, procedieron a descubrir un busto en bronce de Tomás Garbizu y una placa que dice: «Tomas Garbizu Salaberria Jauna, 1901-1989, Lezotar Musikariari- Lezoko Udala» que fue acogido con fuertes y sinceros aplausos por el público que se unió al acto, junto a las autoridades locales, familiares de Tomás, entre ellos su hermano Liborio, alumnos y profesores de Conservatorio, y el presidente de la Asociación de Coros de Gipuzkoa, Jose Mari Ayerdi.

Tras descubrirse el busto y la placa, se bailó el auresku por el grupo Murixka Dantza y a continuación la Banda de Música de Alumnos del Conservatorio Municipal Tomás Garbizu dirigida por Extanis Carrera y el Coro Parroquial que dirige Jose Miguel Amiano, interpretaron el «Himno de Lezo» obra del homenajeado Tomás Garbizu, escuchado con respetuosa solemnidad y recibiendo al finalizarlo prolongados aplausos y el grito emocionado de mmmBravo...del hermano de Tomás, Liborio. Finalizando este acto con la entrega de los citados representantes del Ayuntamiento y del Conservatorio que descubrieron el busto, una placa de recuerdo de este acto al hermano del homenajeado, Liborio.

El busto en bronce ha sido realizado por el joven escultor donostiarra Iñigo Etxeberria.

Tomás Garbizu Salaberria nació en Lezo el 12 de Septiembre de 1901 muriendo en San Sebastián el 27 de noviembre de 1989, está enterrado en el Cementerio de Altza, a la espera de ser inhumados sus restos definitivamente en Lezo. ¿Cuándo...?

Puede decirse que fue la música la ocupación principal y casi exclusiva de toda su vida. Como compositor, siendo músico de gran inspiración, son innumerables las partituras que compuso y las motivaciones históricas que motivaron muchas de ellas.

Era primo carnal de otro renombrado lezotarra internacionalmente conocido también, como Tomás, el pintor Elías Salaberria.

RAFA BANDRES

ANTZINSOLASA

Antzezlan hau herritik sortutako Trapujaleren kondairan dago oinarriturik. Honen izenez argitaratu zen komikia du abiapuntu eta hortik aurrerakoa imajinazioaren emaitza besterik ez da.

Sorterritik urrun dabilenak maiz izaten du honen beharra eta are maizago gogoratzen han bizitua. Antzezlan honek, azken batean, horixe izan du zirikatzaile, herrimina. Aspaldi utzitako herri baten gainean gogoeta egiteko aski aproposa izan da, bere bizimodua eta hizkera, zoko-bazterrak eta istorioak memoriaren bazterrik ezkutuenetik atera eta paperean jarri ditut.

Antzezlan labur eta erraz honek helburu bakarra du: herriak sortutako herriari itzultzea bere magalean gorde dezan, herriarengan bait dago urte luzeetako bizipenak gogoan gordetzeko betebeharra, lehena izan dadin geroaren bide erakusle.

Alessandria, 1993ko otsailak 18, Ostegunzuri.

TRAPUJALE HERRI ANTZERKIA

1993ko irailaren 1ean Oroitzen A.E.K. Euskaltegian Correostik bidalitako papertxo bat jaso zuten, badakizue, paketeren bat jaso behar denean bidaltzen duten horietakoa.

Joan da, bada, A.E.K.ko kide bat Correosera, eta papertxo horren trukean sobre haundi eta lodi bat eman diote. Norentzat den ikustean jaso du lehen sorpresa, «Lezoko Elkartek» entzat bidali ez dute ba! (Lezoko Elkarte Koordinakundea esan nahiko zuen, noski). Helbidea Euskaltegiarena, Koordinakundeak Lezo Aldizkariarentzat erabiltzen duena. Nondik datorren begiratzen hasi eta oraindik ere harrigarriagoa, ITALIAKO «ALESSANDRIA» hiritik dator. Hori dena, ordea, hasiera besterik ez zen izan; paketea ireki eta barruan zer aurkituko eta TRAPUJALE HERRI ANTZERKIA izena zuen antzerki lan bat! Txukun-txukun idatzi eta liburuxka moduan jarria. Txoko guztiak miatu arren, ordea, ez zen egilearen izenik ageri ez eta bidaltzen zuenaren izenik edo goitizenik ere.

Lezo Aldizkariak berehalaxe jaso genuen horren berri eta gure gain hartu genuen gertatuaren berri ematea herriko elkarte eta herritarrei. Ez dugu lortu, ordea, egilea nor izan daitekeen argitzea. Bistakoa da egileak propio gorde duela bere nortasuna.

Zeharka bada ere «Sarrera»n egileak erbestean bizi denaren nostalgia aipatzen du, bai eta herriak sortutakoa herriari itzuli behar zaiola ere (Lezoko Ihauteria herriko

elkarteen inguruan sortua dela gogoan izan behar). Nahaste guzti honetan argi dagoena da egilea lezoarra dela (egileak berak aitortzen du eta gainera lezoko hizkeran idatzia dago).

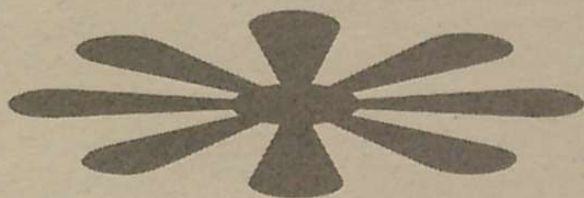
Antzeslanak berak 34 orrialde mekanografiatu ditu eta 3 ataletan dago banaturik. Bertan, TRAPUJALE komikian kontatzen zaigun istorioa antzerki moduan jarrita dator («Antzeslan hau herritik sortutako Trapujaleren kondairan dago oinarriturik. Honen izenez argitaratu zen komikia du abiapuntu eta hortik aurrerakoa imajinarioaren emaitza besterik ez da»). Badakizue, Mariznazkane eta zirikoek Trapujale salatzen dute eta epaiketaren ondoren heriotzera kondenatuko dute....

Oharrak (akotazioak) euskara batuan idatziak daude bai eta pertsonaia batzuren hitzak ere (epailea, intxixua,... gainerakoek, berriz, lezoko hizkera darabilte).

Egileak neurri handi batean komikian esaten dena jarraitzen du baina bere harrobiko zenbait aldaketa eta pertsonaia berriak sartuz.

Gure ustez herri baten historian honelakoak gutxitan gertatzen diren horietakoa da eta garrantzia handia du. Herri ondasuna denez herriko elkarte, ikastetxe eta Udal Liburutegiak laster izango dute ale bana. Ez da falta dagoeneko Herri Antzerki bat antolatu beharraz mintzo denik ere. Ia guztion artean behar duen zabalkundea ematen diogun gure herri kulturari.

LEZO ALDIZKARIA

LA REVISTA LEZO CUMPLE 5 AÑOS

Se dice que este pueblo tiene tendencia a celebrarlo todo. En esta ocasión nos toca celebrar los cinco años que ha cumplido esta revista acudiendo a su cita sin falta. El primer número se publicó en los Santakrutzak del 88 y desde entonces ya son once (en septiembre del 93) los números publicados, dos cada año uno en los Santakrutzak y otro en los Mendekozteak.

No hay más que ver todos los números juntos para ver que la revista ha evolucionado en el tiempo, no tanto en su identidad sino en volumen, validez y aspecto.

La revista LEZO surgió de la Comisión de Cultura siendo Joseba Aurkenerena presidente de la misma y como esfuerzo unitario de todas las entidades populares de Lezo. El objetivo de esta revista era dar a conocer a escritores locales y al mismo tiempo mostrar todo lo que rodea la idiosincrasia de Lezo tanto a nivel histórico como social y cultural. En este proyecto, además de lezotarras, han colaborado desde el principio reconocidas firmas de nuestra cultura. Tomando este punto de partida la revista LEZO ha sido una colección de trabajos y la revista en sí ha sido lo que los propios escritores con sus trabajos han querido que sea.

Tras las elecciones municipales de 1991 y con el cambio de gobierno municipal se disolvieron las comisiones municipales a fin de impedir la participación popular, tan arraigada en nuestra reciente historia. Con la desaparición, entre otras, de la Comisión de Cultura la revista LEZO quedaba huérfana por lo que la entonces recientemente creada LEZOKO ELKARTE KOORDINAKUNDEA, en la que tomaban parte la mayoría de las entidades que en su día formaban la Comisión de Cultura, decidió continuar con la Revista manteniendo tanto sus objetivos fundacionales de fomentar escritores lezotarras, nuestra idiosincrasia,... como su periodicidad, aunque por parte del equipo de gobierno municipal no existiera demasiado interés por su continuidad (de lo que os hemos informado puntualmente).

Aunque para cuando se publica el número 11 haya cambiado el equipo de gobierno municipal y exista una Comisión de Cultura la LEZOKO ELKARTE KOORDINAKUNDEA continua con esta labor. Oroitzene AEK Euskaltegia es donde tenemos nuestra oficina ya que es la única entidad local con oficina permanente e infraestructura necesaria. Varios representantes de distintas entidades locales se encargan de todo lo concerniente a la Revista.

En estos cinco años se han publicado multitud de trabajos, la mayoría realizados por lezotarras. He aquí un cuadro de resumen del número de artículos escritos en cada apartado:

	LEZO 1	LEZO 2	LEZO 3	LEZO 4	LEZO 5	LEZO 6	LEZO 7	LEZO 8	LEZO 9	LEZO 10	GUZTIRA
HISTORIA	8	3	3	3	3	5	4	2	2	2	35
SOCIEDAD	2	2	2	5	6	6	5	2	5	4	39
CULTURA	8	7	3	4	6	7	4	2	2	3	46
EKOLOGIA					2	2	4	2	2	3	15
ENSAYO	1	3	3	3	2	6	4	3	2	1	28
CUENTOS	1	1	3	3	4	3		2	2	4	23
POESIA	1	2	2	4	6	1	4	1		3	24
VERSOS	1	1		1	1	3	1	1	2	2	13

Como bien veis, no es moco de pavo lo que esta revista ha publicado y es aún mayor su importancia si tenemos en cuenta que todo esto ha sido escrito por lezotarras (dejando a un lado los trabajos recogidos de otras publicaciones).

En lo concerniente a los temas se observa que ha ido evolucionando completándose, así, en el número 5 comenzamos con la sección de ecología la cual no ha faltado desde entonces. No han tenido la misma suerte otros apartados como el de gastronomía y los artículos de opinión, aunque ello no significa que los hayamos eliminado, especialmente el de los artículos de opinión, ya que esta revista pretende ser una vía de expresión para las inquietudes locales.

Haciendo un análisis más pormenorizado de los temas, vemos que hay de todo, desde el artículo de historia más impecable a informaciones sobre avistamientos de O.V.N.I.S. en Lezo. Y entre estos dos extremos acontecimientos culturales, Herri Eskola, tráfico de drogas, arte,... Los escritores lezotarras han sido realmente prolijos en los últimos cinco años.

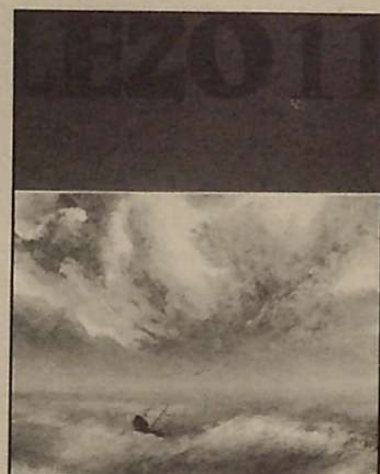
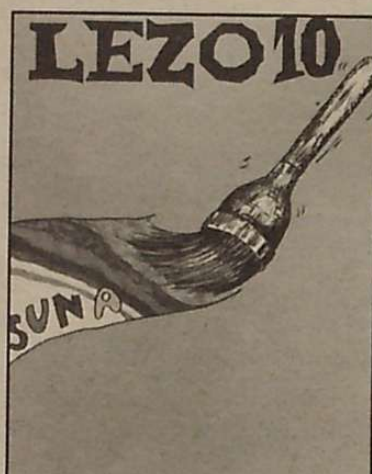
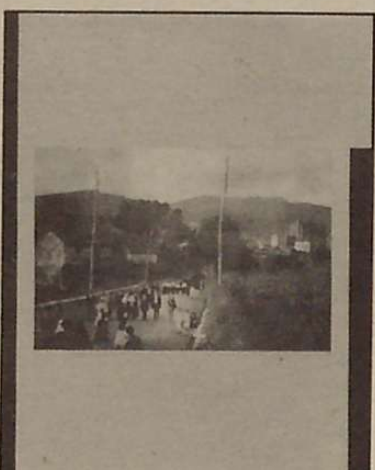
Hablando de escritores, sorprende el número de lezotarras que han colaborado en la revista así como el de conocidas firmas de fuera de Lezo (Xose Estevez, Edu Zabala, Marc Legasse,...) Entre los escritores lezotarras hay más de 60 firmas distintas (Joseba Aurkenerena, Lander Zurutuza, Karlos Barrentsoro, Agustina Pontesta, Munttar, Lezoko Ekologi Taldea, Zabarre,...).

En lo concerniente a la lengua de los 223 artículos publicados 170 fueron enviados en euskara, el resto en erdara (exceptuando alguno en bilingüe). Destaca aquí que la lengua predilecta para los escritores locales sea el euskara, noticia positiva en todos los aspectos.

La portada de la Revista ha publicado sobre todo obras de artistas locales. Muchos de ellos tienen como tema al pueblo mismo (Lezo 1,2,3,5,6,8 y 9) y muestran la visión particular del artista a este respecto. Los autores de estas portadas al igual que el de los artículos son colaboradores, destacan entre ellos por su asiduidad Andoni Treku, Lander Zurutuza, Mikel Susperregi y Txema Gartzia.

Todavía podrían decirse muchas cosas sobre nuestra Revista pero esperamos que estas breves líneas hayan servido de muestra del trabajo desarrollado.

LEZO ALDIZKARIA

LEZO 11 INKESTA

LEZO ALDIZKARIAren 5. urtebetetzea zela eta irakurleek aldizkariaren zuten iritzia ezagutzeko galdetegi bat sartu genuen Aldizkariaren azken alean eta erantzunak jasotzeko kutxa mordoxka zabaldu genuen herriko elkarte, denda eta tabernetan.

Bi hilabeteko epea utzi genuen inkestak jasotzeko eta epe horren ondoren lau (4) erantzun besterik ez genuen esku artean. Honen arrazoiak geure buruari galde egitean arrazoi bat baino gehiago aurkitu genuen baina ez dugu uste horretan hastera merezi duenik, batez ere, zuk zerorrek, irakurle, guk geuk baino hobeto ezagutzen dituzulako. Guretzat hemen gauza bat baino ez da gertatu, inkesta lau lagunek bakarrak erantzun dutela, besterik ez.

Jasotako lau erantzun horiekin ez dugu inolako estatistikarik egingo baina hauetako bat edo bestean egiten diren zenbait ohar argitu nahi genuke. Euskaraz «gehiagi» dagoela (datu pozgarria da Lezoko idazle gehienek gaur egun euskaraz idaztea orain dela gutxi arte «gehiengoaren» izenean zapalduak eta zigortuak izan baitira) eta euskaraz ez dakitenak edo euskaraz alfabetatu gabeak ez omen ditugu aintzakotzat hartzen. Bada aldizkariak «politizatua» dagoela esaten duenik ere. Hau dena dena erantzun bakarrez erantzun daiteke: Lezo Aldizkaria herriko idazleek guri bidaltzen dizkiguten lanen bilduma da, egileak aukeratzen du gaia, hizkuntza, azala eta mamia. Guk lan guztiak bildu eta txukun-txukun antolaturik inprentara eramaten dugu, eta ondoren zuen

ENCUESTA LEZO 11

Aprovechando que la revista cumplía 5 años desde su nacimiento decidimos llevar a cabo una encuesta entre nuestros lectores mediante un cuestionario que aparecía en el número 11 de esta revista. Las respuestas podían depositarse en cualquiera de los buzones que repartimos entre locales sociales, comercios y bares.

Dos meses más tarde se cerraba el plazo para entregar las encuestas al cabo del cual recibimos cuatro (4) respuestas. No vamos a analizar aquí las causas de tan pobre respuesta, sobre todo cuando sois los propios lectores quienes mejor las conoceis. Para nosotros lo único que ha sucedido es que hemos recibido cuatro respuestas, nada más.

Esto hace ridículo entrar en el campo de las estadísticas pero sí que nos gustaría hacer ciertas puntualizaciones con respecto a algunas consideraciones que se hacen en alguna que otra encuesta. Se dice que hay «demasiado» euskara en la Revista (muestra de la buena salud de nuestros escritores perseguidos y criminalizados históricamente por quienes han impuesto su lengua y su cultura invocando mayorías) y que no se tiene en cuenta a quienes lo desconocen o no están alfabetizados en euskara, hay incluso quien considera que la revista está «politizada». Vamos a responder ambas cuestiones con la misma respuesta: la revista LEZO no es más que una colección de los trabajos que los escritores lezotarras nos envían. Es el propio escritor quien elige el tema y la lengua en la que va a escribir y nosotros no ha-

etxeetan banatu, besterik ez, beraz, Aldizkariaren nortasuna idazten dutenek eta idazten ez dutenek egiten dute.

Aldizkaria aurrera ateratzea erabaki genuenez geroztik (LEZO 7, 8, 9, 10, 11 eta 12) ekarri dizkiguten lan guztiak argitaratu ditugu ale batean ez bada bestean. Sinisturik gaude LEZO ALDIZKARI herri aldizkaria dela, beraz, orain arte bezala aurrerantzean ere lagundu nahi duten guztientzat zabalik ditugu ateak.

Eskerrik asko erantzuteagatik, zuen kezkak erantzun ditugulakoan gaude.

cemos más que clasificar esos trabajos y llevarlos a la imprenta para posteriormente repartirlos en cada uno de los buzones de Lezo. Nada más ni nada menos.

La revista la hacemos entre todos, tanto los que escriben como los que no. Desde que tomamos el compromiso de sacar adelante la revista (LEZO 7, 8, 9, 10, 11 y 12) se han publicado todos los trabajos que nos han llegado, sin excepción alguna. Creemos firmemente en el carácter popular y abierto de la revista LEZO en cual hay sitio para quien quiera colaborar.

Gracias por las respuestas recibidas, esperamos haber aclarado vuestras dudas.

LEZO ALDIZKARIA

LEZO ALDIZKARIA

LA VOZ DE LAS ONDAS

Un año mas, me reservan unas lineas para acercaros al fascinante mundo de la radio, pero antes, aprovecho estas primeras lineas para felicitar a aquellos jóvenes que están creando la Asociación Juvenil Cultural Lezo y darles nuestro apoyo, que siempre tendreis.

Cada día oímos la radio y no le damos demasiada importancia, como si se tratase de una voz natural. Y sin embargo, ¿habéis pensado que hace poco más de cien años no se podía ni soñar siquiera tal cosa? ¿os dais cuenta de lo que significa la radio?

«Recuerdo la primera vez que oí una radio -nos cuenta Marina-. Estaba en el colegio y trajeron unos auriculares. Los niños se pusieron en fila, silenciosamente, y cuando llegaban ante el profesor éste les ponía durante unos segundos el misterioso aparatito. Sus caras se iluminaban: moían una voz! Recuerdo que me llegó el turno y el corazón me latía tan fuerte que casi no pude ni hablar una sola palabra».

Y de esto hace únicamente 80 años. El misterio más profundo envolvía a las emisoras.

Desde este pequeño rincón de la revista de Lezo, mi mayor homenaje y admiración al personaje que se esconde tras la obra genial, MARCONI, el inventor de la radio. ¿Quién era en realidad Guillermo Marconi, el hombre al que debemos este cachivache tan nuestro, tan indispensablemente nuestro que es la radio?

Tal vez si todos fuéramos capaces de recordarlo y tenerlo presente en el momento de activar el micrófono, no ocurrirían las cosas malas que ocurren en las bandas. Si en Lezo no tenemos la suerte de tener monumento alguno ligado a la radio o a los hechos de Marconi, recordémosle al menos cada vez que le damos al botón del micrófono. Seguro que las cosas irán mucho mejor y contribuiremos a que la «cultura» de la radio, sea eso, cultura.

Una vez más la asociación UDAR participa en nuestras fiestas y se une a nuestro pueblo.

Todavía guardo el recuerdo del primer simulacro de llamada de socorro que organizó la asociación el año pasado, cuando algunos vecinos sorprendidos, se nos acercaban a preguntar, al ver la carretera cortada y aquella frase de «simulacro de llamada de socorro» ignorando lo que allí estaba sucediendo.

También durante todo el año, se han venido sucediendo numerosas visitas a la asociación por parte de los lezotarras para consultar o informarse sobre este fascinante medio de comunicación.

Esto, no es más que un pequeñísimo ejemplo de las actividades que la asociación está llevando acabo por toda la comarca, a pesar de carecer de un local, lo cual contribuye a que no se puedan llevar a cabo numerosos servicios y actividades.

A pesar de todo, los lezotarras podemos estar orgullosos de tener una asociación fuertemente reconocida fuera de nuestro pueblo.

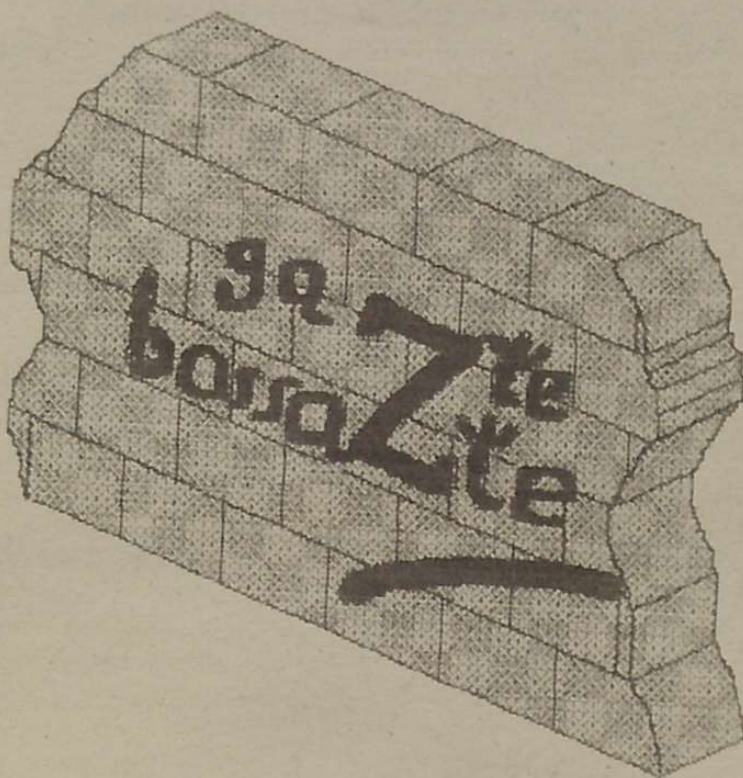
RAUL GIRALDES
Octubre Rojo

ASOCIACION JUVENIL CULTURAL LEZO

Con la colaboración de socios de la agrupación de Radioaficionados UDAR, y jóvenes de Lezo, se está gestando la idea de poder crear una asociación juvenil de carácter cultural.

La asociación nace de la idea de ser Lezo un pueblo que aumenta constantemente su número de población por lo que cada vez somos más los jóvenes que no encontramos un sitio de encuentro a parte de los bares.

La asociación que queremos organizar pretende entre otras cosas:

○ Desarrollar ciertas actividades culturales:

- ✓ Participación en las fiestas de Lezo.
- ✓ Apoyar y Fomentar actos culturales.
- ✓ Crear concursos etc...

○ Facilitar la relación entre los jóvenes de nuestro pueblo:

- ✓ Conocernos entre nosotros.
- ✓ Participar de una idea que es nuestra.
- ✓ Compartir todo aquello que esté a nuestro alcance.
- ✓ Organizar convivencias, campeonatos, talleres, debates, juegos, etc...

○ Dar a los jóvenes un punto de encuentro:

- ✓ Compartir un local donde poder estar y poder tener aquellos juegos que nos gustan (billar, fútbolín...).

○ Informarnos de nuestras inquietudes:

- ✓ Profesiones de futuro.
- ✓ Becas.
- ✓ Intercambios.
- ✓ Asociaciones Juveniles de la zona.
- ✓ Cursos.
- ✓ Actividades.
- ✓ Técnicas de estudio.

En definitiva, lo que nosotros, los jóvenes, inventemos sin mezclar política o ideologías.

Sin más y esperando poder darle forma a esta iniciativa, para poder contar con vosotros, os mandamos un cordial saludo. (tendreis noticias de nosotros muy pronto).

**ASOCIACION JUVENIL CULTURAL LEZO
NEKANE ETXEBERRIA**

LEZOKO ARRAUNLARI GAZTEEKIN BERRIKETAN

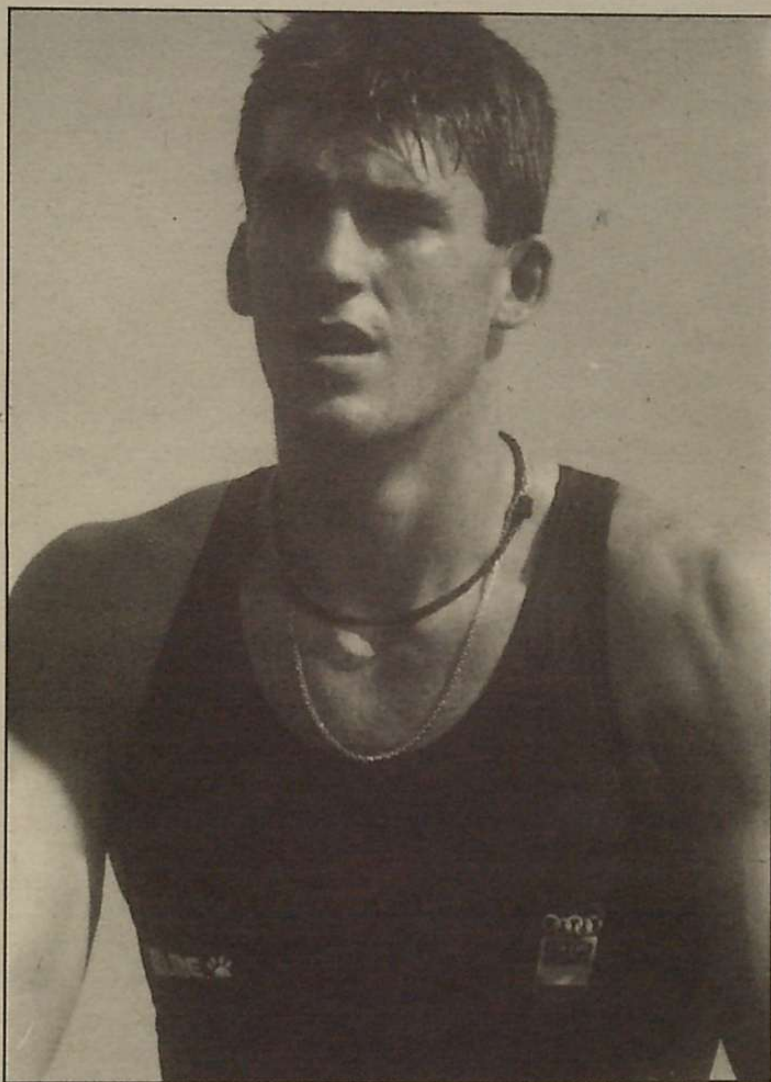
Jakin badakigu Lezo kostako herria izanik beti izan dituela arraunlariak. Garai batean arraunlari izatea bizibidea izan zen baina denboraren poderioz bizibide izandakoa kirol izatera pasa zen euskal herriko beste hainbat kirol bezala. Gaurkoan alde batera utziko ditugu garai bateko kontuak eta arraunean dabiltzan gazteak izango ditugu aipagai.

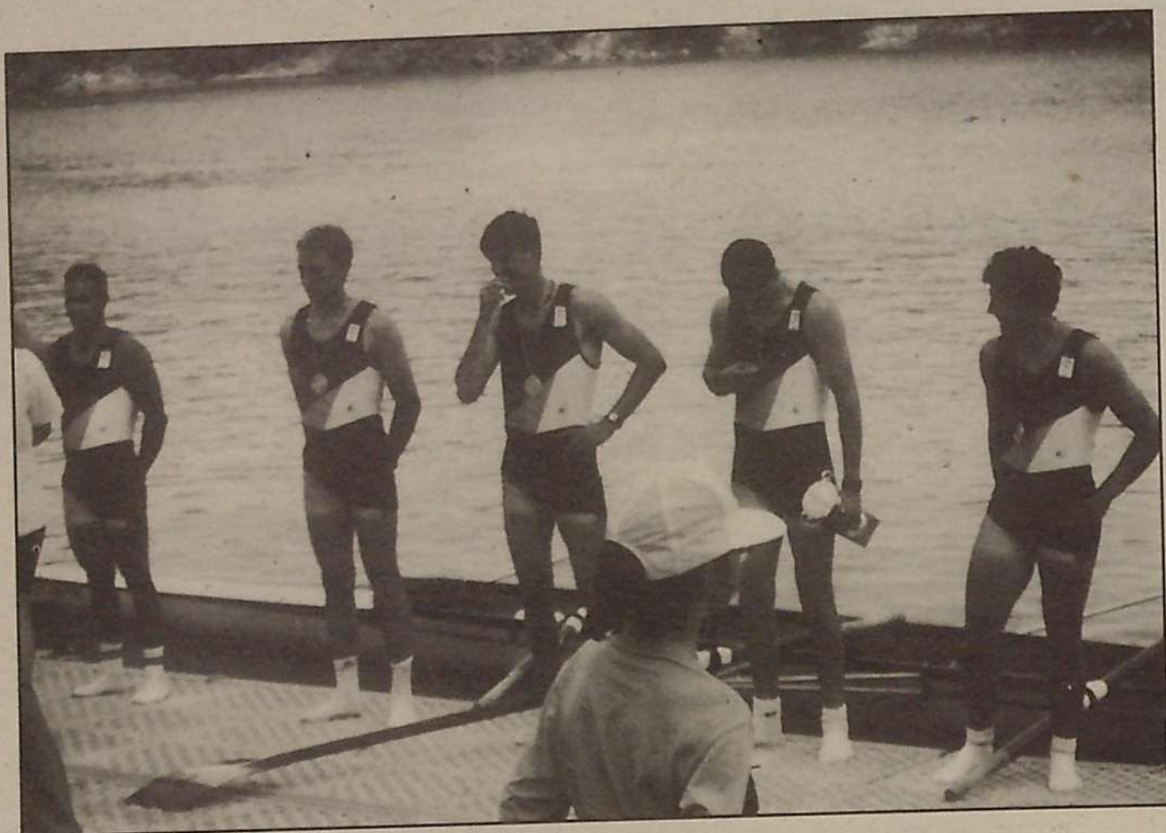
Seguraski behin baino gehiagotan ikusi izan ditugu Lezon barrena korrika pasatzen, baita eguraldirik kaxkarrena egin izan duenean ere, batek baino gehiagok behar bada etxean, auzoan edo lagunartean izango du arraunean dabilenik, batenbat ezagutu bai behintzat.

Kontuak zuzen zuzenean ezagutzeko protagonistengana jotzea da biderik egokiena eta horixe egin dugu. Axier Susperregi eta Josu Andueza izango ditugu ondorengo lerroetan solaskide.

Noiz eta nola hasi zineten arraunean?

Axier Susperregi (A.S.): Orduan hamalau urte izango nituen eta aurreko tenporadan Koxtapek irabazi zuen Kontxako bandera, badakizu horrek Josu Andueza

Josu Andueza Nazioarteko domina jasotzen.

inguruko herrietan eragin egiten du eta ni, Xabier Ahiartza eta Sanjuango beste lagun bat koxtapeko direktibako batekin hitzegin ondoren entrenatzen hasi ginen.

Josu Andueza (J.A.): Ni Allerrun ari nintzen futboleko jolasten eta astean hiru egunetan entrenatzen genuen eta asteburuan partidu bat. Beste egunetan bakarrik nengoela ikusten nuen lagunak arraunean hasi baitziren, aurrena Axier eta hauek geroago beste batzuk. Egunero entrenatzen zuten, jai eta aste, eta ni bakarrik aspertu egiten nintzen. Orduan hasi nintzen arraunean, hasieran futbola eta arrauna batera eginez. Hurrengo urtean futbola utzi eta arrauna hartu nuen.

Zer moduzko esperientzia izan duzue arraunean?

A.S.: Arrauna gogorra da, hori guztiek esaten dute eta nik ez dut kontrarik esango. Nik besteek bezelako esperientzia izan dut, normala.

J.A.: Neretzat esperientzia ona izan da, gogorra? neretzat ez da gogorra izan. Beste kirolen aldean arraunak denbora gehiago eskatzen du, egunero hor egon behar duzu, jai eta aste nahiz eta euria egin, nahiz eta elurra egin. Arrauna ez da lehen jendeak uste zuen bezela baserritar indartsuenek egiten duten kirola, ez da horrela.

Koxtapen hasi zineten arraunean, gaur egun non zabitzen?

A.S.: Orain soldaduzka egiten ari naiz eta ez dut arraunik egiten. Koxtapen hasi banintzen ere joan zen urtean Koxtape utzi eta Hendaikan egin nuen arraun. Hendaika Hendaiko arraun taldea da, orain dela bi hiru urte sortua.

J.A.: Lehenengo urtea koxtapen egin nuen eta Espainiako txapelketan domina irabazi genuen Gironako Banyoles-en, 1989.a zen. 1991ean munduko txapelketak

Banyolesen zirela eta bi urteak Euskadiko selekzioan egin nituen mundialetarako. Han hirugarren postua egin genuen. Hurrengo urtean zenbait frogak egin ondoren Espainiako selekzioan sartu ninduten olinpiadetakarako. Orain atzera berriro Koxtapen nago. Aurten kanpora aste beterako joaten naiz Espainiako selekzioarekin, baina aurreko hiru urteak etxetik kanpora egin ditut, Galizian eta Gasteizen.

Horrela ibiltzeko gustora egongo zinen, ez?

J.A.: Bai, bai, asko gustatzen baldin bazaizu burua galtzen duzu, neri behintzat hori gertatzen zait. Ez dakit zer duen, ez du dirurik eta ezer ematen baina neri asko gustatzen zait, goiz eta arratsalde egunero entrenatzen. Gustora.

Disziplina oso zorrotza izaten al da?

J.A.: Koxtapen kadete mailan nengoen ez hainbeste, jolas modura ibiltzen uzten dizute. Euskadiko selekzioa gogorragoa izan zen, gainera Legutioko enbaltsean ur gutxi zegoenez ezin genuen arraun egin eta egun osoa korri egiten eta jinasioan pasatzen genuen. Ez zegoen, hala ere, disziplina haundirik, klaseetara joan behar eta abar. Espainiako selekzioan disziplina oso zorrotza izan genuen, entrenatzailea oso zorrotza genuen, «sovietico» deitzen zuten oraingo entrenatzaile errusiarra bera baino gogorragoa.

Nola dago dopinaren gaia? Zuek inoiz dopatu al duzue zuen burua?

A.S.: Ni inoiz ez, ez dut ondo ikusten.

J.A.: Neri egin izan dizkidate dopin kontrolak eta beti negatibo eman izan dut. Dopina gorputzari zuzenean eragiten dion zerbait hartzea da, baina zeharka eragiten duten produktuak hartzea ez da dopin kontsideratzen, muga ez da zehatza, muga legea jartzen den bezala jarri dute.

Bitaminak hartzea normala da, nik egunean hiru aldiz entrenatzen nuen eta hori hartu gabe ezin duzu aurrera jarraitu erritmo horretan.

Lezon arraunlari asko al dago gaur egun?

J.A.: Lezoko jende asko dago arraunean, ez Koxtapen bakarrik, orain Lezoko jendea «Donibaneko»n hasi da, Ibaikan baten bat, Hondarribian,... Lezon badago indarrik, harrobi ona dugu nahiz eta bertan talderik ez izan.

Zuek Lezo kostako herri bezala ikusten al duzue? Lezotar batentzat arraun egitea tolosar edo lasartear batentzat den bezala al da?

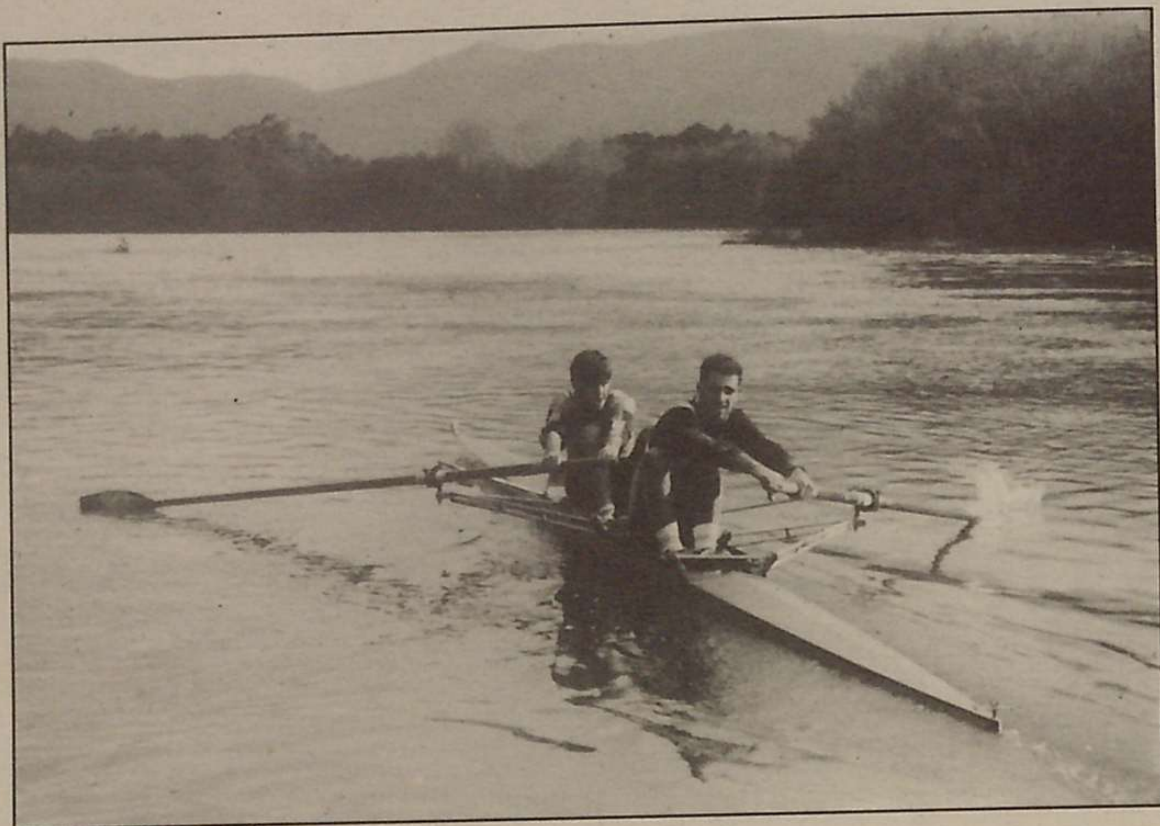
A.S.: Nik Lezo kostako herri bezala ikusten dut, kontuan izan Lezo «Refugio de piratas y ladrones» izan zela. Trainerua ere bazegoen Lezon, sanjuangoek izorratu egin zutena. Dagoen afizioarekin Lezon talde bat aterako zen.

J.A.: Nik Lezo ez dut kostako herri bat bezala ikusten. Herritarrak itsasoarekin lotuta daude baina herria bera ez.

A.S.: Lezon marinel herria izan da.

J.A.: Egia da baina Lezo ez da San Pedro, Bermeo edo Ondarroa bezalako herria.

Izan al duzue gertakizun bitxiren bat arraunean?

Josu Andueza, Legution prestaketa egiten.

A.S.: Anekdotak asko baina orain hemen kontatzeko... bazen «zig-zag del kanta-briko» deitzen genuen bat, lehenengo kaletik atera eta laugarrenea pasatzen zena ziaboga egitera gero hurrengoan bigarren kalean egiteko.

Zenbateraino aldatu da arrauna, kirol sofistikatua al da?

J.A.: Lehenengo aldaketak tresnetan daude, arraunak, boteen forma, materialak, orain arraunen forma aldatu dute ur gehiago hartu dezaten, arraunen luzera,... Trai-neruetan tradizio haundia dago eta hor ezin da aldaketarik egin, ez dute uzten, alda-ketak banko mugikorrean daude. Aldaketa nagusienak prestaketan daude. Espainiako selekzioan egunean hiru aldiz entrenatzen genuen. Goizeko 5,30etan jeiki eta 8ak arte entrenatu, gosalduta, ondoren klaseetara joan edo lo egin. Gero hamiketarik ordubietara beste entrenamendua, azkenekoa arratsaldeko bostetatik zortziterdietara. Egutero entrenatzen genuen baita larunbata eta igandeetan ere. Hilabetero mediku kontrolak izaten genituen, analisiak, zenbat burni duzun ikusteko... Jinasioan bertan ere gauzak asko aldatu dira, aparatu bereziak daude arraunlariarentzat. Gainera gu Mexikon izan ginen ez dakit zenbat metrotako alduran odoleko globulo gorriak ugaritzeko...

Hauxe izan zen Axier eta Josurekin izan genuen elkarrizketa, aldizkari honen mugek hala eskatuta ezinbestean labur egin behar izan genuena. Gure herri txiki baina aberats hau hobeto ezagutzen lagundu izan badu gu gustora geundeke, ondo izan.

XAXIKO

LUIS MARTIARENA TOLOSA

Veintidos años de juez de paz en Lezo

Fuimos testigos de un entrañable acto, todavía más entrañable por la sencillez con que fue realizado, a pesar de la gran importancia histórica que creemos tenía, para la Universidad de Lezo... la labor de un hombre humilde en los pequeños problemas humanos de un pueblo...

Era sábado, 11 de septiembre del 93, a las 12 del mediodía en la Sala Capitular o de Plenos del Ayuntamiento lezotarra, en plenas fiestas de «SANTAKRUTZAK», la Corporación presidida por su joven alcalde de HB, AITOR SARASOLA SALABERRIA, ofrecía un merecido homenaje al Juez de Paz de Lezo, LUIS MARTIARENA TOLOSA, de 75 años de edad, que tras veintidos años de ejercer en el juzgado de Lezo, era sustituido al jubilarse, en su cargo, por la nueva Juez de Paz, ASUN GARMENDIA ARIN, de 27 años. Luis era hasta el momento el Juez de Paz que más años había ostentado el cargo, el de Oñate le sigue con 21 años.

A este acto se unieron el Presidente y Vice-Presidente de EPAILE ARTEAN de Euskadi (Asociación de Jueces de Paz de Euskadi) los señores Ramón Iriarte Etxebeste, y, DONATO LARRAÑAGA ARRUTI, jueces de paz de Andoain y Rentería respectivamente, acompañados de la Secretaria del Juzgado de Rentería, Begoña Landa Cerain, trabajadores del Ayuntamiento, prensa y algunos vecinos de Lezo, etc...

*De Izda a Dcha:
El homenajead
Luis Martiarena,
su esposa
Rosina, el Juez
de Paz de
Renteria
Vicepresidente
de "Epaile
Artean" de
Euskadi Donato
Larrañaga
Arruti, el alcalde
de HB, Aitor
Sarasola.*

El Alcalde hizo entrega a LUIS, de una placa y unas palabras de agradecimiento en nombre de la Corporación a los veintidos años de su labor en el Juzgado de Lezo. Ramón Iriarte le entregó otra placa resaltando las cualidades humanas de LUIS, su labor y haber sido el que más años de todo Euskadi ha estado desempeñando como Juez de Paz, y, elogiando la labor cara al público de los Juzgados de Paz que en Euskadi son unos 300 y que a través de la Asociación se les estaba potenciando en beneficio de una mejor actuación y participación de los ciudadanos.

El Director de Kutxa en Lezo, José Arrastua, le hizo entrega de un estuche con un valioso bolígrafo y una empleada del Ayuntamiento en nombre de los trabajadores del mismo le entregó un ramo de flores...

LUIS, junto a su esposa ROSINA JACA LECUONA, recibió emocionado este homenaje agradeciendo a todos los presentes el haberle dedicado este acto de reconocimiento a su labor, lamentando, ante lo emocionado que se encontraba, el no poder añadir más que: «mmMUCHASGRACIAS a todos y ESPECIALMENTE A LA CORPORACION, A SU ALCALDE AITOR, QUE ME HIZO MUCHA ILUSION CUANDO ACUDIO AL JUZGADO A NOTIFICARME LA REALIZACION DE ESTE HOMENAJE...!!».

Siguió un lunch en la misma Sala de Plenos y más tarde una representación de las autoridades locales, los jueces de Paz de Andoain y Rentería en representación de la Asociación de Jueces de Paz de Euskadi y familiares del homenajeado lo finalizaron con una comida en «AIZPEA OSTATUA» en la misma Plaza del Santo Cristo, donde no faltaron un sin fin de anécdotas y recuerdos de la larga trayectoria de LUIS en el juzgado de Lezo.

Hemos conversado con LUIS, días después del homenaje, para dejar constancia de la historia de este hombre humilde que a parte de su trabajo profesional en una factoría renteriana supo entregarse a los demás como JUEZ DE PAZ...

LUIS MARTIARENA TOLOSA nació el 13 de Octubre de 1917 en RENTERIA; en la calle de Viteri nº39, esquina con la calle San Juan de Olazabal (entonces calle Chamberí) encima del actual BAR VITERI y frente al desaparecido «BAZAN GARAI»... El padre, ANTONIO, natural de Oiartzun trabajó en la ESMALTERIA GUIPUZCOANA» y la madre Ildelfonsa, natural de IRURA, sus labores de casa.

A los cuatro años LUIS comenzó en la Escuela de Doña Rosa Esnaola, en la calle Magdalena, frente al actual Bar Aralar, donde dos años más tarde, en 1923, otros alumnos, los mayores, los de 12 y 13 años, ya que al cumplir los 14 tenían que irse, fundaron el actual equipo de fútbol C.D. TOURING...

A los 7 años, pasó a las Escuelas Nacionales de Viteri con el profesor AURELIO APARICIO «El Gali» hasta los 14 años. En el Cole de Viteri también se inició en el solfeo y la música con HIPOLITO GUEZALA, aunque las primeras lecciones de clarinete se las dió SALVADOR CAMACHO y después VALENTIN MANSO, siguiendo el solfeo con JULIAN LAVILLA.

A los 14 años entró a trabajar en el Taller Mecánico de Fundiciones Marqueze en Arramendi en 1931 (todavía existen algunas tapas de alcantarillado de dicha fundición en las calles de Rentería y Lezo), por entonces, 1931, ya tocaba en «LOS INCANSABLES» con los que fue a tocar en la inauguración de La Casa del Pueblo de Rentería,

De Izda a Dcha.: El concejal Boto del PSOE. La empleada municipal que entregó el ramo de flores en nombre de los trabajadores del Ayuntamiento, el autor de este artículo, el homenajeado Luis Martiarena y su señora Rosina Jaca Lecuona.

frente al TOPO, hoy Escuelas de Formación Profesional. Después pasó a la Banda Municipal de Rentería que dirigía D. JOSE MARIA IRAOLA.

De Fundiciones Marqueze pasó tras unas oposiciones a trabajar como mecánico de primera a la ESMALTERIA GUIPUZCOANA.

1936 LA GUERRA. LUIS pasó a tocar en la Banda Municipal de San Sebastián siendo director de la misma el Sr. ARIZ y realizando los ensayos en el KURSSAL, dejando de tocar en ella al tener que ir a la guerra a los frentes de Teruel y Madrid durante no mucho tiempo, se volvió al txoko y se vió envuelto en un lío de deserción pero sin gran repercusión.

El 30 de Diciembre del 44 contrae matrimonio en el Santo Cristo de Lezo con la lezotarra ROSINA JACA LECUONA, del Caserío ALTAMIRA, con la que ha tenido tres hijos: Jesús María, José Luis y María Milagros de los que tienen actualmente seis nietos.

En la Esmaltería Guipuzcoana trabajó hasta su jubilación, por inutilidad por afección bronquial el año 1979, siguiendo desarrollando su trabajo de Juez de Paz de Lezo que ya lo venía realizando desde 1971, en sustitución del anterior, MANUEL MECO-LALDE.

Desde 1944, al contraer matrimonio, vive en Lezo, primero en el Caserío Altamira, siguió luego viviendo en Alzate y actualmente en la Avenida de Jaizkibel nº 41.1º B. con la hija el yerno y los tres nietos (dos chicos y una chica).

El Juzgado estaba en el primer piso del Ayuntamiento, a la izquierda, y desde 1982 está ubicado en Zubitxo nº 6, bajo.

Finalmente, no hemos pretendido enumerar las muchas intervenciones que como tal Juez de Paz habrá tenido, así como pintorescas anécdotas, creemos, que con lo plasmado conocemos al hombre y su trayectoria humana, sabemos que como vecino no le ha gustado el haber visto desaparecer PACKERS la galletera y la playa de Rotetas por la actual Campsa e Iberdrola a pesar de la oposición que se ejerció en su día para que no se inslaran... le ha tocado intervenir en muchas cosas buenas y malas... levantamiento de cadáveres, matrimonios, nacimientos, etc...

Ahora a LUIS le espera un merecido descanso, que dudamos mucho, conociendo su inquietud, ya que le gusta pintar y dibujar, pero nos decía que no se atreve a comenzar nuevamente con esta afición...

ROSINA no decía nada, sonreía, mientras nos sacó unos «tentepies» y una botella de vino, para finalizar nuestra charla... Ella, le conoce muy bien, LUIS no sabe decir a nadie que NO, y si no le da por volver a pintar y dibujar, le dará por pasear con los nietos y con ROSINA, no es de los que a pesar de sus 76 años y si la salud le acompaña sea de los que no sepan como ocupar la desocupación que te ofrece la jubilación...

¿Estoy en lo cierto, amigo LUIS...?

RAFA BANDRES

«LEZOKO HAURREN IZENAK 1990-1993 ARTEAN»

Aurretik antzeko zer bait egin nuen 1980-1989 artean Lezon jaiotako haurren izenekin, eta baita argitaratu LEZO -6an ere. (ikusi: «Lezoko haurren izenak 1980-1989 artean»/LEZO -6/ 49-55 orr.) Aipaturiko artikuluan 1980-1989 urteren artean —biak barne— jaiotako 707 haurren izenak aztertu eta banatu egin nituen erdal eta euskal izenen artean. Eta orduan ikusi ahal izan genuen bezala, nahiz eta zerrendarik luzeena, eta askoz gainera, euskal izenena izan, erdal izenena ez zen makala. Lehendabiziko banaketa hau (euskal/erdal izenak) egin ondoren eta hobeto sailkatzeari heldu nahian izen guztiak beste bi arlotan banatu nituen: emakumezkoenak alde batetik eta gizonezkoenak bestaldetik. Bigarren banaketa hau, erdal izenei dagokienez, ondo burutu bazen ere, euskal izenekin akats galanta egin nuen, ez bait nuen kontuan hartu, euskal izenen arauak eta erdaldunenak arront ezberdinak direla. Erdal izenekin seksuaren kontua ongi bereizten den bitartean (gehienetan behintzat), euskal izenekin ez bait gauza bera gertatzen, asko eta askok bietarako balio baitute (toponimia usainekoek gehienbat). Eta honela, errealitate honetaz erreparatu gabe, mutikotzat jo nuen neska zena, eta alderantziz. Honela gertatu zen adibidez: AMAIUR, IRAITZ, ENERITZ,... eta bestelako izenekin. Barka idazue!

Oraingo artikulua honetan, 1990. urtetik 1993.eko iraila arte (hilabete hau barne) Lezon jaiotako 132 haurren, izenez luzatuko natzaizue. Aipatu beharra dago euskal—erdal izenen arteko proportzioa izugarri aldatu dela, gehiengo absolutoa euskal izenen alde baitago (120), erdal izenak 12ra jeitsi diren bitartean. Baina izen bakoitzari dagokion kopurua edo maiztasuna eman aurretik, eman nahi dizuet aipatutako denboraldian jaiotako lezoarren izen-abizenen zerrenda, beraiek egingo baitute herri honen etorkizuna.

1.990

Aingeru Martiarena Pichel
Itsaso Beunza Goñi
Oihane Etxart Santamaria
Alexander Lopetegi Matxin
Julen Lopetegi Matxin
Ion Salaberria Txoperena
Itziar Irastorza Elorza
Soiartze Mitxelena Mujika
Oihana San Sebastian Etxegarai
Iker Aranburu Duran
Tania Otegi Legorburu

Erik Redondo Moran
Egoitz Goikoetxea Soto
Aitor Rodriguez Berasarte
Cristina Unanue Etxebarria
Garazi Lekuona Esnaola
Izaro Garmendia Iruretagoiena
Zuriñe Urbieta Lekuona
Nagore Barbado Elissalt
Maddi Etxebeste Ormazabal
Asier Oteiza Olaziregi
Oier Izulain Alejos

1991

Iker Lerida San Sebastian
Elur Telletxea Garmendia
Maialen Losa Rodriguez
Eneritz Arruti Osanbela
Guadalupe Mancha Juez
Javier Roma Nuñez
Leire Mendizabal Berasarte
Aratz Cuña Etxeberria
Maidar Ugarte Estevez
Iraitz Ugalde Pikabea
Ander Iñarra Olaziregi
Inaxio Lekuona Olaizola
Borja Mintegia Galende
Miren Tarragona Perez
Julen Salaberria Treku
Aitor Meneses Urdangarin

Asier Sistiaga Guridi
Maidar Aristizabal Lopetegi
Nahikari Gaztelumendi Cuesta
Ibai Redondo Perez
Nahikari Vizuite Aldabe
Fernando Jon Pikabea Diaz
Jennifer Castillo Matias
Mikel Rios Lojo
Ioritz Garmendia Oiartzabal
Etxahun Aurkenerena Arbelaiz
Olaia Villarubia Mitxelena
Ainhoa Gonzalez Palacios
Naiara Sanchez Hidalgo
Nahikari Sanchez Hidalgo
Unai Martiarena Pichel
Iñaki Larrañaga Kerejeta

1992

Leire Aranburu de la Cal
Julen Lujanbio Olasagasti
Udane Mitxelena Bandres
Ekiñe San Sebastian Etxegarai
Irati Buldain Molina
Nasir Cintero Viyuela
Alazne Askasibar Fdez.-Retana
Ibon Taberna Karrera
Haizea Olaziregi Garmendia
Aritz Frutos Payo
Elur Etxebeste Jauregi
Naroa Torres Generelo
Omar Ugalde del Rio
Maialen Toval Agirrezabala
Haizea Zabalo Gil
Alain Roman Matias
Ibai Karrera Arozena
Maidar Garzia del Barco

Ane Olaizola Barzena
Maialen Larrea Zamora
Mikel Caceres Asenjo
Unai Estal Fuentetaja
Iraitz Etxeberria Irigoien
Yaiza Intxausti Brandariz
Iñaki Sarasua Lujanbio
Alicia Manjarres Rasero
Enara Mujika Gil
Iñaki Makazaga de la Torre
Aitor Makazaga de la Torre
Tamara Sanchez Sanchez
Andoni Cazorla Vicente
Lander Galparsoro Aristimuño
Nerea Marco Garmendia
Oihane Saborido Martinez
Gurutz Areitio Amiano

1993 iraila arte-barne

Jagoba Figueroa Casal
Aitor Aranburu Saizar
Unai Arruti Arrieta
Estibaliz Moran Hidalgo
Beñat Lopetegi Almena
Jon Erauskin Arruti
Amaiur Perez Espina
Unai Elizegi Telletxea
Lorea Etxart Camara
Nerea Yarzabal Barandika
Igor Idigoras Zabala
Javier Gomez Gomez
Ane Viejo Mitxelena
Sarai Gomez Garzia
Eneritz Balda Aparicio
Urtzi Labordeta Monreal
Ane Elizegi Telletxea
Igor Pariente Arruabarrena
Garikoitz Sagarzazu Urresti
Jon Arizmendi Aiestaran
Yaiza Herrera Palma

Urtzi Arruti Conde
Unai Dominguez Fernandez
Oihana Rojas Formoso
Jokin Berridi Antza
Irati Etxezurieta Zabaleta
Beñat Mariezkurrena Saizar
Ander Goitia Rios
Pedro Fernandez Villar
Asier Alvarez Rodriguez
Jon Lander Sarasola Martinez
Eneko Arzadun Bermejo
Eneritz Olaizola Legorburu
Maialen Correa Varela
Irlentz Quiñones Garzia
Estitxu Garmendia Iruretagoiena
Irati Formoso Herrero
Jon Toribio Isasi
Ivan Alonso Freire
Asier Badiola Prieto
Irati Leoz Pac
Amaia Esnal Fuentetaja

Lezoko Ihauteriak (asteartebeltz) Eskoletako haurrak beltzez jantzita, Trapujaleren Herio kalejirara doaz.

Euskal eta erdal izenen maiztasun taulak egiteko, zenbait puntutan nire kezkak eduki nituen, ez bait beti horren erraza izen bat erdalduntzat edo euskalduntzat jotzea, bien arteko muga ez bait horren gardena. Hori dela eta kanpotik etorritako hainbat izen euskalduntzat jo ditut, gure artean daukaten historial luzea kontuan harturik. Hauxe izan da ERIK, GUADALUPE, OMAR eta ALAIN izenen kasua. Era berean euskalduntzat jo dut FERNANDO JON izen konposatua, nahiz eta horren garbi ez egon. Eta erdalduntzat jo ditut TANIA, BORJA, NASIR,... izenak, gure artean ez baitute tradizio haundirik eduki. Osora, lehen esan dudana bezala, 120 euskaldun eta 12 erdaldun. Lezo herriaren euskal nortasunaren seinale. Euskal izenen artean ez dut emakumezkoen eta gizonezkoen artean banaketarik egingo, horietako askok bi seksuetarako balio bait dute. Erdaldunekin berriz bai, bien arteko bereizketa nabarmen geratzen baita.

EUSKARAZKO IZENAK (1)

IZENA	Zenbat aldiz	IZENA	Zenbat aldiz
Maialen	5	Ibai	2
Unai	5	Mikel	2
Oihane/Oihana	4	Haizea	2
Irati	4	Nerea	2
Inaxio/Iñaki	4	Estibaliz/Estitxu	2
Jon/Ion	4	Igor	2
Aitor	4	Urtzi	2
Asier	4	Beñat	2
Julen	3	Aingeru	1
Eneritz	3	Itsaso	1
Maider	3	Alexander	1
Nahikari	3	Itziar	1
Ane	3	Soiartze	1
Iker	2	Erik	1
Elur	2	Egoitz	1
Leire	2	Garazi	1
Iraitz	2	Izaro	1
Ander	2	Zuriñe	1

EUSKARAZKO IZENAK (2)

IZENA	Zenbat aldiz	IZENA	Zenbat aldiz
Nagore	1	Naroa	1
Maddi	1	Alain	1
Oier	1	Enara	1
Guadalupe	1	Andoni	1
Aratz	1	Lander	1
Miren	1	Gurutz	1
Fernando Jon	1	Jagoba	1
Ioritz	1	Amaiur	1
Etxahun	1	Lorea	1
Olaia	1	Sarai	1
Ainhua	1	Garikoitz	1
Naiara	1	Jokin	1
Udane	1	Jon Lander	1
Ekiñe	1	Eneko	1
Alazne	1	Irlentz	1
Ibon	1	Amaia	1
Aritz	1		

ERDARAZKO IZENAK

GIZONEZKOAK		EMAKUMEZKOAK	
IZENA	zenbat aldiz	IZENA	zenbat aldiz
Javier	2	Yaiza	2
Borja	1	Tania	1
Nasir	1	Cristina	1
Pedro	1	Jennifer	1
Ivan	1	Alicia	1
		Tamara	1

*Lezon,
haurrak eta
erraldoiak lagun
haundiak dira.*

KONKLUIISO GISA

Badirudi Lezo euskalduntzen ari zaigula izenez eta izanez, egunetik egunera gehiago baitira euskaldunak gure herrian, haur eta gazte arloan gehienbat, eta asko baitira ere, lezoar euskaltegia den Oroitzene izenekora hurbiltzen diren helduak, batzuk beren buruan euskalduntzera, alfabetatzera besteak. Garbi dago ba, Lezok euskaldun nahi duela izan, euskaraz nahi duela bizi. Euskal izenen aldetik oso barietate haundia erabiltzen dugu gure herrian, ez baitira asko errepikatzen direnak. Aipatzekoa da ere, jendeari izen laburrak —hitz bakarrekoak— gustatzen zaizkiola, 132 izenen artean bi bakar bakarrik baitira konposatu: FERNANDO JON eta JON LANDER, beste guztiak bakunak direlarik. Erdal izenekin, gizonaekoei dagozkienak guztiz arrauntak diren bitartean (NASIR ezik), emakumezkoenak guztiz bitxi eta urrutikoak direla esan beharra dago: YAIZA, TANIA, TAMARA, JENNIFER (CRISTINA eta ALICIA ezik). Oso izen exotikoak benetan. Eta bukatzeko nire besarkada luzatu nahi diet haur hauen gurasoei, Euskal Herri zaharkitu honetan guztiz atipikoa izan arren, Lezo herria biztanle gazteez gainezkaturik baitago. Etorkizun ona eduki dezagun danok!

KARLOS BARRENTSORO

EUSKARAREN ERAGINA DUTEN EDO BEREZIKI HEMENGOAK DIREN ZENBAIT ERDAL FORMA

Beste ezer baino lehen, biziki eskertzen dut zuen aurrean agertzeko eman zaidan aukera hau, eta hitz ematen dizuet ahaleginak eginen ditudala aspergarriegi gerta ez nakizuen.

Lan honen helburua ez da euskarakaden inguruko ikerketa sakonik plazaratzea, sinatzen duenak ezgauza ikusten baitu bere burua honetarako; baina bai han-hemenka bildutako zenbait euskarakada aditzera ematea.

Historia Zaharra eta aberatsa du gure herriak.

Baina, zer dira «euskarakadak»? «Erdaraz hitzegitean egiten den euskarazko hitz edo joskera».

Hizkuntzen arteko muga hizkuntz interferentziek markatzen dute. Gure kasuan, euskara eta gaztelaniaren arteko muga hain ugari ditugun erdarakadek eta hain ugariak ez diren euskarakadek (ugaritasun hau, noski, egoera diglosiko batean ematen den indar lehentasunak markatua da, ezin baita ahortzi bi kultur hizkuntza boteretsuk hartua diotela euskarari bere eremua).

Luze joko genuke, beraz, Sebero Altubek hasi zuen bideari jarraiki, egunoro entzun daitezkeen erdarakaden zerrenda ematen: hasi «Gose asko dut» bezalakoeekin eta bukatu «Joaten gara etxera?» rekin, sarri askotan «tontoa egiteraino». Izan ere, euskaldun bakoitzaren atzean hizkuntzalari bat omen dago, eta askotan zuzendu dizkiogu elkarri erdarakadak eta gaizki esanak (gehiegitan nire usterako: ez ote du honek dakarren konplexuak erdarara, ur lasaiagotara, eraman euskaldun bat baino gehigo?).

Dena delarik ere, alderantzizko bidea hartuko dugu gaurkoan, euskarakadak aztertuz.

Fonetika-fonologian ez dugu sakonduko (euskararen eraginez sortua dira, besteak beste, gaztelaniaz ematen diren «b» eta «v»ren arteko nahasketa, bost bokaletako sistema, edo latineko hasierako «f»-ren aspirazioa), baina oso berezia omen da bokalak ahoskatzeko gure modua, esate baterako, edo gure «s», «r» edo «ch»ak, («Por+eso» ere, [porreso] egiten dugu askotan, «r» fuertea erabiliz, [porreso] behar lukeen tokian).

Hitz altxorrari dagokionean, cencerro, gorra, baturre, chabola, izquierda, chistera, ascua, pizarra, chapa-

rro, zamarra, aquelarre,... euskal jatorrizko hitzak bide dira. Perro (per-ora, «perro perdicero» hitzez hitz) hitzaren jatorri etimologikoa ere euskalduna da askoren ustez. Batzuetan genero eta guzti mailegatu ditu hitzak kaleko erderak: «xuhurro(-a)» edo «gezurtero(-a)» bezalakoetan esate baterako. Zenbait erdaldunek borondate onez ziur aski, «mis aitas» bezalakoak ere esaten dituzte («mis gurasos» ezin esan daitekeenez, hobe lukete «mi aita y mi ama» edo, besterik ezean, «mis padres» baliote). Azkenik, itzulpen aldrebesak eginak sortu dira «Dos Hermanas» (Bi haiz-pe, eta ez Bi ahizpe) edo Donostiako «Pico del Loro» (Loreto-peko) bezalakoak.

Euskararen kasu instrumentalaren («-z»ren) aberastasuna eta balioaniztasuna gaztelaniari ere pasa nahi diote zenbait euskaldunek, antza. Horregatik «A la mañana he ido al parque» bezalakoak darabiltzagu, espainera zuzenean «por la mañana» behar lukeen tokian.

Hartu behar ez direnak ere hartzen ditugu, «coger daño», «coger frío»,... bezalakoetan. Halaber, ukan behar ez direnak ukaten: «Esa película la tengo vista», «ese libro lo tengo leído»,...

«Hala eta guztiz ere» «así y todo» bihurtu dugu («aún y todo» behar luke), eta horri «encima de todo» bezalakoak erantsi.

Beste bat: euskaraz «hemendik aurrera» esaten dugu, baina gaztelaniaz ezin da «de aquí en adelante» («de allí en adelante»;...) esan, «de ahora en adelante» baizik.

Lagundu aditzak ere bi esanahi ditu euskaraz («lagundu dut» eta «lagundu diot»), baina erdaraz «Lagunduko didazu etxera?» ez da «Ayúdame a casa» esaten, «acompañame» baizik.

Bestalde, «gozo-gozoa», «gorri-gorria», «bero-beroa» bezalakoak euskaldunok barra-barra erabiltzen ditugu. Argiñanok eginiko hauen itzulpen literalak sortu du irribarrerik espainolengan.

Janari kontuekin jarraituz, zopa beroa dagoenean, bazterretik hartzen dugu, baina ezin dugu «por la esquina» hartu, «por el borde» baizik (platerek ez baitute «esquina»rik, arrainek «hueso»rik ez duten bezalaxe).

Eta jaten bukatzean, askoz errazagoa eta arinagoa da «sukaldea jasotzea» «levantar la cocina» baino, zalantzarik ez. Eta honekin batera «pasar la escoba» bezalakoak. Atea ere «batu» egiten dugu euskaraz, baina gaztelaniaz, atearen arabera, oso nekeza eta astuna izan daiteke «recoger la puerta».

Zenbait kasutan baditugu hemengo erdal forma bereziak, euskararen jatorri garbirik gabeak. Hala nola, lan egunak, ez dira erdaraz «Días de labor», «días laborables» baizik. Eskolara garai batean eramaten zirenak «maleta» ez ziren bezalaxe, «cartera» baizik. Maria Teresa Echenique hizkuntzalariak dio Erdi Aroan Gipuzkoa eta Bizkaian beste hizkuntza erromantze bat egon zitekeela, Nafarroan eta Gaztelan izan ziren bezalaxe.

Euskararen esaerarik jatorrenei ere jarri diegu beré itzulpen literala: «Hotzak (hilik) nago» edo «Goseak (hilik) nago» horietatik «estoy de hambre», «de frío»,... «estoy sin poder caber» horretara iristeraino. Ildo beretik «Baietxean (ezetxean) nago» «Estoy en que sí (en que no)»,... bihurtu ditugu sasigaztelaniaz. «Me he melado» bezalakoak ere esaten ditugu, euskarazko «mela(tu)» (mela-mela egin, busti, blai egin) darabilgula konturatu gabe. Are gehiago, Elgoibarren «Melau egin naiz esanez gero, jendeak erdarakada ikusten du hor. Gauza bera gertatzen da Bilbotarren abestiak Nerbioi ibaian aurkitu zuen «mokordo» hitzarekin, edo «pitolín» hitzarekin. Halaber, haurrek oinez hasteko sarritan «andaderas» izeneko gailua erabiltzen dute, ez «taka-taka».

Hitzen ordenaren kontua ere oso bitxia da, ikusgarria baita nola gaztelaniaz ere galdegaia eta mintzagaia erabiltzen ditugun. Barra-barra entzun daitezke. Sebero Altubek, besteak beste, honakook aipatzen dizkigu:

«En el peso de la alhóndiga de Iturribide le pesamos y ASUSTAR SE HICIERON todos (beldurtu egin...)».

«VER, no he visto nada» (Ikusi, ez dut deus ikusi).

Sebero Altubek KLIN-KLON ezizeneko idazleak Bilbaoko «La Tarde» egunkarian idatziriko hauek ere aipatzen ditu:

«Con dos años y medio CUARENTA LIBRA PESABA»

«DOLORES SE ME PONEN en el costado»

«BRUJERIA PARECE»

Aditzari dagokionez, «lagunari eskerrak eman geniezazkion eskatu zigun» baino askoz errazagoa zaigu, aditza nominalizatuz «lagunari eskerrak emateko...» esatea, noski. Gaztelaniaz, aitzitik, ezin onar daitezke «Nos dijo para darle las gracias al amigo».

Bestalde, subjuntiboa darabilgu askotan baldintzazkoa (kondizionala) behar lukeen tokian: «*si tendría hambre, comería»

Kazetari batek Perico Delgado bizikletariari esan zion behin: «Euskal Herrian igarotako denbora luzea nabari zaizu, «pues» barra-barra

erabiltzen duzulako». Eta hori, noski, euskararen «bat»ren ispilu da. Eta horrexegatik, sarritan, perpaus bukaeraren jarri ohi dugu: «mNó sé pues!».

«Neure kolkorako», «neurekiko» bezalakoeekin batera, euskaraz «Neure artean» ere badugu, baina erdaraz ezin da «Pensé entre mí» bezalakorik esan, ez baita zuzena.

«Geroztik» en ondorioz edo, «Pero posterior no me ha dicho nada» bezelakoak erabiltzen ditugu.

Azkenik, euskarak bere-berea du perpausak bukatu gabe uzteko joera. Espainolez ere geureganatu dugula dirudi, «no lo he leído y...», «se me ha perdido pero...» (Bizkaieraz bereziki, perpaus hauek kausal edo adbertsatibo izan daitezke gaztelaniaz ere, euskarazko bukaerako «eta» eta «baina»k duten zentzu berean.

Honenbestez ikus daiteke bi norabide dituen bidea dela hau: bata, aspaldi zaharretik erdarek euskarari jarri dituzten mailegu eta erdarakadena; bestea, lehena bezain zaharra apika, euskararen eraginarena. Jasotzen ditugunak euskararen indargarri, eta ez galgarri, bitez. Baina euskararen garbitasunaz eta garbizalekeriaz dihardugula, gaztelania izan ohi da beti gure metroa. Eta, ikus daitekeenez, euskararen metroa erabiliz ere bada erdaraz zer zuzendurik.

Iseka gaiztoa egiten zitzaien lehen euskal estiloz erdaraz jarduten zuten «cashero» jatorrei. Alderantziz jokutzen dugu egun erdal estiloz jardun arren euskaraz, atseginez eta esker onez bezala onartzen dugu euskarazko emaitzarik traketsena ere. Hala bedi! Baina gizalegea eta zuzentasuna elkarren lagun dira, ez elkarren etsai. Eta eskuzabalak ez dauka etxekalte izan beharrik, ergela izan ezean.

XABIER GABILONDO ETXANIZ

ASKATASUNAREN EGARRI

Betidanik, militarismoaren zeregin nagusia gizakien kontrolpea lortzea izan da, gure era eta sinesmen guziak apurtuz eta gure buruak makur eraziz. Baina egoera honek aldatu behar du. Honen erakusgarritzat zera daukagu, gero eta gazte gehiago daudela soldadutzarik egin nahi ez dutenak. Egia esateko, historia guzian zehar oso jende guttik egin nahi izan du soldadutza, baina orain arte inork ez zuen ezer garrantzizkorik egin egoera hau aldatzeko.

Urtero egin da soldaduzkaren zozketa famatua. Ordenagailu batean sartzen dira zenbaki guziak eta loteria izango balitz bezala banatzen dira destinoak baina ezberdintasun ttipi batekin irabazlea da zenbaki galtzaile bat duena. Zoritxarrez, ez dago zenbaki bat bera ere ateratzen ez dena eta denok gaituzue galtzaile. Horregatik gazteok saiatzen gara zenbakirik ez hartzen zozketa horretan. Nagusiki, bost era daude helburu hau lortzeko.

Arrazoi on bat ematea soldaduzkarik ez egiteko. Adibidez orain ez dela asko hil zinela eta zure gogoa dela lurrean dagoena. Baina normalean ez dute ontzat hartzen arrazoi bat bera ere. Esate baterako iaz, mutil nafar erraldoi hankamotz bat behartu zuten soldaduzka egitera.

Ordezko Zerbitzu Zibila (OZZ) egitea. Soldaduzka osoa egin beharrean, bi hilabetez egin behar da bakarrik, baina beste bi urte osotan zehar lan egin behar da, estatuari zerbitzu bat egiten deus ez kobratu gabe. Hau egiten dutenei ondo baino hobeto sartzen diete ziria: soldaduzkaren zatirik gogorrena bete behar dute (piperpotoa zin egitea barne dela ere beraien betebeharretan) eta gainera beren bizitzetako bi urte osoak alferrik galdu behar dituzte (normalean, Gurutze Gorrian lan egiten). Beren buruei esaten diete soldaduzka gehiena ez dutela bete behar (baina bai okerreana).

Kontzientzi eragozpena egitea. Honek ere zerbitzu sozialak egitea suposatzen du, baina soldaduzka era bat baztertuta utzirik. Gainera zerbitzu hauek bulegokoak izaten dira eta ordainduta (gaizki ordainduta baina hori bada zerbait). Zerbitzu hauen luzamena bi urtetakoa izaten da eta etxean lo egiten da beti.

Militar beharrei lotuta dagoen pertsona guztia eta orden erlijioso, gizaldeko, filosofiko edota beste edozein natura berberaren arrazoiengatik Zerbitzu Militarrarekin ados ez badago, eragozletzat deklaratu izan daiteke. Arrazoi politikoak ez dira ontzat hartzen.

	1.989	1.990	1.991
ARABA	12,05	31,54	38,37
BIZKAIA	12,88	35,55	57,30
GIPUZKOA	12,21	22,90	33,80
NAFARROA	9,45	15,52	27,13
EUSKAL HERRIA	12,06	28,48	43,92
ESPAINIA	5,49	11,57	11,39

Euskal Herriko objezio datu erlatiobak (%) urteroko militar kopuruarekiko.

Intsumiso bezala azaltzea. Intsumisioa desobedientzia zibilaren era bat da, kontzientzi eragozpenaren lege bat onartzen ez duena: intsumiso edo managaitzek ez dute arrazoirik ematen soldaduzka ez egiteko eta ez dute Ordezko Zerbitzu Zibila bete nahi. Hau dela eta, Intsumisioa ez dago oraindik legalki onartuta. Legeak zigortzen ditu intsumisoak lau urte, bi hilabete eta egun batez gartzelaturata egotera. Hala eta guztiz, oraindik ez dute intsumiso askorik gartzelaratu.

	1.989	1.990	1.991
ARABA	1,15	2,82	8,43
BIZKAIA	0,94	1,20	3,74
GIPUZKOA	1,03	2,10	5,65
NAFARROA	1,58	3,32	7,10
EUSKAL HERRIA	1,09	1,94	5,28
ESPAINIA	0,14	0,22	0,52

Euskal Herriko soldaduzkari intsumisio datu erlatiboak (%) urteroko militar kopuruarekiko.

Kontzientzi eragozpenaren historia

Kontzientzi eragozpenaren ibilera bi gerrate muldialak eta gero hazi zen. Lehenengo eragozleak Jehova-ren Testiguak izan ziren 1958. urtean. Hala ere, beraien kontzientzi eragozpenak ez zeukan edukin politikorik.

Hirurogeigarren hamarkadaren bukaeran ikasle batzuek kanpaina bat hasi zuten kontzientzi eragozpenaren onarpena eskatuz. Geroxeago lehen objetoreak sortu ziren, lehena Pepe Beunza izan zelarik, 1971. urtean. Lehen objetore hauek kartzelaturatuak izan ziren ordezko zerbitzu zibil bat eskatzeagatik.

1978. urtean, Hospitalet-eko Can Serra auzoan bost gazteek zerbitzu zibil bat antolatu zuten beraiek zuzendutakoa. Beraien atxilotetak protesta internazionala erakarri zuen eta 1976. urteko Uztailaren 30ean barkatu zituzten. Honela, estatu guziko bertze gazte taldeek desobedientzi adibide berdina jarraitu zuten, beraiek zuzendutako zerbitzu zibilak antolatuz.

1976. urteko Abenduan Gobernuak kontzientzi eragozpena onartu zuen, baina asmo erlijiosoetara mugatuz. Objektoreek ez zuten lege hau onartu eta «Kontzientzi Eragozpen Mugimendua» (K.E.M.) sortu zuten 1977. urtean. Mugimendu honen asmoak hauek ziren: legearen kontrako boikota zuzendu, atxilotuta zeuden objektoreak askatu, mundu guzian zehar loturak aurkitu eta zabaltu, eta talde ezberdinen artean gai teorikoak elkar trukatu.

Boikotak arrakasta izan zuen eta objektoreen soldaduzka atzeratu zen kontzientzi eragozpena erregulatzen zuen lege bat sortu arte, horrela atxilotuak askatuz.

1978. urteko konstituzioak kontzientzi eragozpenaren eskubidea onartu zuen eta jakinerazi zuen kontzientzi eragozpenaren eta Ordezko Zerbitzu Zibilaren lege berria. Lege hau 1984. urteko Abenduaren 28an onartu zen (K.E.L. 48/1984), baina ia objektore guziek baztertu zuten eta oso gogor kritikatu izan zen erakunde ezberdinetatik. Erakunde hauek ordezkatuz, Herriaren Defentsoreak 1985. urteko Otsailaren 28an Hauzategi Konstituzionalean errekurtsio bat aurkeztu zuen, baina erantzuna ezezkoa izan zen.

Kontzientzi Eragozpena Mugimenduak lege hau deuseztatzen saiatu zen Eragozpen Kolektiboa erabiliz. Kolektibo honek uko egin zion kontzientzi arrazoiak emateari eta Ordezko Zerbitzu Zibila betetzeari. 1988. urteko Otsailean, Kontzientzi Eragozpen Kontseilu Nazionalak (K.E.L.-ak sortutako erakundea kontzientzi asmoak hauzi egiteko) eskakizunak ezeztatzen eta arrazoiak zabalketa eskatzen hasi zen. Hau zela eta, 1989. urteko Urtarrilean sortu zen intsumisioa.

1990. urteko Urtarrilaren 12an Goreneko Hauzategiak Kataluniako Kontzientzi Eragozpen Elkarteak aurkeztutako errekurtsio bat onartu zuen, baliogabe utziz Ordezko Zerbitzu Zibila onartzen zuen legea. Justizia Ministeritzak ordea, ez zituen araurik aldatu eta oraindik ere lehengo arauak beren balioa gordetzen dute.

Espainiar estatuan zenbait lege egin dira kontzientzi eragozpena erregulatzeko eta baita ere trabak jartzeko. Legeak hauek dira:

Abenduaren 26ko 48/1984 Legeak (BOE 311) kontzientzi eragozpena eta Ordezko Zerbitzu Zibila arautzen ditu.

Abenduaren 26ko 8/1984 Lege organikoak (BOE 311) baliabideak eta zigortze-bideak arautzen ditu.

Kontzientzi Eragozpenerako Kontseilu Nazionalaren Araudiak (BOE 101) kontzientzi eragozleentzat jotzeko prozedura arautzen du.

Urtarrilaren 15eko 29/1988 Erret-Dekretuak (BOE 18) kontzientzi eragozleen Ordezko Zerbitzu Zibila arautzen du.

1988ko martxoaren 15eko Agindu Ministerialak Ordezko Zerbitzu Zibilak garatu behar dituen sektoreak arautzen ditu.

Beste aldetik, Ordezko Zerbitzu Zibila 1989. urteko erdialdean hasi zen funtzionatzen. Orduan, kontzientzi eragozpen elkarte gehienak intsumiso deklaratu ziren. Urte horretan eta 1990. urteko hasiera arte objektore talde txiki bat bakarrik izan da deitua Ordezko Zerbitzu Zibila betetzera. (Adibidez, 1990. urteko Otsailean 477 objektore ziren Ordezko Zerbitzu Zibila betetzen ari zirenak Espainiar Estatu osoan). Gaur egun, bi mila intsumiso baino gehiago daude. Gobernuak errepresioi selektibo bat darama

beraien gain, adibide eman nahian, zailtasun handiak dituelako objetoreak daukaten euskarri sozialagatik.

Eragozpena European

Belgikan, Danimarkan, Italian, Frantzian eta Suomin ezik, kontzientzi eragozpena oso finkatuta dago Europako beste herrialde guzietan.

Nederlanden, Suedian eta Austrian eragozle taldeek kontzientzi eragozpenaren legeak onartu dituzte eta ez dute borrokan jarraitzen.

Herrialde hauetako gobernu bakoitzak irtenbide ezberdinak asmatu ditu kontzientzi eragozpenaren arriskua aldentzeko. Adibidez, Belgikan Ordezko Zerbitzu Zibila lan zikinetara mugatzen da. Norvegian eta Italian berriz, eragozpen eskariak sistematikoki ukatzen dituzte. Suitzan eta Grezian ordea, kontzientzi eragozpena ez dago legalki onartua eta intsumisoak kartzelara doaz zuzenean. Zorionez, Alemanian eta Estatu Espainiarrean ez dituzte horrelako irtenbiderik aurkitu.

Alemanian auzitegi bat egin zuten 1977. urtean eragozleen kopurua kontrola zezan, baina hala eta guziz kontzientzi eragozpenak igotzen jarraitu zuen. Orduan alemaniar gobernuak konturatu zen Ordezko Zerbitzu Zibilar eskar diru anitz aurrezten zuela (1988. urtean, 2200 miloi marko) eta emakumeak ere behartu zituzten Ordezko Zerbitzu Zibila egitera. Alemanian oraindik ez da intsumisioa sortu eta gobernu oso pozik dago.

HERRIALDEA	1.980	1.990
ALEMANIA	10,09	26,56
AUSTRIA	11,45	11,43
BELGIKA	3,40	4,36
DINAMARKA	3,55	2,41
ESPAINIAR ESTATUA	0,22	11,57
EUSKAL HERRIA	—	28,48
SUOMI	2,88	2,72
FRANTZIA	0,43	1,22
HOLANDA	8,71	7,50
ITALIA	1,60	2,28
NORVEGIA	11,06	10,87
SUEDIA	8,97	11,11
SUITZA	0,89	1,45

Europako militar kopuruarekiko objezio portzentaiak.

Heriotz usaina soldaduzkan

Defentsa Ministeritzak emandako datuen arabera, 1983. urtetik 1988. urteraino, 540 gazte hil ziren soldaduzka egiten zutenean. Baina datu hauek ez dira guziz fidagarriak, zeren eta gutxienez 54 gazte gehiago ezagutzen dira hil zirenak eta zerrenda horretan ez direnak. Horrez gain, badira zenbait izen zerrenda horretan birritan agertzen direnak.

1989. urtean, 254509 gaztek bete zuten soldadutza eta haietariko 3.507 gaztek istripuak izan zituzten.

Bertze aldetik soldatu anitz beren buruak hiltzen saiatzen dira eta sarritan bere helburua lortzen dute. 1984. urtean adibidez, bere burua hil zuen zibil bakoitzagatik, hiru militarrek hil zuten beren burua.

	HILAK						ZAURITUAK					
KAUSA	84	85	86	87	88	89	84	85	86	87	88	89
IBILGAILUETAN	14	25	22	24	141	147	1.327	771	656	598	1.166	2.526
AIREONTZIETAN	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	4
ITSASONTZIETAN	—	—	—	—	2	—	—	—	—	10	9	8
JAUZGAILUEKIN	—	—	3	1	—	—	—	—	8	7	9	12
KIROLAK	—	—	1	1	—	1	—	—	50	30	50	58
ARMAK	23	14	13	4	9	2	155	108	74	43	52	65
BESTEAK	17	10	12	10	10	10	368	484	287	273	341	273
GUZTIRA	84	49	53	40	162	160	1.850	1.363	1.075	961	1.627	2.947

Soldadu zaurituak eta

hilak 84-89 aldian.

Autozauriak ere kontutan hartu behar dira zeren eta, 1986. urtetik alde honetara, %2650an gehiagotu egin bait dira.

Soldadu berrien ezegokitasunaren arrazoiak anitz dira, esate baterako mundu zibilaren (senideak, lagunak, lantokia, etab.) urruntasuna: haseraren erritoak, nahiz ofizialak (instruzio militarra, moldaketa eta araudi militarra) edota extraofizialak (betidanik egin diren hasberrikeriak esate baterako idiarena egitea pezeta batekin edo potroak kixkaltzea); nortasun galtzea (orrazkera eta jazkera derrigorrezkoak); denbora galtzearen sentipena; nagusien gaizkihartzeak aginduen inposaketa, batzuetan kontraesankorrak direnak lan zikinen egin beharra; gogo eskasa: soldata urria, barren-gotasun gabezia; arazo psikikoak eta abar amaigabe bat.

	1.986	1.987	1.988	1.989
BURUHILKETAK	31	29	24	17
B.H. HUTS EMANAK	24	8	30	50
AUTOZAURIKETAK	10	15	32	265

Buruhilketen, buruhilketa huts emandakoen eta autozuriketen kopuruak 1986-89 aldian.

Industri militarra: gerra baten etekinak

Estatu Espainarrean 70 enpresak lan egiten dute ejerzitoarentzat eta bertze 400 edo 500 enpresak, militar arloan erabiltzen diren produktoez hornitzen dituzte. Espainiar industri militarra hiru eratakoa da: publikoa, pribatua eta multinazionala. Militar produkzio publikoa INIren (Instituto Nacional de Industria) enpresek egiten dute eta hiru arlo garatu dezakete: defentsa, automozioa eta elektronika. Industri pribatuaren datuak ez dira ondo ezagutzen, batibat militar produktoak zibiltzat hartzen direlako.

Espainia 1983an sartu zen militar industria multinazionalean. Ordutik gero, Industri Ministeritza indartsu bultzatzen ari da sektore hau.

Gastu militarrek igoera handia izan du azken urteetan 1977ko 157.000 miloitik, 1991ko 858.000 miloitara igaroz. Gainera, 1994. urterako Espainiar Estatuak 7 billoi pezeta jarriko ditu militar ikerketerako, guda material erosteko eta ejerzitoa mantentzeko. Militar ikerketen gastuaren gehikuntza nabaria izan da azken bost urtetan. Gehikuntza hau NATOko egitarauan eta Europar gudate Hegazkinean parte hartzeagatik izan da. Espainiak militar produkzioaren erdia esportatzen du munduko lehenengo 10 esportatzaileen artean kokatuz. Esportazio hauek Hirugarren Mundura joaten dira. Guzi hau oso kezagarria da: Zertarako erosiko dituzte armak jateko ere ez badute.

J.A. NIETO «IRAULTZA»

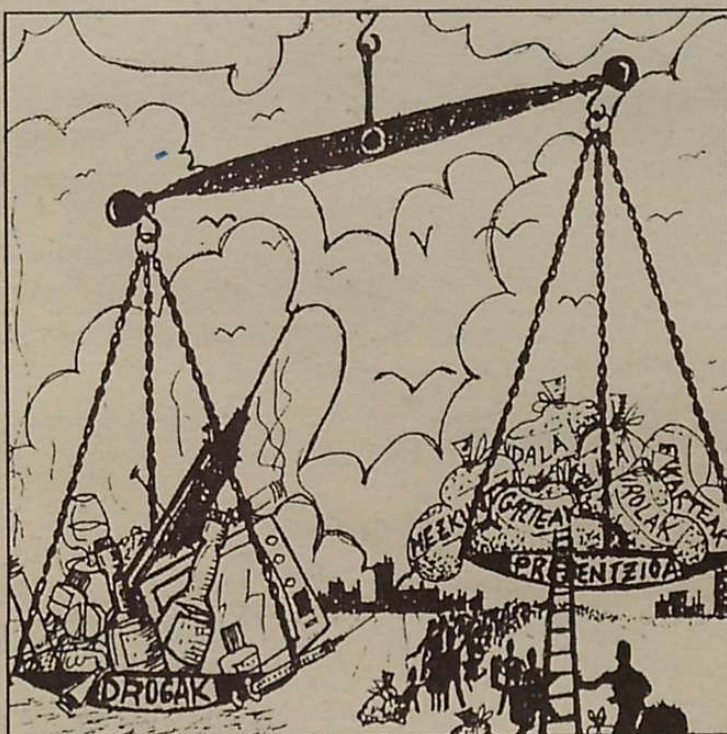

DROGODEPENDENCIAS Y JUVENTUD VASCA

UNA INTRODUCCION NECESARIA

El Fenómeno de las Drogodependencias presenta una complejidad y una globalidad muy difíciles de ser contempladas en un trabajo que pretende ser esquemático y práctico, ya que, sobre todo, se pretende sea de reflexión, y así entre todas y todos aportar unas Líneas de Intervención políticas ante un Fenómeno como el de las Drogodependencias, que hunde sus raíces en los modelos de convivencia, en las estructuras de socialización de cada sistema social.

El Fenómeno de las Drogodependencias, en sus distintos aspectos políticos, ideológicos, culturales, económicos, sociales,... que está afectando, con formas e intensidades diferentes, a las distintas capas y sectores de la población, aunque no todas ellas tienen los mismos recursos para hacer frente al mismo, pero queriendo dejar claro, desde el principio, el rechazo a la imagen cultural que lo relaciona únicamente con la Juventud, aunque con este trabajo nos centremos en el cómo afecta específicamente a la Juventud Vasca.

Porque si bien es cierto que las drogas siempre han estado presentes en las culturas y civilizaciones de la Historia, hoy, en nuestra civilización occidental, en lo que respecta a la Juventud, tiene una relación nítida según los sectores y movidas, junto a músicas, con consumos concretos de drogas en una contextualización de simbologías que funciona como forma de presión y cohesión grupal.

Considero que lo anterior no es fruto de la casualidad, ni tampoco de ningún «logro» conseguido por los grupos juveniles que utilizan dichas drogas, sino que es consecuencia de intereses políticos y económicos muy concretos, responsables de la introducción y promoción de dichas drogas y de sus consumos abusivos. Unos intereses económicos y políticos responsables del funcionamiento de las distintas redes de traficantes, de la promoción de las drogas de venta legalizada, a través de modas,

publicidad, fomento de estilos de vida,... unos poderes económicos y políticos últimos beneficiarios del «gran negocio» de las drogas.

EL FENOMENO DE LAS DROGODEPENDENCIAS: UNA CONTEXTUALIZACION NECESARIA

La Introducción de nuevas drogas en Euskal Herria se da en un contexto de uso y abuso de drogas legalizadas (Alcohol, tabaco, fármacos,...) con consumos socialmente asumidos; respondiendo a DEMANDAS promocionadas y a OFERTAS planificadas y desarrolladas con amplias cotas de connivencias e impunidades por parte de los poderes políticos y económicos del Estado, en un contexto de frustración, desilusión,... que tiene sus causas, entre otros factores, en las expectativas que se fueron frustrando tras la desaparición física de Franco, así como en la promoción de estilos de vida consumistas, individualistas, insolidarios,... en el conjunto de la población y en especial, en la Juventud.

La sociedad, al darse cuenta de las consecuencias que conllevan esos consumos, sobre todo la Heroína, experimenta una importante alarma social, lo que conlleva que amplios sectores de la Juventud Vasca rechazasen el consumo de esa droga y adoptasen, con el conjunto de la población, actitudes y acciones contra su distribución, en demasiadas ocasiones sin criterios diferenciadores entre consumidores-trapicheros-trafficantes, conformándose dinámicas propicias para un Sistema que así obtenía objetivos indirectos, con el desarrollo de actuaciones de control social y policial contra la Juventud en general y sus lugares de encuentro en particular, mientras que las redes de narcotráfico se iban «profesionalizando» y «ofertando» otras drogas concentrando los beneficios económicos y políticos.

En estos momentos nos encontramos en una realidad de Policonsumo, con nuevos y viejos consumos de viejas y nuevas drogas, con drogas asumidas socialmente (según droga y sector), como los fármacos, el alcohol, el hachis,... con otras drogas que se están extendiendo ampliamente (speds, cocaí-

na,...) y con la heroína, en una situación de impass, afectando cada vez a sectores más marginales de la juventud. Con consumos en la Juventud concentrados durante los fines de semana y fiestas, como forma de evasión, de bebidas alcohólicas mezcladas con speed u otras drogas de nuevo diseño, con porcentajes demasiado elevados de jóvenes con consumos contrarios a su Salud, fomentadores de actitudes de descompromiso e insolaridad.

Por todo ello, no nos debía de preocupar tanto la existencia de sustancias nuevas, sino las actitudes que vemos, el no saber enfrentarnos a la promoción de la Demanda y sus «ofertas», de no saber aprender a convivir con las drogas, en un contexto en el que las drogas cada vez tienen menor valor de USO, más valor de CAMBIO y, sobre todo, adquieren cada vez un mayor valor FUNCIONAL, de búsqueda del «coloque» en sí, porque sí.

CAUSAS Y CONSECUENCIAS DE LAS DROGODEPENDENCIAS

Factores sociales

- * Crisis económica. Paro, miedo a la pérdida del empleo, empleo provisional,...
- * Sistema social injusto, donde se valora a la persona por su capacidad de consumir, en un contexto conformado por injusticias.
- * Intereses económicos y políticos tras la promoción y tráfico de drogas.
- * Promoción planificada de individualismos, consumismos, competitividad, insolidaridad,...
- * Deterioros del medio ambiente, condiciones urbanísticas inhumanas, hacinamientos, condiciones de vida,...

Factores culturales

- * Imagen cultural de la persona drogodependiente como enfermo o delincuente, lo que conlleva que se demanden intervenciones de delegación en médicos, policías,... de tipo asistencial, de control social,...
- * Desequilibrios y desarraigos culturales.
- * Promoción de una cultura elitista, pasiva, evasiva,... no aportándose infraestructuras, ni medios eco-

nómicos, técnicos,... para el desarrollo de asociaciones, grupos... culturales, artísticos, teatrales,...

- * Sistema Educativo que opta más por la selección que por la integración activa y crítica, respetando la diversidad, de las personas en la sociedad.

Factores políticos

- * Instrumentalización del Fenómeno de las Drogodependencias para conseguir cotas de «legitimización social», de control social, policial,...
- * Desmovilización y neutralización de sectores de la Juventud Vasca potencialmente interesados en la transformación del estado de cosas actual.
- * Proyección de la ideología de «seguridad-colaboración ciudadana».
- * Ausencia de planificaciones globales y específicas por parte de las Instituciones en general, más preocupadas en canalizar las demandas populares y en desarrollar «operaciones de imagen».

Factores personales

- * Crisis de identidad, valores,... con problemas de socialización y de integración activa y crítica en una sociedad basada en normas impuestas, no respetuosas de la diversidad.
- * Importancia cada vez mayor de los denominados «medios abiertos», marcos de «presión e identificación» grupal que sobreviven con sus esquemas y sin medios.

LAS DROGODEPENDENCIAS Y EL SER JOVEN

Partimos del principio pragmático de que no merece la pena prohibir aquello que no seamos capaces de hacer cumplir, más cuando nos encontramos en una sociedad en la que los «adultos» actúan de forma totalmente diferente al cómo «predican».

Por ello es fundamental tener en cuenta algunos aspectos de la Psicología Evolutiva que tenemos todas y todos como adolescentes-jóvenes, a la hora de enfrentarnos, de forma positiva, a un aprendizaje a convivir en una sociedad con drogas, sin drogodependencias.

- * Se percibe la realidad de una forma diferente a como la percibe el adulto. Existe una dificultad de comunicación al existir códigos diferentes. Por tanto el mundo adulto no puede ir con sus drogas y consumos socialmente asumidos «predicando cruzadas» contra otros consumos realizados por sectores de la Juventud. El enfrentamiento resulta ridículo, precisándose cotas de coherencia y credibilidad para llegar a acuerdos mutuos donde salga adelante la Salud y Libertad personal y colectiva.
- * Se desarrolla en contextos socioculturales concretos, en marcos de socialización con acentos diferentes. Existe una interrelación en la incidencia de la Comunidad, Familia, Escuela, Medio Abierto, Medios de Comunicación, Cuadrillas,... Por tanto las líneas de Intervención deben ser globales y coherentes.
- * Se encuentra en un proceso de evolución, ante las exigencias del mundo adulto, sin disponer de los recursos del mismo y sin los privilegios que normalmente se

tienen cuando se es niño. Existe una dificultad de entender esta evolución. Por tanto no dejemos que las drogas se conviertan en un símbolo de esa evolución.

* Se enfrenta a dificultades de integración en una sociedad hecha por el adulto, costando encontrar sentido a muchas cosas que ocurren a su alrededor. Existen una dificultad de encontrar un papel en el que se encuentre agusto, valorado positivamente, en una sociedad en crisis, cuestionada radicalmente y precisada de profundas transformaciones. Por tanto nos encontramos en una consecuencia, precisándose una acción contra las causas.

* Se fija en los adultos, cada vez más consciente de sus contradicciones. Existe una necesidad de enfrentarse a ese mundo adulto como una forma más de conformar y reafirmar su personalidad. Por tanto se tiene que evitar que se utilice las drogas como «arma arrojadiza».

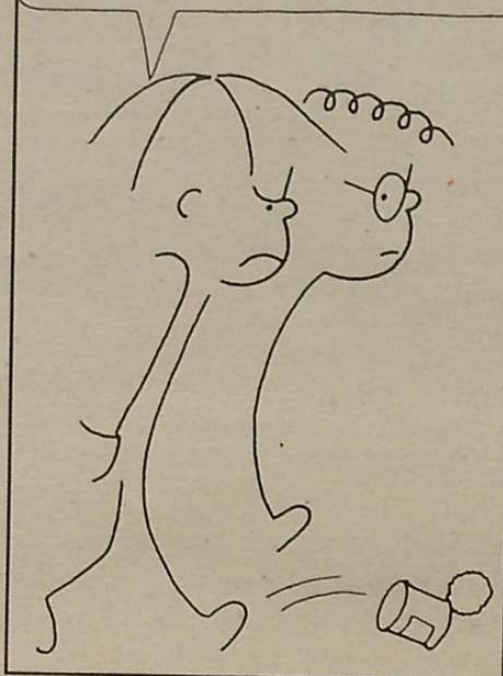
* Ve que los criterios que imperan en el mundo adulto al que está condenado a integrarse se basan en el grado de autonomía-independencia, en la capacidad de consumo, en la posibilidad que tiene el adulto de decidir estar fuera o dentro de la sociedad, de un ambiente social concreto, dentro de unas grandes limitaciones. Existe pues una dificultad de integración. Por tanto, todas las medidas sociales, culturales, laborales, educativas, de vivienda, de promoción del asociacionismo,... son objetivamente favorables a su integración, a una Prevención de las Drogodependencias.

* Tiene unos valores, actitudes, normas... concretas que se desarrollan en su mundo de iguales y con dificultades concretas de encontrar/tener cerca a adultos que comprendan, escuchen, ayuden, dialoguen, analicen si tienen que intervenir o no... Existe un problema de respeto a sus demandas, ritmos,... Por tanto es necesario fomentar el asociacionismo juvenil, aportando infraestructuras y medios, posibilitando canales de participación de los propios representantes juveniles.

* Se encuentra en una sociedad en la que el mundo adulto es incapaz de gestionar las tensiones que siempre están presentes en todo proceso de integración. Existe un excesivo intervencionismo, imperando el principio de autoridad y el interés por el control.

Estos puntos son fundamentales a la hora de definir unas líneas de Intervención sobre el tema de las Drogodependencias, en la Juventud y en Euskal Herria.

DESDE QUE MI PADRE ESTÁ
EN EL CONSEJO DE ESCUELA
YA NO PUEDO NI HABLAR MAL
DEL COLE.

J.J. GUDE

INTSUMISIOA ASKATASUNA DA

Estatuek baliabide asko dituzte herriak lotuta eta ondo lotuta mantentzeko. Baditu legediak, legebiltzar salduak, epaile faltsoak polizia eta noski, ejerzitoa.

Ejerzitoak era ezberdinetara zapaltzen gaitu: alde batetik, kontrol militarra ezartzen dute biztanlego zibilarengan (hemen Euskal Herrian oraindik ageriagoa), bestetik lurralde asko okupatzen dituzte beraien maniobretako (Jaizkibel adibide), milioiak gastatzen dituzte armak

erosteko (gastu militarrek) eta batez ere, gizarte honetan, gazteok soldadutza bete beharra, 17-18 urte betetzean. Hilabeteetan zehar, herritik kanpo, lagunetatik urrundu eta heziketa militar bat eman nahi digute, hau da, burua zuritu. Giza nortasunaren balore arbuiagarrienak defendatzea, sumisio osoa agintariei, ez pentsatzea,... Ejerzitoak indarkeria, sexismo matxista, obedienciaz itsua eta honelako baloreak ezarri nahi dizkigute. Eta hori bizirik irten ezkeror, ze zenbat gaztek galtzen dute bizitza soldaduskan? Zenbatek jasaten dituzte tratatu txarrak, humilazioak?

Lezok argi adierazi die Militarrei ez ditugula inguruan ikusi ere egin nahi.

HISTORIA PIXKA BAT

Badira urte batzuk, hainbat gazte uko egiten hasi zela kolektiboki soldaduskari. Halere ez da berria, ez, soldaduskara ez joatea. Nafarroan, 1841etik, «Quinten» ezarpena izan zenetik hasi ziren lehen profugoak (1892) eta euskaldun askok Iparraldera jo zuten ihesi. Beranduago, 1920. urtean Hegoameriketara emigratu zutenen artean gazte «profugo» ugari zen. Iparraldean ere, bigarren gerrate mundiala hasi zenean askok Hegoaldera jo zuten. II.gerra zibilaren ostean ejerzito faxistak gaur egun ezagutzen dugun «erreklutamendu» sistema ezarri zuen. Orduz geroztik, jende asko ukatu da, baina esan dezakegu azken 20 urte hauetan hasi zela zabaltzen kolektiboki halako jarrera antimilitarra.

Ejerzitoa (gure kasuan espainiarra eta frantsesa) sekula ez da izan ikusia begi onez, bai beldurrez. Eta beldur honetaz baliatzen eta baliatu izan dira oraindik ere gazteak erreklutatzeko.

1976.urtean lehen Objezio legea onartzen da estatu espainolean eta lehen objetoreak azaltzen hasten dira. 80. hamarkadan kontzientzi eragozpena asko zabaltzen da eta 1984an objetoreen kopurua 23.000 ingurura igo zen, presioa asko haundituz. Bitartean berehalako eragozleak edo «objetore sobrevenidos» direlakoak hau da, soldaduska egiten hasi eta ondoren objetatutako gazteak espetxeratuak izaten dira eta kalean lehen mobilizazioak hasten dira, «Objetore presoak askatu» lemapean. Herri bakoitzetan egiten ziren tallaketak apurtzen dira (tresnak puskatu, paperak erre,...) eta zozketa egunetan ere hainbat mobilizazio burutzen dira.

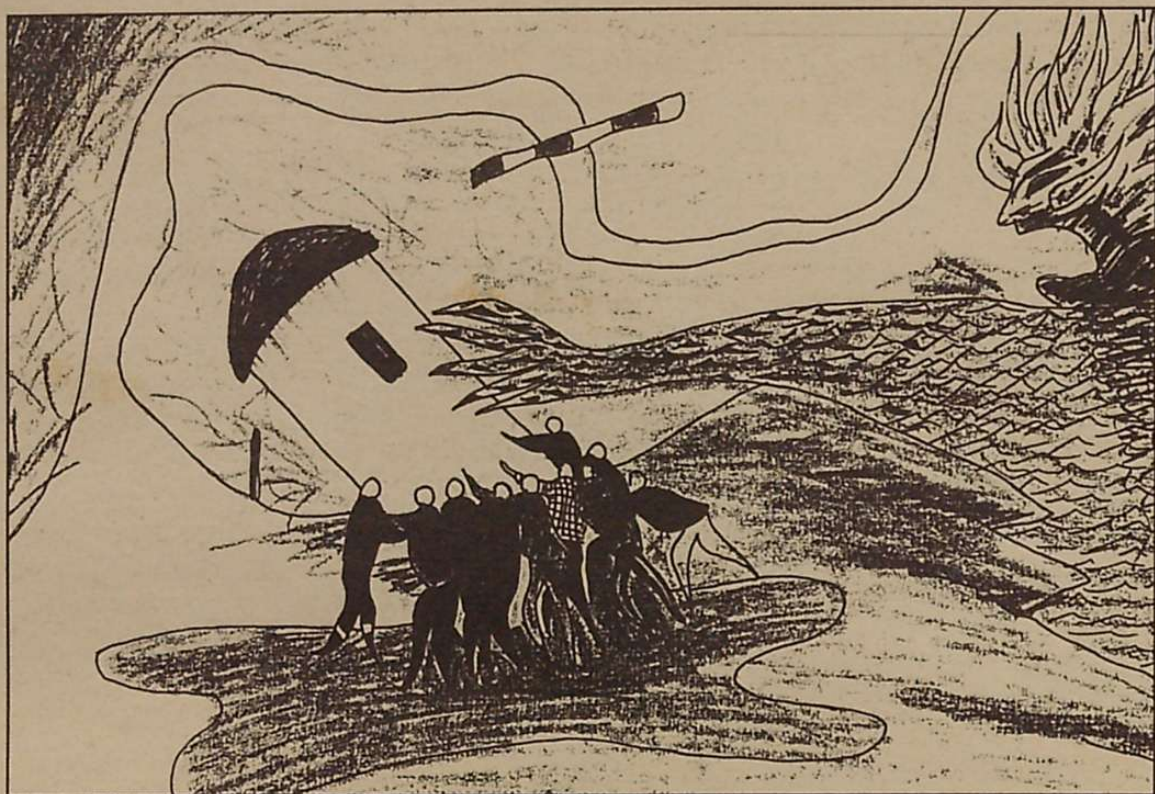
Ondoren, gobernuak «Ley Reguladora de la Objeción de Conciencia» delakoa onartzen du, ordezkotzerbitzuarekin batera. Lege honekin, alde batetik, ordurarte zeuden objetore asko reserbara edo amnistiatuak izan ziren (22.000) inguru estatu espainiarrean) eta besteei legea aplikatzen saiatu ziren, ordezkotzerbitzua ere martxan jarri. Bestetik, «C.N.O.C.» (Consejo Nacional de Objeción de Conciencia) antolatu zuten. Honek tribunal papera du eta berak erabakitzen du zein den objetore eta zein ez, hau da bakoitzaren kontzientzia juzkatu, hori da kontseilu honen lala. Era berean, objetore onartu ezkerordezkotzerbitzu soziala (p.s.s.) bete behar (soldaduskaren denbora bikoitzekoa).

Giro honetan ejerzitoaren aurkako borroka zabalduz doa eta 1988an gobernuak ordezkotzerbitzuaren erregulazio legea onartzen du, mugimendu antimilitarraren aurka neurri legalak bideratuz.

Objezio legea onartu zenetik jende ugari jarraitzen du objetatzen, nahiz eta ordezkotza martxan jartzen saiatu. Berriro kopuru pilaketa hasten da eta testuinguru honetan «INTSUMISIOA»ren bidea hartzea erabakitzen da estatu mailan, iparraldekoak (Galizia, Kantabria, Errioxa, Burgos eta hego Euskal Herria) burututako topaketa batzuetan ere erabaki berdina hartuz. 1989an lehen objetore intsumiso euskalduna aurkeztzen da Arabako kuartelean. Intsumisioaren helburua ejerzitoaren aurka desobedientzi zibil zuzen bat ematean datza, soldaduskara edo ordezkotzora joateko jarritako egunean ez joanez eta era berean, postura publikoa eginenez. Lehen atxilotetak hasten dira, epaiketa militarrekin batera. Aldi berean, lehen udal txite intsumisoak azaltzen dira, ejerzitoarekin kolaboratu nahi ez dutenak. Intsumisioen aurkako errepresio selektiboa hasten dute militarrek eta Hego Euskal Herrian 15-20

Argi geratu da zein den Euskal Gaztediaren oihua: INTSUMISIOA.

Bultza dezagun elkarrekin, zahar eta gazte, MILITARRAK KANPORA!

intsumiso preso kopurua mantentzen dute, batzuk atxilotuz, besteak aske utziz, beste asko «orden de búsqueda y captura»pean, mugimendua gelditu nahiean.

1991an intsumisoen kopurua hego Euskal Herrian %5 da eta objetore eta intsumiso artean %50 bada iadanik betetzen ez dutenak zerbitzu militarra. Bitartean, Iparraldean lehen hiru intsumituak agertzen dira.

1992. urtean militarrek epaitegi zibilei relegatzen die «arazoa» eta lehen epaiketa zibilak hasten dira intsumisoen aurka. Berriro ere espetxeratzeak hasten dira baina era selektibo batean, denekin ezin dutenez. Honen ondorioz geldiune bat ematen da intsumisoen kopuruan.

Iparraldean berriz, intsumiso guztiak epaitu eta espetxerutzen dituzte baina hala ere gehiago agertzen dira.

1993an, intsumiso kopurua izugarri gehitu da; legearen aurrean ez izkutatzea, alegia, ez dagoela deliturik, epaitegi berezien aurrean jokaera honen arrazoiak azaltzea eta honelakoak jarrera koherente baten adierazgarri dira. Gizartearen baitan ere ulertzen hasten da eta jarrera hau gero eta onartuagoa da (autoinkulpazioak eta elkartasunak adierazten duten bezala).

Garai hauetan Nafarroan badira hainbat intsumiso preso, baita estatu mailan ere. Gipuzkoan 1993ko amaieran hasten dira lehen epaiketa masiboak, ordezeko zerbitzu soziala betetzera ukatu diren intsumisoen aurkakoak, hain zuzen ere, zigor eskaera 2 urte, 4 hilabete eta egun batekoa izanik. Ordezko zerbitzuak, lanpostuak kentzeaz gain zigor bat besterik ez da eta soldaduskaren eskema berbera jarraitzen du. Epaiketa masiboak eguneroko gaiak dira eta Nafarroa esperimentazio laborategi bezala erabili

dute, azken hilabeteetan ehundaka gazte nafar epaitu eta espetxeratu bait dituzte. Espetxe barrukoei 3. gradoa (lotara joan beharra) ezartzen diete dekretoz, errepresioa kamuflatu nahiean. Intsumiso presoak planteatzen dute 3. gradoari eta atxilotu eta zigortuak dira, dispertsioaren mehatxuarekin.

Aldi berean, ejerzitoak irudi garbiketa kanpainarekin jarraitzen du: soldaduskaren iraupean bederatzi hilabetetara jeitsi, «bake misioak» lejonarioen eskutik Bosnian, «modernizazioa», objetore legalak bidaltzen gerla tokietara eta hauen inguruko kanpaina guztiak intsumisook mespretxatzeko, gizartearekin intsolidarioak garela eta honelakoak. Honekin batera errepresioa areagotzen dijoa eta espetxeratu nahiz «búsqueda y capturan» jarritz.

Honela gaur egungo egoerara iristen gara, tartean, aipatu ez ditugun hainbat gertakari izan arren. Orain epaitegi zibilek hartu dute militarren lekukoa eta gizartearen beste iritzi bat egon arren intsumisioa penalizatzen ari dira. Alde batetik sententziak aurretik emanak daudela pentsatzen dugu, justizia gobernu eta militarren agindupean bait dago. «Arazo» hau, gainera ez da judiziala, politikoa baizik eta soluzioa ere hildo beretik iritxi behar du.

Errepresioa hartzen ari den tamainaren aurrean gizarte desmilitarizatu baten alde borrokatzen dugun guztiok neurri berean erantzun behar dugu. Ez dezagun onartu neurri judizialik!! Intsumisioa ejerzitoari egiten diogunean ondorengoei ere berdin erantzun behar diegu, desobedientziarekin. Aspaldidanik dakigu justizia bera ere zein ustela dagoen, Amedo eta Dominguez bezalako torturatzailerak eta hiltzaileak aske uzten dituen bitartean intsumisioz bete nahi dituzte espetxeak, era xamur batean. Zergatik azaldu bada epaiketetara? Bada garaia epaileen aurrean ere intsumisioak izateko.

Justiziarik ez da existitzen, ez hemen, ez inon, botere defendatzailea ezik. Azken epaiketak intsumisioen bidea markatu nahi digute: epaiketak, sententzia, kartzelaratzea, 3. gradoa, ... Guk ez dugu jarraitu behar bide hori eta beraiek gu hortik pasatzea nahi badute indarrez egin beharko dute, errepresioaren bidez, ez gure borondatez. Orduan agerian geldituko bait da intsumisioen aurkako errepresioa, eskoletan, lanean, etxean, kalean atxilotu beharko gaituzte. Honela justizi ministeritzak nahiz barne ministeritzak

ehundaka gazte «orden de Gogotik saiatu arren, ez gaituzte komentzitzen.

Utzi pakean
Herria
ZURUTUZA
1.994

búsqueda y captura» delakoaren menpe egoteari aurre egingo beharko diote, desobedientzi zibila maila guztietara zabalduz, egoera injustu baten aurrean.

Zer esanik ez errepresio izkutu hau gauzatzeko polizi ezberdinak betetzen ari diren papera (ERTZAINZA, GUARDIA ZIBILA, PAF, CRS, POLIZI NAZIOANALA eta era guztietakoak...). Denak «demokratikoak», «bakearen aldekoak»,... baina egurtzeko eta atxilotzeko beti prest. Ez da ez, lehen aldia, etxera azaltzen direla ertzainak gugatik galdezka gure senideei, intsumiso izategatik. Eta ez da azkena izango ere. Agerian dago, horretarako bait daude, Estatua eta boterea defendatzeko eta aurkako ohiuak ixilarazteko.

Zer esanik ez partidu politiko askoren hipokresia buruz, itxuraz intsumisioa onartu eta lagundu arren atzetik, beraiek sortutako zakur amurratuak gure gainera botatzen dizkigutela. Benetan giarte desmilitarizatu bat lortu nahi badugu hauek denak soberan daude (polizia ere gorputz armatua bait da).

Agurtzeko, militar politiko, polizi, epaile eta agintariei gure borroka errepresioarekin ez dela amaituko azaldu nahi diegu nahiz eta orain zigorrak jasan behar, ez delako alperrikakoa. Beldurra galtzen ikasi bait dugu. Gero eta egur gehiago eman orduan eta su haundiagoa piztuko dugu. Intsumisioa aurrera doa eta ez dago espetxerik geldituko gaituenik.

LEZOKO INTSUMISOEN TALDEA

LEZOKO KRONOLOGIA

1980: Lezoko lehen objetoreak azaltzen dira garai hauetan oso jende gutxik objetatzen zuelarik.

1982: Beste bi objetore egiten dira.

1985: Tailaketetako tresnak desagertzen dira udaletxetik eta Zubitxo errekan azaltzen dira.

1986: Tarte honetan, guztira, badira 15 gazte objetore, soldaduskara joaten ez direnak.

Bestalde, soldaduska eginiko zortzi gaztek «objeción postmili» delakoa egiten dute.

Giro honetan, tailaketa egunean konzentrazio bat burutzen da herriko plazan, tailaketa tresnak publikoki apurtuz eta udaletxeko ateak kateaturik gelditzen dira. Hau dela eta taila gehiago ez da egiten herrian.

1987: Zozketa egunean manifestazio bat burutzen da Lezon hauen aurka protestatzen.

Udaletxean aurkezturiko mozioa onartzen du plenoak azaroan Lezo «zona desmilitarizada» deklaratzeko eta ejerzitoarekin aliamendu lanetan kolaboratzea ukatuz, hala nola edozein kolaboratzea ukatuz, hala nola edozein kolaborazio mota.

Hilabete bat beranduago «delegado del gobierno» izenekoak akordioa anulatzen du. Militarrek salaketa jartzen dute.

1988: Udaletxean zeuden paper militarrek hartu eta desagertarazi egiten dira, zozketa egunean.

F.F.A.A.S.S. edo militarren astearen aurka mobilizazioak.

1989: Dagoeneko objetoreen kopurua 30 da eta lehen intsumisoak azaltzen dira. Urte berean 25 bat reserbara pasatzen dituzte, hau da, amnistiatuak izaten dira, lege berria aplikatzen hastearen ondorioz.

Manifa zaratatsua zozketen aurka.

1990: Lezoar intsumiso bat, lehen aldiz, «errebeldian» deklaratzeko dute, «orden de búsqueda y captura» ezarriz.

Urte berean udalak Lezo herri intsumisoa deklaratzeko du plenoan, intsumisoari elkartasuna adieraziz eta soldaduskara ez joateko deialdia egiten du.

Beranduago militarrek Jaizkibelen burutzen duten tiro txapelketaren aurka mozio bat onartzen du udalak, hauek arbuiatuz eta martxa bat burutzen da Jaizkibelera akordioa militarrei eskura emanez.

Udaletxean entzerrona bat burutzen da intsumiso bati elkartasuna adierazi asmoz. Aldi berean Lezoko hogeik elkartek sinatzen dute elkartasuna adieraziz.

Giro honetan, protestaldia burutzen da Lezon kamioi militar bat geldituz kateen bidez eta «intsumisioa» eta honelakoak margotzen dira kamioiean. Manifestazioa ere burutzen da, beranduago.

Alkate eta zinegotziak intsumiso «profugoa»rekin autoinkulpatzen dira.

Abendurako badira Lezon 16 intsumiso.

1991: J.M.A. intsumisioa atxilotzen du Guardia Zibilak Ibardineko mugan. Mobilizazioak Lezon: asanbladak, manifestaioak, bide mozketak, Iruneako kuartelaren aurrean konzentrazioa (atxilotua zegoen tokian).

Alkalako espetxe militarra martxa autobusez Lezotik, elkartasuna adierazi asmoz.

Hilabete bat igaro ondoren aske uzten dute J.M.A. lezoar intsumisioa.

Zazpi intsumiso berri deklaritzen dira.

1992: 11 intsumiso aukezten dira Lezoko bake epaitegian; epaiketak zibiletik hasten dira.

Konzentrazioak eta manifa zozketen egunean.

1993: Ordezko zerbitzuari ukatzegatik epaiketan hasten dira, Gipuzkoan epaiketa masiboak hasten dira. Lezoar bat epaitzen dute azaroan.

Udalak mozio bat onartzen du epaiketak arbuiatuz.

Sinadura bilketa burutzen da biztanleen artean, 300 bat bilduz.

1994: Sententzia kaleratzen da: 2 urte, 4 hilabete eta egun bateko kartzela zigorra. Donostiako Gurutze Gorrian egiten da entrega baina ez dute atxilotzen.

Martxoan epaiketa zuen lezoar intsumiso bat ez da aurkeztu epaiketara eta «orden de búsqueda y captura»pean jartzen du epaileak. Hilabete berean J.M.A. intsumisioa (lehen preso egona) epaitzen dute (sententziaren zai geldituz). Bi paisanozko ertzain intsumiso baten bila azaltzen dira etxera, zitazioetara ez zelako azaldu.

Era berean, «errebeldian» dagoen intsumisoak beste bixita bat jasotzen du etxean, paisanozko ertzainen eskutik.

Udalak mozioa onartzen du, Udaltzaingoak epaitegiarekin ez kolaboratzea onartuz, beste puntuen artean.

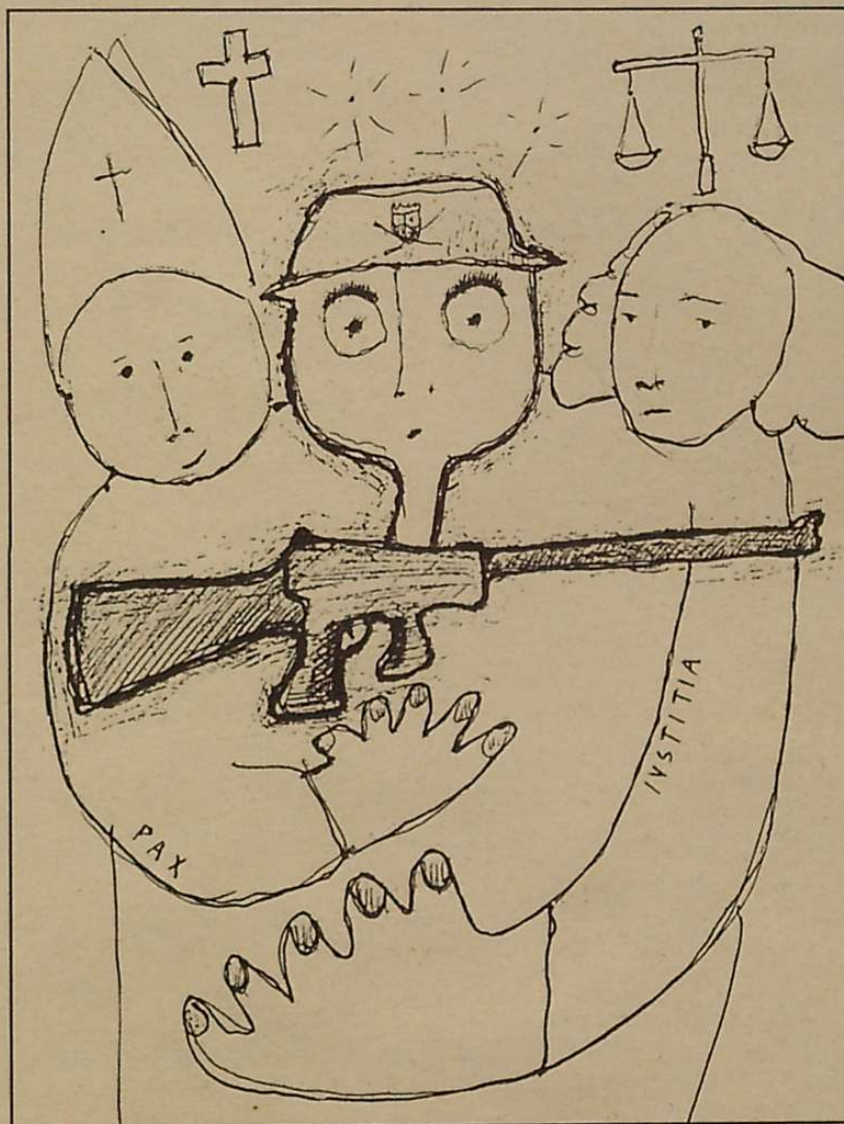
Apirilan beste bi intsumiso izango dira epaituak eta ekainean, oraingoz, beste bi daude data jarriarekin.

Une hauetan Lezon 23 intsumiso gara eta beste 25 objetore amnistiatuak (intsumisoen kopurua goruntz doa).

OHARRA: Kronologian ez da sartzen deklaratzera intsumisoak joan garen aldi guztiak, Lezoko epaitegian nahiz Donostian. Era berean epaiketetan lekuko moduan egin eta egiten dutenen aipamena falta da, jende ugari bait da, hala nola elkartasuna adierazi eta adierazten duen herritarrak.

Data arazoa dela eta ahaztu dugu, baita ere, Jaizkibelen burutu diren hainbat akanpada, erromeri eta martxak aipatzea.

LEZOKO INTSUMISOEN TALDEA

PAX ET IVSTITIA

ZURUTUZA 1.994

BEJONDEIZUELA NATURAZALEOI!!!

Ekaitz, Pisbeko Auzo Elkarte, Altamirako Auzo Elkarte, Txerrimuño eta Oroitzene AEK euskaltegiak papera biltzeko eratu duten kanpainan parte hartzen ari zareten guztioi eskerrak eman nahi dizkizuegu arrakastaren berri emateaz bat.

Aldi berean zenbait gauza gogorarazi nahi ditugu:

- * Ekaitzen astearte eta larunbatetan jasotzen dugu.
- * Oroitzene AEK euskaltegian astelehene-tik ostiralera.
- * Txerrimuñon egunero.
- * Pisben auzo elkartearen ondoan utzi.
- * Altamirako auzo elkartearen egunero.

— Ahal baduzue, papera kartoizko kaxetan edo enpaketatua ekartzea komenigarria litzateke, dagoeneko ez baitakigu plastikozko boltsekin zer egin.

— Papera edo kartoia den guzia birzikla daiteke, ez ordea, metala ere baduten «tetra brick»-ak.

Guztientzat komenigarria den kanpaina honetan, jarraituko duzula espero dugu eta bestela ikus zure jarrerak zer eragin ona izan duen, 7.400 kilo bildu baitira guztira.

Zaborra edozein lekutan botatzea geure buruari harrika egitea da.

Urtarrilak 21.....	1.510 K.
Otsailak 11.....	900 K.
Martxoak 4.....	1.690 K.
Martxoak 25.....	1.520 K.
Apirilak 8.....	1.780 K.
	7.400 k.

SEGI NATURA ZAINTZEN ETA LAGUNTZEN!!!

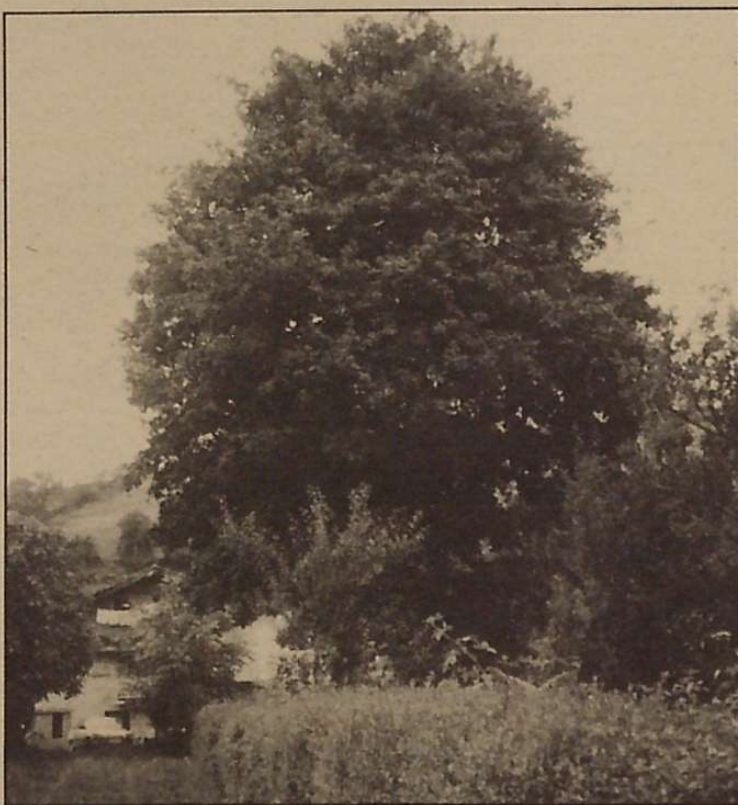
Ekaitz, Pisbe, Altamira, Txerrimuño eta Oroitzene AEK euskaltegia

ASTIGAR ARRUNTA

(Acer Campestre L.)

Zuhaitz txiki edo ertaina izaten da, altueran 20 metro artekoa. Adar zabalak ditu eta itzal ederra ematen du. Azala lodia du eta zartatua. Apirila eta maiatzean loratzen da eta fruituak udazkenean heltzen dira. Bere haziak oso bereziak dira, hegaldunak, haizeak erraz eramateko edo eta uretan ez ondoratzeko.

*Kabite baserri
ondoko Astigar
Arrunta ederra.
Sector 1 delako
urbanizazioak
arriskuan
jartzen du.*

Ezaugarri ekolojikoak

Astigar mota guztiak bezala, giro hezeak behar ditu. Normalki erreka ertzetan, latsetan, arroiletan eta askotan beste basoen (aritz, pagadi) babesean topa dezakegu.

Ez du lur berezirik behar baina maite ditu kare lurak. Berak bakarrik ez du baso haundirik osatzen baina baso ezberdinetan ikus daiteke.

LARUNBATERO LANDAKETA

HERRIKOIAK

Urte hasieratik eta larunbatero, herriko zenbait elkarte eta bizilagun jo ta ke aritu gara lanean, mendia txukuntzen, zuloak egiten eta landaketa berriak egiten. Natura bazter guztietatik erasotzen ari garen garai hauetan, iharduera honen berri eman nahi dizuegu eta era berean, datorren neguan anima zaitezten proposatu.

Urtarrilaren bigarren larunbatean hasi ginen talde lanean. Egin da, landareak pres-tatu eta lortzeko lana aurretik zetorrela baina larunbata horretan deialdia zabala zen.

«Goizeko bederatzietan elkartu gara. Txerrimu-ñotik tresnak hartu eta **Iparragireruntz** abiatu gara hamabost bat lagun. Hor, ur deposito ondoan eta pasa den urten, lur eremu bat garbitu eta berlandatu zen eta aurten ja-rraipena eman nahian, eremu berri bat landu da. Hiru larunbata behar izan ditugu. Lehenengoan garbiketa, botatako pi-nuen adarrak bildu, ira-tzea moztu... Bigarreanean 60 zulo inguru egin geni-tuen eta hurrengoan lan-daketak. Guztira 36 aritz, 3 arte, 12 lizar eta aran bat, guztiak Iparragirreko mintegian sortuak, eta 6 urki Arrihaundi ondokoak eta 10 pagu gazte Nafarroatik ekarriak.

Aurtengoz horrela ge-ratu da Iparragirre. Esan beharra dago lur eremu hauek berez pribatuak di-rela baina herriak erabi-liak. Ongi legoke Udala lur horien babesle izatea».

Jo ta ke, ekin eta jarrai.

Geuk eusten ez badiogu, nork eutsiko dio geureari?

EPERTXOKO

Aldizkari honetan, behin batean, Epertxoko buruzko idazlan bat atera zen, hala ere, ez dakienarentzat, Jaizkibel mendian, Elostegi gainean dagoen herrilurra da eta duela hiru urtetatik hona, ekoloji taldea berlandatze lan bat burutzen ari da.

«Epertxokon lau larunbata pasa ditugu. Aurten Ekaitz atseden taldeko neska mutilek ere bertan burutu dute zuhaitz landaketa. Izerdi ederrak bota ditugu sasi eta ote mozketetan! Bigarren larunbatean zuloak egiteari ekin genion eta hirugarrenean 40 neska mutilen artean ia berrehun landare landatu dira: 52 arte, 25 artelatz, 8 gorosti, 3 erramu, 12 gaztainondo, hagin bat, 36 urki, 10 urritz, eta 40 aritz. Landare guzti hauek udalaren laguntzaz erosiak izan dira Urnietako Arizmendi biberoan».

ALTAMIRA

Udaberria ia gainean genuelarik, Zabarre gazte taldekoekin landaketa berri bat burutu da.

Altamirako lur eremu batean lekua prestatu eta 200 landare gazte sartu ditugu. Guztira 25 lizar eta 6 urritz (herriko bizilagun batek emanak), 9 gorosti, 23 elorri beltz edo basaran, 40 urki, 80 aritz eta 15 gaztainondo hauek ere Urnietakoak.

Landaketak burutu ondoren eta hauen babeserako, eremua ixtea geratzen da. Lekuaren kokalekuak eta landare oso gaztea izateak hori eskatzen du, egindako lana mantentzea nahi bada behintzat.

Beno, bada, hauxe da gutxigorabehera aurtengo landaketei buruzko laburpentxo bat. Datorren neguan partehartzea haundituko delakoan gaude. Anima zaitzete.

LEZOKO EKOLOGI TALDEA

«ASKATASUNAREN LAUBURUA»

— Nire semetto diren
Irandatzen eta Etxahuni,
Aberriaren askatasuna
ezagutuko dutelakoan.

1.- OSO URRUNEKO GARAIETAN

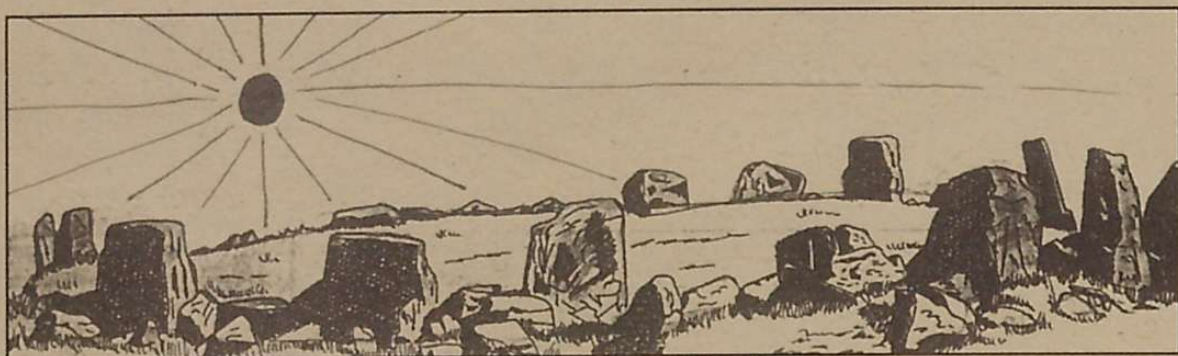
Itsasoa bare zegoen, aroia zen eta uhinek indargabeturik Jaizkibeleko harkaitzen aurka jotzen zuten. Zerua garbi-garbia, urdin-urdina, hodei zuriek urratutako urdintasun argitsu batez tintaturik. Hamaika txoriren txiotxak nahasi egiten ziren soinu ozen, xarmant,... eta halaber, musikala sortaraziz.

Haizgorrek ereinotz ardaxka, bere oinak bustitzen zituzten uretara boteaz, eman zuen itxarotako agindua. Baskoi gerlariak, beren uztai, gezi eta azkonak hondar gainean lajatuz, txalupak bultza zituzten ur hotzetan barneratuz. Metro batzuk egin ondoren, askatu egin zituzten, Haizgor eta beren leinuko beste sei aztiak begira ari ziren ertzeraino itzuliz. Une zehatz hartan hiru txalupetan zihoazten gizonak, arraunak atera zituzten eta bogatzeari ekin zioten, erritmikoki, lasai ederrean hasieran, azkar-rago gero, apar zurizko uhinttoak altxatuz eta beuden atzetik erroi zabalak sortuz.

Inguruneetako harkaitzetan begiratzen

Haizgorrek ereinotz ardaxka, bere oinak hustitzen zituzten uretara boteaz, itsasoratzeko agindua eman zuen.

... eta hemeretzi urte horietan, behin bakarrik irten izan zen jaizkibeleko gerizpe magikotik.

ari ziren gizon-emakume ugarien eztarrietatik, txorien kantu ozena mututu zuten irrintzi bortitzak atera ziren. Jaizkibel mendiko baskoi leinukoen azken agurra zen. Agur eta ohore itsasoaren beste aldeko lurretarantz abiatu berriak ziren senideentzako, eta batez ere, beuden buru zihoan Belatz buruzagi gaztearentzat. Bera bait zen euskal jainkoek aukeratutakoa Jaizkibel gerizpeko baskoien hazia lurralde ezezagun eta urrun haietara eramateko.

Pittinka pittinka, eta arraun kolpe zehatzen bitartez, hiru txalupak Ama Itsasoaren mugagabetasunean zehar gero eta gehiago barneratzen ari ziren, eta Jaizkibel mendiko harkaitzak, gailurra, oihanak,... begi bistatik galtzen ari ziren, urrutiko hodeien artean ezabatuko bailiran. Bitartean, kaio eta pottorroen kanteak urruntasunaren gogoetak aherentzi arazten zituzten.

Belatzek, txalupaburuaren brankan eserita, ez zuen deus esaten, ia ez zen mugitzen, eta bere masailetatik irixtratuz malko garden batzuk ikusi ahal izan ziren. Hemeretzi urte zituen bakarrik, eta hemeretzi urte horietan behin bakarrik irten izan zen Jaizkibeleko gerizpetik, hamalau urterekin, bere gizontasuna probatzeko urruti ez zegoen Larrun mendira joan behar izan zuenean. Bertan akatu zuen bere zuloetan bizi zen hartz haundi-iluna, eta orduz geroztik. Belatz onarturik izan zen gerlaritzat Jaizkibeleko baskoien artean.

Argi eta garbi ikusten zuen bere gogoetan, bere leinuko azti nagusia zen Haizgorrek, urrutiko lurretara joateko aukeratua zela esan zion une zehatza. Mementu hartatik, bi urte igaro izan ziren, antolatze lanetan igarotako bi urte luzeak. Astebete abiatu aurretik, Izardi izeneko neskatila ezti-goxoarekin ezkontarazi zuten Zelaibeltzetako arte sakratuaren aurrean. Belatzek sakonki maite zuen Izardi, baita Izardik Belatz ere. Horretaz, Belatzek ez zuen inolako bildurrik, ezta beraiekin batera, hiru txalupetan zihoazten hogeitahamar neska-mutilen fidelotasunaz ere,... bildur bakarra barne errailetatik zaterakion Haizgorren azken hitzak oroitzen zituen bakoitzean:

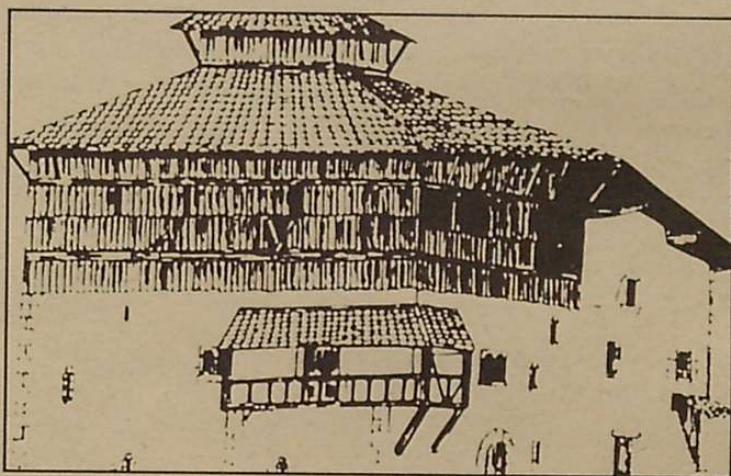
«Hi Belatz, aukeratua izan haiz Izardirekin batera, gure baskoi hazia urrutira, Ama Itsasoren beste aldeko lurralde urrunetara eramateko. Ez ahaztu gure euskal legea, ez ahaztu gure euskara,... eta gorde zak beti hirekin, lepotik zintzilik, ematen dituen zilarrezko lauburu hau, berak esanen bait dik zein den bidea, eta zein den gure jainkoen nahia. Jarrai aurrera, itsasoa izotza bihurtzen den lurraldeetaraino, eta hantxe finka zak betirako gure leinuaren odola. Lauburu honek gordeko dik beti, bere barnean, gure askatasunaren ametsa!»

Belatzek ezin zuen ulertu nola izan zitekeen izotza, horma bihurtzen zen lurra, ezta nola aurki zezakeen ere. Bazpare, eta Haizgor eta beste gainerako aztien gomendioei eutsiz, iparralderantz zuzendu zituen bere txalupak, zeruetako Izar Haundi Diztiratsuak erakusten zion bideari jarraiki.

Igaro ziren egunak eta gauak, beroak eta euriak,... eta hiru txalupek Izar Haundiak agindutako bidetik jarraitzen zuten. Hirugarren ilargiberria zen, eta lur ezezagun batzuetara iritsi ziren. Belatzek legorreatzeko agindua eman zuen eta honela, zegonekoz horren urriturik zituzten jan-edatekoak berritu ahal izan zituzten. Lur aberatsak ziren haiek, landare eta animaliez jositakoak, baina zoritxarrez, bertako biztanleek inolako adiskidetasun izpirik eskeintzen ez zutenez, berehala ekin behar izan zioten berriro, utzitako bideari.

Handik zenbait egunetara, lur berriak ikustatu zituzten, baita bertatik hornidura berriak hartu ere, baina ez zuten lur haietan denbora luze eman, beharrezkoa zena baizik, garbi zait zegoen lur emankor haiek ez zirela Haizgorrek agindutako lur hornituak. Aurrera jarraitu zuten, iparralderantz, Izar Haundiak iragarritako bideari eutsiz. Igaro ziren egunak, eta baita gauak ere, ilargi berriak jaio eta hil egin ziren zeru

Belatzek herrixka baten eriaketari ekin zion. Hogeit bat txabola, bata bestearen ondoan.

hartan, eguraldia arront aldaturik zegoen, giro hotza benetan itsaso lainotsu haietan nagusitzen ari zena, baina lur hornituaren berririk ez zegoen. Jan-edanak urritzen ari zitzaizkien, eta kontu haundiz banatu behar izaten ziren azken pixarrak, deus gabe ez gelditzearren. Hotza gero eta haundiagoa zen, elur malutek den-dena estaltzen zuten geruza zuri eder batez, baina lur usainik ez. Horietako gau ilun beltz batean, gehien-gehienak lo zerraldo zeudenean, kraxkateko soinu haundi bat aditu zen atsedenean zeuden belarriak esnataraziz eta soinuaren ondotik, ikara eta izuzko oihu ozenak, karraxi biziak, ikaragarriak,...

— Zer duk hori? —bota zuen Belatz printzeak, ordurarte murgildurik izan zuen lozorrotik atereaz—

— Belebeltzen txalupak, aldamenetik igaro zaigun izotzezko mendi horrekin egin duela topo, eta itsaso hondora joan zaigula! —erantzun zion bere ondoan zegoen gerlarienetako batek—

— Azkar, begira ezazue ea baten bat bizirik ikusten duzuen, eta hala balitz atera ezazue lehenbaitlehen ur izoztu horietatik!

Baina alferrik izan zen dana, Belebeltzen txalupan zihoazten guztiak, berarekin batera, itsaso hondora joan bait ziren. Bestalde, esan beharra dago, behin ur izoztu haietara erori ezker, ez zegoela inolako itxaropenik bizirik ateratzeko.

Egunak igaro ziren berriro, eta gauak beren atzetik. Zenbaitu hilda zeuden ordu-rako, goseak eramanda edo hotzak akabatuta bestela. Goiz batean dana galduta zirudienean, ekaitz haundia piztu zen eta olatuek eraman zituzten bi txalupak, jostailuak bailiran, itsasertze ezezagun baten harkaitzen aurka. Ekaitza amaitu zuenerako, Belatz eta bere gizonak, txalupetatik jeitsi eta lur berrietan barneratu ziren. Harriturik ikusi ahal izan zuten zein aberatsak ziren hango lurrak, landaretza ugaria, animaliez josita,... behar zuten ainekoa. Haiek ote ziren Haizgorrek Jaizkibeleko ertzetik iragarritako urruneko lurrak?

Legorreratu ziren eta behin gosea asetu, egarria itzali eta nekeak ahaztu ondoren, Belatzek, txalupan zeraman Ekixto izeneko aztiari euskal jainkoei, ea horiek ote ziren bilatutako lurrak galdetzeko agindu zion. Ekixtok dana antolatu zuen, hango hondar beltzaren gainean aldare moduko harripila ipiniz. Bertan ahari bat ipini eta akatu ondoren, bere barrenak irakurtzeari ekin zion. Ez zegoen inolako zalantzarik, hura zen Jaizkibeleko ertzean agindu zitzaien lurralde berria. Hauxe jakinda, Belatzek herrixka

... baina alperrik, etsaiak asko bait ziren, zeruko izarrak baino ugariagoak.

baten eraiketari ekin zion. Denbora ez luze baten ondoren herrixka eginda zegoen. Hoge bat txabola, bata bestearen ondoan, Belatz eta Izardirena eta euskal jainkoei eskeinitakoa denon erdian zeudelarik. Herria babesteko ingurualde guztian zurezko hesi garaiak altxatu zituzten, eta zenbait lekutan harritzko murrak, guztien bizimodua xiurtatzeko moduan. Dena den arrisku haundirik ez zegoen, bertako biztanleak, inuit izeneko gizon ttiki eta hori kolorezkoak arras paketsuak bait ziren, eta laster egin ziren lagun haundiak, elkarri konfidantza eta laguntza emanez.

Txabolak sutan zeuden, hildakoen gorpuak lurlean etzanda nonahi eta borroka oztopatuz.

2.- ZORIGAIZTOKO EGUN HARTAN

X. mendean gaude, gaur «Labrador» izenez ezagutzen dugun kostaldean kokaturik zegoen baskoi herrixkan. Nonhai sua, nonahi heriotz karraxiak, ... gau goibel hartan. Urte luze ziren urrutitik etorritako gizonen erasoldiei aurre egiten, baina azkenez beren buruak adarrez hornatzen eta wikingo izenez ezagutarazten ziren gerlari basati eta anker haiek herrixkan sartzea lortu izan zuten. Euskaldunek adoreki defendatzen zuten beren bizia, inuit bizilagunek lagundurik, baina alperrik, etsaiak asko bait ziren, zeruko izarrak baino ugariagoak. Txabolak sutan zeuden, hildakoen gorpuak lurlean etzanda nonahi eta borroka oztopatuz. Emakumeen hasperenak eta haurren negar zotinak gerlarien eztarrietatik ateratako uju eta armek elkarrekin topatzerakoan jaurtitutako kraxkadekin nahasten ziren burrunba ozena sortaraziz. Danaren gainetik, herriaren ia lehenengo txaboletaraino iristen zen itsasoaren orrua, dana ezabatuz, trajeriaren trixtura estaliz.

Leinuaren buruzagi gaztea zen Aimarrek, jo ta ke ekiten zion borrokari, bere azkeneko gizonen lagundurik. Ez zegoen zer egiterik, han ez bait zen irabazterik. Banan banan wikingoen erasopean ari ziren erortzen, eta irtenbide bakarra zeukaten: itsasoa. Azken gerlari baskoiek wikingoei itsasorako bidea mozten zieten bitartean, Aimar eta beste hoge bat lagun, —emakume, haur eta gizon— hondar artean lokarturik zeuden txalupak bultzaka ari ziren uretara atera nahiean. Denbora labur batez uretan jartzea lortu zuten, beraien bitartez gatazkaren lekutik urrundu zirelarik. Ordu batzuren ondoren, Aimarren txalupak arriskutik kanpo zeuden. Behintzat, iheslarietako honela iruditu zitzaion. Orduan Aimar honela mintzo zen:

«Anai-arrebok, hemen gaude berriro itsasoan, orain denbora luze, orain arte gureak izan diren lur hauetaraino gure arbasoak ekarri zituen Ama Itsaso berean. Atzera joaterik ez dago. Ezin dugu itzuli eta gure arbaso zaharren lurretarantz abiatzea da egin dezakegun bakarra.

Lepotik zintzilik daramadan lauburua, gure aitona zaharra izan zen Belatz haundiaren lepoan etorri zen berbera da. Han, Euskal Herriko lurretan askatasuna berarekin batera joango zela agindu zioten, eta honela izan da gaur arte. Hemendik aurrera honela izan dadin! Itzul gaitezen gure arbasoen lurretara askatasuna gurekin eramanez. Ongi iruditzen???»

Inork ez zuen erantzun eta ixiltasun haundi batek estali zituen Aimarren hitzak, nolabaiteko ezinbesteko baietza emanaz. Arraunari ekin zioten tinko, txalupak hegoalderantz eramanez, beti hegoalderantz... Baina egunak joan, egunak etorri eta ez zuten lurrik ikustatzen. Gizonak hiltzen ari ziren pixkanaka pixkanaka, egun batean bi, hurrengoan hiru,... Ez zegoen urik edateko, deusik ahora eramateko, gizonik ez arraunketarako,... Bizirik edo erdi bizirik hobeto esanda, gelditzen zirenak etzanda zeuden, pilatuta bata bestearen gainean, begiak irekita, irekita oso, kolore zurbilak jota, kiratsa zeriela... Aimar besteak bezala zegoen, lur jota, baina ezintasunetik azken indarrak atereaz, eta beren azkena zela ikusirik, lepoan zeraman lauburua kendu eta buztinezko ontzi batetan sartuz, itsasora jaurti zuen.

«To Ama Itsaso, bidal ezazu lauburua gure arbasoen lurretara. Bertan askatasuna zabal dezan!!!»

Hau esaten ari zela eman zuen bere azken hatsa.

3.- HONDAR ARTEKO MEZUA

2.057.eko uztailaren 24eko arratsaldean gaude. Egun berotsua benetan, sargoriotua. Europako Komunitatea osatzen duten hemezortzi estatuenetako batean, Euskal Herrian zehazkiago, Belatz eta Aimarren arbasoen amalur berberean. Hondartza guztiak jendez josita daude, Lapurdiko hondartzetatik Bizkaikoenetaraino egoera bera, bero haundia eta jendez gainezkatutako hondartzak. Hondarribikoa ez da salbuespenik, eta leporaino beteta dago. Hamaika haur eta heldu toailen gainean etzanda, eguzkiaren izpien pailaka hartuz, edota uretan sartuta gorputzaren hozberoa freskatuz...

— Beizak Asier, beizak zer dagoen hor, hondar artean!

— Hara, zer dun hori Amaia?

— Ez baitzekit, metalezko puska zirudik!

— Hartzan ba neska, ez din autxikirik egingo!

— Hartzak hik ba, baliente halakua!

— Hementxe dun ba neska, ikustan esku gainean dinat eta lasai, ez bait din deus egingo!

— Beizak Asier, metale puska ilun horrek lauburu baten tankera dik!

— Deitukiyon attonari Amaia, bera gaztetan arkeologaria izan bait dun eta zeredozer jakingo din honetaz! Hara ba neska, mugi zan ipurdia eta deitukiyon!

— Attona, attona!!! Beitu zer aurkitu duen Asierrek itsasertzean, hondar artean!

— Zer diozu Amaia? Zer aurkitu duzue? maskor bitxiren bat ala?

Baina zertarako egingo zituzten honelako lauburuak eta zein izango da beraien bitartez eman nahi ziguten ezkutuko mezua???

— Ez attona, ez duzu halakorik, lauburu bezalako metale puska zahar bat baizik!

— Zer esaten duzu neska, ea ekar idazue, ikus dezagun zer den hori!

— Ordurako, beraien ondoan zegoen Asierrek metale puska jarri zion aitonari eskuan, guztiz bitxia da e attona???, esanaz

— Aitona Martzielek hartu zuen harriduraz begiratuz, eta gainean itsatsirik zituen zakarrak astinduz gogoetara ekin zion ahots ozenaz:

«... bai bitxia, independentziaren aurreko garaietan gure aiton-amonek lepotik zintzilikatzen zituzten zilarrezko lauburuen antzekoa dirudi. Baina bai egituraz eta bai zamaz, zaharragoa dirudi, askoz zaharragoa gainera. Bitxia da, bai, benetan bitxia. Bihar bertan eramango dut Iruñeko Arkeologi Erakustetxe Nazionalera azter dezaten. Horixe izango da onena, du-darik ez egin. Baina zertarako egingo zituzten honelako lauburuak eta zein izango da beraien bitartez eman nahi ziguten ezkutuko mezua???

Jakitera, auskalo!!!»

JOSEBA AURKENERENA BARANDIARAN

LAS BALLENAS

Dicen que llegó a ser el rey del mar,
que eran temidas porque a las personas se podían tragar,
«monstruos marinos»
a los que cambiaron sus destinos.
Dejaron de ser tan imbencibles
y las empezaron a cazar,
ya no nadaban tan apacibles
sino que se llenó de sangre el mar.
Pero lo que en un principio comenzó por necesidad,
se convirtió en una matanza,
en una injustificada venganza,
en una crueldad.
Cuando los tiempos pasaban
los balleneros se modernizaban,
y pasaron de cazarla en una frágil trainera
a cazarlas con un ballenero
que a más de veinte podía descuartizar, por dinero,
sin que ninguna ley los detuviera.
Modernizaban los arpones
que en sus carnes se clavaban
que de tanto dolor gritaban,
el cuerpo de la ballena flotaba;
mafin vencieron los tiburones!
y de alegría gritaban.
Otros las asustaban,
en estanpida hasta la playa las llevaban,
luego las dejaban desangrar
y aún vivas las empezaban a descuartizar,
los gritos de las ballenas se oían por la bahía
y en la cara de los marineros se veía la alegría.
Increíble placer

el descuartizar un animal
que no ha hecho ningún mal,
verlo para poderlo creer.
Yo quiero que paren las matanzas
y lo tenemos que detener
para que la última especie no la tengamos que ver
en la estampa de un libro,
aún hay esperanzas
salvemos a esta especie en peligro,
todos juntos lo podemos hacer.
Devolvamos el trono
a este «rey marino»
volvamos a cambiarle su destino.
Volvamos a darle al mar ese maravilloso tono,
que en la naturaleza
podamos contemplar
esa belleza
que es ver a la ballena nadar.

Qué y cómo me hacéis sentir

Iluminada, apagada, liberal,
nacionalista, soltera, casada,
héroe, villano, hambrienta, empachada,
antes, ahora, fuera de todo mal.

Aventurera, casera, genial,
desesperada, herida, curada,
amor, dolor, suspendida, aprobada,
tristeza, alegría, fatal, colosal.

Muerta, viva, cuerda, enloquecida,
tranquila, machista, feminista,
dura sensible, avara, generosa.

Bruja, hada, luminosa, ensombrecida,
libre, esclava, optimista, pesimista,
fea, hermosa, insensible, valiosa.

Silvia Rodriguez

(1994) BERTSO BERRIAK ZABARRE ITSASLAPUR LEZOARRAK

JARRIAK: «ALZATEKO GAINETIK....»

Otsailaren bostean, Martinique uharteko Fort-de-France-n oporretan nengoela Zabarre kapitainarekin egin nuen topo. Gau osoa taberna zuloetan igaro genuen, pattar zurruten artean kontu-kontari. Aipatu zidan nola azken aldean Chiapasen ibilia den arma kontrabandoan, Mexicoko armadari adarra joaz. Nigandik jasotako berriekin bertso hauek bota zizkidan adio gisa:

Altzateko gainetik
Torrejil parera,
errepide txit beltza
doaz egitera.

Negarra helduko da
baserri aldera,
dirudunen aurrean
makurtzen bagera.

Sudurpe mukitsua
jaun eta jabe;
pakean utzi gaitzan
behar du jarabe.

Ekolojistak batu
berandutu gabe,
gaurko burruka baita
geroaren habe.

PUTREKABIAZPI

LAZKAO-TXIKIREN OMENEZ

I

Bertso kantari heldu gerade
gutziz borondate onez
buru makurka eta apalki
ez harro eta afanez
guri entzuten egon liteke
nahiz bera hemen egon ez
dozen erdi bat kanta ditzagun
Lazkao-Txikin omenez.

II

Lazkao-Txiki aipatutzean
malkoak datoz begira
zu ziñan bezain txori alaiak
gutxi izaten bait dira
bertso kantari etortzen ziñan
sarritan gure herrira
gaur ere ziur gaude zaudela
zerutik honuntz begira

III

Zu galdutzea guretzat ere
izan zan oso gogorra
hain ziñan gizon apala eta
hain ziñan gizon jatorra
kezka bat dago gure barruan
aitortzen dizugu horra
ez dakigu nola ordaindu
zurekin daukagun zorra.

IV

Gure herria alaitzen zendun
beti umore bikaiñez
ondo dakigu hortan saiatzen
ziñadela ahaleginez
zuri entzuten egoten giñan
gutziz intentzio fiñez
omenaldi hau eskeintzen zaizu
zure lanaren ordaiñez.

V

«Iztueta'tar» Joxe Miguel zan
Lazkao-mendiko txoria
buruz azkarra bihotz biguna
doai askoren jabia
Lazkao-Txiki guk deitu arren
zu ziñan gizon haundia
hargatik inork ezin du bete
zuk utzi zendun tokia.

VI

Irripar goxo alaiarekin
hainbat ipui eta bertso
entzule danak gozatutzea
gogozkoa zendun oso
hor doakizu gure esker ona
ahalbazenezake jaso
jakin dezazun zutaz ez dala
oraindikan ahaztu «Lezo»

Martzelino Legorburu
«ARGIÑANE»

*** Bertso hauek Martzelino Legorburuk 93-ko
Santakrutzetan Lazkao Txikiri egindako
omenaldirako idatzi zituen.**

ORAIN GERTATZEN DANA

Juan Jose

Sarasolak

jarriyak

1

Gauzak obligatzen nau
Bertsuak jartzera
banua, gramatika
irakurtzera
alkar serbidezagun
kristaben antzera
bestela datorkigu
anima galtzera,
pakia sortzera
ez egon atzera
zerbait laguntzera
sayatu ontzera
ibillera gaxtuan
griña kentzera.

2

Oraiñ ogeita bost
urte ziran asi
garbi esposatzia
nai galerazi
sanuak ez gaitezen
ortaraño jausi
tentaziyo txarretik
inzagun igesi
datorrena ekusi
famili eta guzi
aurrak ondo azi
ala du merezi
zarraren ejenpluan
obe da bizi.

3

Ogeita amar egun
ziran Abenduan
Donostiyan Junta bat
izan genduan
Ilbeltzaren amairuan;
gero urrenguan
milla ta beretzireunda
zazpigarrenguan
batzuak lenguan
nai dute munduan
kariño senduan
alkarren onduan
ageriko da zenek
portatzen duan.

4

Zibillak ezkontzia
desio duanak
elizetara gabe
egin nai lanak,
notiziya izanzan
itxitzeko danak,
oraindik eztu utzi
buru dagon Jaunak,
ain kontra juanak
zabarrak egonak
batez ere gonak
engaño onak
besterik gaixtu nai
oker dagonak.

5

Libertadeko ezkontza
nai duenak ekarri
protestante legia
lezake jarri
bat gustatzen bazayo
lenbiziyan erri
gero ibilliko da
mundu parragarri
burla egin ta korri
egindu sarri
amoriyoz urri
muratzeko larri
ekusten dira zenbait
istillu gorri.

6

Zerda gure arteko
biziyo gayena
aragiyaren gaitzak
dakar geyena
estranjero askori
gustatzen zayena
beren alde jartzia
luteke nayena
kontrako ayena
degu lasayena
izketa layena
arturik goyena
errespeto eskasa
dago oyena.

7

Kapa beltzaren kontra
 asiyak oster
 lenguaje gaxtuak
 erakustera
 biurtu nai lirake
 estadu tristera
 amar diran lekuan
 bajatu bostera
 gaizki ekustera
 galdurik euskera
 orlako izkera
 sarzagun auspera
 paltatzen eztuenik
 iñor ez gera.

8

Eliza fundatu zan
 San Pedro'ren gandik
 artikulo eder bat
 jakin det andik
 geroztikako saltsak
 esango det nundik
 Kredua borratu nai
 albalitz iñondik
 eztago ordenik
 ala uste det nik
 urte asko juanik
 orrelako lanik
 ezin sinistatu det
 galduko danik.

9

Batzuen arrokeriz
 sortzen diran gauzak
 luzimentu gutxi du
 gure grandezak
 galestiyak diala
 pregoi eta mezak
 eskritura debalde
 aldute juezak?
 pobre prestu esak
 baju interesak
 egiteko noblezak
 modu alrebesak
 geyena kausatzendu
 sopritu ezak.

10

Ezkontza txarretatik
 datozen nastiak
 pamilyako buru
 alrrebestiak,
 gurutzari eutxi
 senarra mastiak
 gu ilko gera bañon
 badatoz bestiak
 kontuz ajustiak
 naiz asko kostiak
 ez nere albistak
 arritu gaztiak
 ez geyegi itxutu
 mundu tristiak.

11

Beste estadukuak
 ezkondu gabiak
 jeniyo batzuetan
 igualdariak
 guziyok baditugu
 geren findariak
 bañon tiratzen gaitu
 bakoitzak beriak,
 nik ere neriak
 badauzkat iriak
 kunplitzen legiak
 zein geran obiak
 ezagutuko gaitu
 gure Jabiak.

12

Diabruan mendian
 jartzendan presuak
 bizi modu geyenak
 peligrosuak
 mailbillera gaxto
 lujuriyosuak
 mintzen errazak dira
 oraingo gozuak
 aritu kasuak
 mirabe gaxuak
 eta gurasuak
 zabaldu besuak
 Jaunak zuzendu izala
 gure pausuak.

IRITZI ARTIKULOAK

* Udaberria dela eta badirudi Lezon ez dagoela arazorik. «Hala bedi» Bego horrela urte luzez.

* Al parecer, como estamos en época primaveral no hay problemas en Lezo. «Que sigamos así mucho tiempo».

OHARRA:

Hurrengo alerako ezer bidaltzeko asmoz baldin bazabiltza egizu eta bidali iezaguzu lehenbaitlehen (LEZO ALDIZKARIA, Oroitzene AEK Euskaltegia, Donibane kalea 12 behe, Lezo).

NOTA:

Para los que queráis mandar algún trabajo sabed que nos los podéis hacer llegar desde ahora mismo (LEZO ALDIZKARIA, Oroitzene AEK Euskaltegia, Donibane kalea 12 behe, Lezo).

